

audit FINANCIAR

7/2011

● Conferința anuală a Camerei Auditorilor Financiari din România

- Frauda în situațiile financiare și tehnicile de detectare
- Influența ajustărilor propuse de auditorul independent asupra opiniei exprimate în raportul de audit
- Reacții internaționale la noua abordare propusă de IASB/FASB cu privire la prezentarea performanțelor unei entități
- Tratamente contabile naționale și internaționale privind elaborarea și prezentarea situațiilor (rapoartelor) financiare

Participarea la Conferința AMIS 2011

În zilele de 8-9 iunie a.c. s-au desfășurat lucrările Conferinței Internaționale AMIS 2011 (Accounting and Management Information Systems), organizată de Facultatea de Contabilitate și Informatică de Gestiune a Academiei de Studii Economice din București.

În deschidere, președintele Conferinței, **Pavel Năstase**, prorector al ASE, a salutat participarea la cea de-a șasea ediție a AMIS a unui număr mare de invitați, printre care 50 de oaspeți din afara țării.

Din partea Camerei Auditorilor Financieri din România, partener al acestei Conferințe, prof. univ. dr. **Maria Manolescu**, vicepreședinte al Consiliului, a transmis un mesaj în care s-a subliniat buna colaborare a organismului profesional cu Academia de Studii Economice și în particular cu Facultatea de Contabilitate și Informatică de Gestiune, în domeniul pregătirii profesionale și al cercetării de profil. „Aș dori să pun în evidență foarte buna cooperare pe care CAFR o are cu ASE nu numai pe domenii care vizează perfecționarea pregătirii profesionale, dar și acțiunile comune de cercetare, în domenii precum contabilitatea, guvernanta corporativă, auditul, supravegherea publică, mecanismele de protecție împotriva riscurilor, căile de urmat de aceste domenii de activitate. CAFR a făcut un pas foarte important în ceea ce privește diseminarea rezultatelor cercetărilor respective cu ocazia seminariilor zonale, la care au participat alături de membrii CAFR și decidenți din cadrul entităților economice, administratorii și alți responsabili însărcinați

cu guvernanta corporativă, ca și prin revista „Audit Financiar”. Salutăm participarea la această manifestare a Asociației Internaționale pentru Educație Contabilă și Cercetare (IAAER), în cadrul căreia CAFR este membru, cu sprijinul căruia ne propunem să derulăm proiecte de interes care vizează dezvoltarea cercetării pe teme de actualitate legate de guvernanta economică europeană, care are un impact deosebit asupra profesiei noastre, de limitele aplicării IFRS în România, problemele privind supravegherea publică și transparența raportărilor financiare ale entităților din România. Acțiunile noastre comune ar trebui să vizeze în special diseminarea rezultatelor acestor cercetări către decidenți.”

Un atelier special a fost consacrat dezbaterii unor teme de actualitate și de perspectivă vizând auditul financiar.

În cadrul Conferinței, **Șerban Toader**, Senior Partner KPMG România, a anunțat semnarea unui acord de cooperare pentru înființarea în cadrul ASE a programului „Profesor KPMG”, prin intermediul căruia membrii comunității academice din ASE vor fi sprijiniți să inițieze și să implementeze proiecte inovatoare în domeniile financiar și contabil. Prof. univ. dr. **Pavel Năstase**, prorector al ASE București, va fi primul Profesor KPMG în România.

Cu prilejul Conferinței AMIS 2011, prof. univ. dr. **Donna Street**, de la Universitatea Dayton, SUA, care face parte și din colegiul editorial științific al revistei „Audit Financiar”, a primit din partea senatului ASE titlul de Doctor Honoris Causa al Academiei de Studii Economice din București.

Reglementări privind activitatea auditorilor financiari, publicate în Monitorul Oficial

- În Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 282 din 21 aprilie 2011 a fost publicată Hotărârea Consiliului Camerei nr. 202/31 ianuarie 2011 privind aprobarea Registrului Public al Auditorilor Financieri.
- În Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 345 din 18 mai 2011 a fost publicată Hotărârea Guvernului nr. 433/27 aprilie 2011 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Camerei Auditorilor Financieri din România.
- În Monitorul Oficial al României nr. 341 din 17 mai 2011 a fost publicată Hotărârea Consiliului Camerei nr. 212/27 aprilie 2011 pentru aprobarea Normelor privind perioada de pregătire profesională practică a stagiilor în activitatea de audit financiar.
- În Monitorul Oficial al României nr. 346 din 18 mai 2011 a fost publicată Hotărârea Consiliului Camerei nr. 204/23 februarie 2011 privind aprobarea auditorilor financiari care au fost autorizați în alt stat membru al Uniunii Europene.

București, 18 iunie 2011:

Conferința anuală a Camerei Auditorilor Financiari din România

Bucharest, June 18, 2011

The Annual Conference of the Chamber of Financial Auditors of Romania

3

Drd. Iulia-Ana STROE & drd. Daniela-Nicoleta MEDINȚU

Frauda în situațiile financiare: o revizuire a literaturii de specialitate cu privire la tehnicile de detectare

Fraud in Financial Statements: A Review of Literature on Detection Techniques

15

**Prof. univ. dr. Nicolae TODEA, drd. Ana Maria JOLDOȘ (UDREA)
& drd. Ionela Cornelia STANCIU**

Influența ajustărilor propuse de auditorul independent asupra opiniei exprimate în raportul de audit

The Influence of the Independent Auditor's Proposed Adjustments on the Opinion Expressed in the Audit Report

21

Prof. univ. dr. Constantin ROMAN & drd. Mihaela MOCANU

Provocări actuale generate de „management approach” (II)

Current Challenges Driven by the Management Approach (II)

27

**Asist. univ. dr. Victor-Octavian MÜLLER, prof univ. dr. Dumitru MATIȘ
& asist. univ. dr. Ioan-Alin IENCIU**

Analiza reacțiilor internaționale la noua abordare propusă de IASB/FASB cu privire la prezentarea performanțelor unei entități

Analysis of International Reactions to IASB/FASB New Approach towards the Presentation of an Entity's Performance

33

**Prof. univ. dr. Victor MUNTEANU, lector univ. dr. Alice ȚÎNȚĂ
& drd. Valentina ȚUGUI**

Tratamente contabile naționale și internaționale privind elaborarea și prezentarea situațiilor (rapoartelor) financiare

National and International Procedures regarding the Elaboration and the Presentation of the Financial Statements (Reports)

43

Revistă editată de
**Camera Auditorilor Financiari
din România**
Str. Sirenelor, nr. 67-69, sector 5, București

Colegiul editorial științific

- Prof. univ. dr. **Sorin BRICIU**, decan, Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia
Prof. univ. dr. **Alain BURLAUD**, director, Institut National des Techniques Economiques et Comptables, Paris
Academician **Constantin IONETE**, Academia Română
Prof. univ. dr. **Robin JARVIS**, director pentru IMM-ACCA, profesor de contabilitate Universitatea Brunel, Marea Britanie
Prof. univ. dr. **David HILLIER**, decan, Leeds University Business School, Marea Britanie
Prof. univ. dr. **Allan HODGSON**, decan, Amsterdam Business School, Olanda
Prof. univ. dr. **Dumitru MATIȘ**, decan, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
Prof. univ. dr. **Maria MANOLESCU**, ASE, București
Prof. univ. dr. **Ion MIHĂILESCU**, Universitatea "Constantin Brâncoveanu", Pitești
Prof. univ. dr. **Vasile RĂILEANU**, decan, Facultatea de Contabilitate și Informatică de Gestiune - ASE București
Prof. univ. dr. **Donna STREET**, Universitatea Dayton, SUA
Prof. univ. dr. **Ioan TALPOȘ**, rector, Universitatea de Vest din Timișoara
Prof. univ. dr. **Alexandru ȚUGUI**, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iași
Prof. univ. dr. **Eugeniu ȚURLEA**, șef Catedră contabilitate, audit și control de gestiune, ASE București
Academician **Iulian VĂCĂREL**, Academia Română

Director științific: Prof. univ. dr. **Pavel NĂSTASE**

Director editorial: Dr. **Corneliu CÂRLAN**

Redactor șef: **Cristiana RUS**

Colectiv redacțional: Marina ANTOFIE, Alexandra JORA, Alice PETCU, Adriana SPIRIDON, Daniela ȘTEFĂNUȚ, Angela TUDOR

Secretar de redacție: Cristina RADU

Prezentare grafică și tehnoredactare: Nicolae LOGIN

Colegiul editorial științific și colectivul redacțional nu își asumă responsabilitatea pentru conținutul articolelor publicate în revistă.

Publicație recunoscută de CNCSIS, categoria B+

B.D.I.: <http://www.ulrichsweb.com>; <http://www.proquest.com>; www.ebscohost.com

Revista este inclusă în platforma editorială română SCPIO: www.scpio.ro

Marcă înregistrată la OSIM, sub nr. M2010 07387

Telefon: **(021) 410.74.43 interior 120**; Fax: **(021) 410.03.48**;

E-mail: revista@cafr.ro; <http://revista.cafr.ro>

Țipar: Universal Color S.A., str. Victoriei, bl. A2-A3, Pitești, tel.: +40 (248) 215788

ISSN 1844 - 8801

București, 18 iunie 2011

Conferința anuală a Camerei Auditorilor Financiari din România

La 18 iunie 2011, în sala „A.I.Cuza” din Palatul Parlamentului s-a desfășurat Conferința ordinară anuală a CAFR.

Lucrările Conferinței au fost deschise de prof.univ.dr. **Ion Mihăilescu**, președintele CAFR, care a adresat „Bun venit!” participanților și membrilor în exercițiu ai Consiliului CAFR și ai Comisiei de Audit Statutar.

Totodată, prof.univ.dr. Ion Mihăilescu a salutat prezența unor invitați de marcă, reprezentanți ai unor instituții și organisme care colaborează cu CAFR: **Ion Ghizdeanu** – președintele Comisiei Naționale de Prognoză, reprezentând Ministerul Finanțelor Publice, **Tiberiu Tudoran** – președintele Consiliului Superior al CSPAAS, **Laurențiu Dobroțeanu** – director executiv al CSPAAS, **Angela Guran** - Comisia Națională a Valorilor Mobiliare, **Daniel Chițoiu** – președintele Camerei Consultanților Fiscali, **Maria Alic Deli** – membru în Consiliul național de conducere al Uniunii Naționale a Practicienilor în Insolvență din România, prof. univ. dr. **Dumitru Mățiș** – decanul Facultății de Științe Economice a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, **Vasile Răileanu** - decanul Facultății de Contabilitate și Informatică de Gestiune din cadrul Academiei de Studii Economice București și vicepreședinte al CECCAR, **Mihai Aristotel Ungureanu** - secretar general al Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior, **Ruxandra Bilus** –

președinte al Asociației Auditorilor Interni din România, **Angela Bichi** – director în cadrul Comisiei de Supraveghere a Asigurărilor.

A fost supusă aprobării ordinea de zi a Conferinței, care a cuprins prezentarea următoarelor materiale:

- Raportul de activitate a Consiliului Camerei pentru anul 2010;
- Situațiile financiare anuale ale CAFR pentru exercițiul 2010;
- Execuția bugetului de venituri și cheltuieli pentru exercițiul financiar 2010;
- Proiectul bugetului de venituri și cheltuieli pentru anul 2011;
- Raportul Comisiei de auditori statutare asupra situațiilor financiare ale CAFR pentru anul 2010;
- Programul de activități al Consiliului CAFR pentru anul 2011 și stabilirea obiectivelor strategice;
- Dezbateri;
- Supunerea spre aprobare a materialelor Conferinței;
- Alegerea Comisiei de numărare și validare a buletinelor de vot. Prezentarea candidaților. Predarea buletinelor de vot. Votarea.
- Prezentarea procesului verbal privind rezultatele alegerilor.

Mesaje adresate Conferinței

Gheorghe Ialomițianu,
ministrul finanțelor publice

Mulțumesc pentru invitația de a adresa câteva cuvinte în deschiderea lucrărilor Conferinței Camerei Auditorilor Financiari din România.

Folosesc acest prilej pentru a menționa importanța activității desfășurate de auditorii financiari, aceștia contribuind la sporirea încrederii investitorilor și a altor utilizatori în informația financiar-contabilă cuprinsă în situațiile financiare anuale.

Unul dintre utilizatorii de informații financiar-contabile este și Ministerul Finanțelor Publice, alături de alte instituții ale statului.

Așa cum cunoașteți, Ministerul Finanțelor Publice colaborează permanent cu asociația dv. în procesul de promovare a legislației care reglementează activitatea CAFR.

Datorită faptului că activitatea auditorilor financiari se desfășoară într-o economie în continuă dezvoltare și reprezintă o activitate reglementată prin legislația comunitară, este necesară perfecționarea continuă și a cadrului legal național aplicabil în domeniu.

Amintesc în acest sens Regulamentul de organizare și funcționare a CAFR, recent aprobat, precum și proiectul de act normativ pentru perfecționarea legislației care reglementează supravegherea în interes public a activității de audit statutar.

În același timp, auditorii financiari așteaptă de la Ministerul Finanțelor Publice sprijin în elaborarea unor reglementări clare, care să stabilească principiile desfășurării activității și responsabilitățile auditorilor financiari.

Mediul în care auditorii financiari își desfășoară activitatea este în continuă schimbare, fiind în același timp și puternic concurențial în ceea ce privește auditul financiar. De aceea, auditorul financiar trebuie să facă față acestor provocări.

Închei prin a ura succes Camerei în activitatea sa viitoare! Am convingerea că persoanele care vor fi alese astăzi să reprezinte Camera vor continua activitățile începute de predecesorii lor, în sensul afirmării organismului profesional, atât în plan intern, cât și extern, astfel încât membrii săi să fie mândri că fac parte din acesta.

Succes lucrărilor Conferinței și, încă o dată, mult succes Camerei, în noua formulă de conducere, care urmează să fie aleasă astăzi!

Mesajul a fost citit de **Ion Ghizdeanu**, președintele Comisiei Naționale de Prognoză.

Veaceslav Ciobanu,
președintele Asociației Contabililor și Auditorilor Profesioniști din Republica Moldova

În numele Asociației Contabililor și Auditorilor Profesioniști din Republica Moldova (ACAP) vă transmit cele mai calde și sincere salutări și urări de bine cu ocazia desfășurării Conferinței Naționale a Camerei Auditorilor Financiari din România. Fie ca această întrunire a profesioniștilor din domeniul auditului financiar din România să fie reușită și să contribuie la consolidarea profesiei noastre!

Stimate domnule președinte, transmiteți colegilor noștri, auditorilor financiari din România cele mai sincere cuvinte de recunoștință pentru munca și responsabilitatea de care dau dovadă zi cu zi. Apreciam înalt profesionalismul și devotamentul auditorilor români, îndreptat spre ridicarea nivelului de încredere publică în profesia pe care o reprezentăm cu mândrie. Vă urăm multă sănătate alături de cei dragi, fericire, noi realizări profesionale, iar fiecare zi de muncă să vă aducă plăcere sufletească.

La invitația dumneavoastră, domnule președinte, membrii Asociației Contabililor și Auditorilor Profesioniști din Republica Moldova au participat la mai multe evenimente organizate de Camera Auditorilor Financiari din România (CAFR): Congresul al II-lea al Camerei Auditorilor Financiari din România (Cluj-Napoca, iulie 2009), întâlnirea transfrontalieră de la Baia Mare (iunie 2010), Ziua Națională a auditorilor financiari din România (octombrie 2010), seminarul privind implementarea IFRS (Constanța, aprilie 2011) și altele.

Cu această ocazie, am avut mai multe întâlniri, discuții cu membrii CAFR. Am avut posibilitatea să discutăm cu multe personalități marcante din domeniul financiar-contabil și al auditului din România. În mod deosebit ne-a impresionat sinceritatea acestor discuții și dorința dumneavoastră de a ajuta și de a sprijini organizația profesională a auditorilor și contabililor din Republica Moldova.

*Au urmat un șir de acțiuni concrete în acest sens. Cu participarea și susținerea Camerei Auditorilor Financiari din România am desfășurat mai multe evenimente menite să contribuie la dezvoltarea profesiei noastre în Republica Moldova. În perioada 2009-2010 împreună am organizat mai multe seminarii de instruire pentru auditori, mese rotunde, întâlniri cu conducerea Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova și a Consiliului de Supraveghere a Activității de Audit. Cu ajutorul dumneavoastră am început să edităm și o revistă profesională a ACAP: **Contabil Auditor Profesionalist.***

Cu suportul colegilor de la Camera Auditorilor Financiari din România (CAFR) în luna mai 2010 am organizat un seminar de

Conferința anuală a CAFR

instruire pentru auditori pe teme legate de implementarea Standardelor Internaționale de Audit (ISA). Un seminar de 5 zile la care pentru prima dată s-a încercat să fie adunați împreună toți auditorii din țara noastră. Pentru participanți, acest seminar a fost fără plată. La acest seminar am avut în calitate de lectori personalități notorii din domeniul auditului financiar din România: Emil Culda, vicepreședinte CAFR, auditor practicant cu o experiență bogată de activitate; profesor universitar doctor Ali Eden, vicepreședinte CAFR, profesor universitar doctor Horia Neamțu, vicepreședinte CAFR, profesor universitar doctor Ion Mihăilescu, președintele CAFR.

Majoritatea auditorilor care au participat la acest seminar pot să confirme că, după nivelul înalt de pregătire al lectorilor și conținutul prelegerilor, acest seminar este inedit pentru Republica Moldova și în mare măsură va contribui la dezvoltarea profesiei de auditor din țara noastră.

Colaborarea cu Camera Auditorilor Financieri din România ocupă un loc aparte în activitatea ACAP. CAFR este un exemplu de activitate și noi ne străduim să folosim experiența dumneavoastră în edificarea unei organizații profesionale a contabililor și auditorilor în Moldova în baza principiilor și cerințelor stabilite de IFAC. Pentru noi colaborarea cu Camera Auditorilor Financieri din România înseamnă mai mult decât o conlucrare cu o organizație profesională din altă țară. Legătura noastră spirituală, istorică, ne face să fim și mai aproape.

Stimate domnule președinte Mihăilescu, cunoaștem că mandatul dumneavoastră în calitate de președinte al Camerei Auditorilor Financieri din România ia sfârșit. Din acest motiv suntem foarte întristați. Pentru noi numele dumneavoastră pe drept este asociat cu cele mai înalte criterii de etică și pregătire profesională, de ajutor pentru profesia de auditor din țara noastră. Pe merit constatăm că dumneavoastră personal în mare măsură ați contribuit la dezvoltarea profesiei din țara noastră. Suntem siguri că activitatea dumneavoastră în calitate de președinte al CAFR va fi înalt apreciată și de auditorii financieri din România.

Vă dorim multă sănătate, liniște și pace în suflet, succese pe viitor! Să știți că în Republica Moldova aveți prieteni buni și recunoscători. De asemenea, exprimăm recunoștința noastră membrilor Consiliului CAFR, domnilor Emil Culda, Ali Eden, Horia Neamțu, care în mare măsură au contribuit la instruirea auditorilor din Republica Moldova. Sincere salutări membrilor CAFR Smaranda Ștreangă și Mircea Bozga, care au fost în țara

noastră în calitate de participanți la unele evenimente internaționale.

Noilor membri care vor fi aleși în Consiliul Camerei Auditorilor Financieri din România le dorim mari succese și sperăm la o conlucrare a CAFR cu asociația noastră și pe viitor.

Vă mulțumim dragi prieteni și vă urăm mari succese în viitor!

Mesajul a fost citit asistenței de prof. univ. dr. **Horia Neamțu**, vicepreședinte al Consiliului CAFR.

Vasile Răileanu, vicepreședinte al CECCAR și decan al Facultății de Contabilitate și Informatică de Gestiune din cadrul Academiei de Studii Economice București

Onorat prezidiu, dragi colegi, onorată asistență,

Reprezint Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România, în calitate de vicepreședinte și Facultatea de Contabilitate și Informatică de Gestiune, în calitate de decan.

Consider că lucrările Conferinței Naționale a Camerei Auditorilor Financieri din România reprezintă un moment de cunoaștere a stadiului în care se află organismul profesional și de stabilire a direcțiilor de acțiune pentru perioada următoare. Colaborarea Camerei cu Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România a vizat o serie de aspecte legate de reprezentarea internațională, de pregătirea profesională continuă a stagiarilor.

Colaborarea cu Facultatea pe care o reprezint s-a referit, de asemenea, la pregătirea viitorilor profesioniști ai Camerei Auditorilor Financieri, cât și la pregătirea profesională continuă a

membrilor. Consider că există rezerve destule în ceea ce privește colaborarea viitoare.

Cu această ocazie, dorim succes lucrărilor Conferinței dumneavoastră, vă urez multă sănătate, fericire și împlinire în tot ceea ce vă doriți. Sperăm să fie aleși cei mai buni dintre noi, care să ne reprezinte la nivel național și internațional.

Mihai Aristotel Ungureanu, secretar general al Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior:

Stimați colegi,

Am mandat din partea președintelui ARACIS, prof.dr. ing. Ioan Curtu, să vă prezint salutul Biroului Executiv al Agenției și mulțumirile pentru buna colaborare între Consiliul CAFR și Consiliul

ARACIS. Aici, în sală, se află o parte dintre profesorii universitari care fac parte și din Consiliul Camerei și care sunt auditori importanți, pe care ARACIS se bazează foarte mult, în frunte cu președintele CAFR, prof. univ. dr. Ion Mihăilescu, care este și expert-evaluator în cadrul ARACIS.

Aș vrea să pun în evidență și faptul că la toate reprezentările noastre internaționale, președinții celor două organisme au fost alături, pentru că acestea sunt unite de un singur scop – calitatea: calitatea în învățământul superior, calitatea în educație, calitatea auditului financiar.

Vă transmit salutul Consiliului ARACIS și mult succes în alegeri!

A urmat prezentarea documentelor supuse dezbaterii Conferinței. Raportul de activitate al Consiliului Camerei pe anul 2010 a fost distribuit în prealabil participanților, iar toate documentele sunt postate pe site-ul Camerei.

Expunerea Raportului de activitate al Consiliului Camerei

În expunerea pe marginea Raportului de activitate pentru anul 2010, președintele în exercițiu al Camerei, prof.univ.dr. **Ion Mihăilescu**, a subliniat progresele semnificative obținute, în anii mandatului Consiliului pentru perioada 2006-2011, de organismul profesional român al auditului financiar atât pe plan intern, cât și în relațiile internaționale.

„Încheiem o etapă extrem de importantă, de început a Camerei Auditorilor Financieri din România, pentru că marcăm nu numai activitatea din 2010, ci și finalizarea mandatului celui de al doilea Consiliu de la înființarea Camerei, precum și alegerea unui nou Consiliu care va conduce întreaga activitate a organismului profesional pe o perioadă de trei ani. În toată perioada care a trecut s-au făcut și lucruri bune, poate au fost situații în care nu întotdeauna Consiliul, Biroul permanent, președintele v-au dat satisfacția așteptată. Poate nu întotdeauna am reușit să venim în întâmpinarea dorințelor dumneavoastră prin cele mai bune rezolvări, cu cele mai adecvate soluții problemelor care au apărut. Dar în prezentarea pe care o voi face voi trece în revistă principalele probleme cu care ne-am confruntat, principalele direcții în care am acționat, mai ales în ce privește adaptarea instituțională și legislativă a activității de audit financiar în contextul dinamicii profesiei de auditor la nivel global, proces cerut de transformările și zgduirile care au avut loc în cadrul economiei mondiale și în special în cadrul finanțelor internaționale.

Stimați colegi! Voi face câteva referiri la ceea ce ne-am propus și am realizat în anul 2010, dar uneori voi extinde sfera abordării la întreaga activitate a actualului Consiliu care astăzi își depune mandatul și este dator să primească din partea dumneavoastră

aprecieri mai mult sau mai puțin favorabile, precum și observații care ar putea să reprezinte puncte de plecare în activitatea noului Consiliu.

Raportul pe care am misiunea și plăcerea să vi-l prezint este destul de bogat și l-ați primit în forma completă la începutul Conferinței. Acest document reprezintă un bogat izvor de informații în activitatea dumneavoastră pentru perioada imediat următoare, de reflecție pentru ceea ce reprezentăm noi, Camera Auditorilor Financieri din România în ceea ce privește atât activitatea internă desfășurată în ultimul timp împreună cu Consiliul de Supraveghere a Activității de Audit Statutar, dar și activitatea externă, în calitatea pe care o avem de membri ai celor mai importante organisme profesionale care reglementează profesia în lume.

Nu vreau să insist asupra momentului de unde am plecat. Vă amintiți, cei mai în vârstă, istoria nașterii Camerei și evoluția ei. Ar fi de ajuns să vă spun că la ora actuală numărăm peste 3000 de membri auditori financieri activi, cărora li se adaugă peste 500 membri non-activi, gata oricând, din punct de vedere al pregătirii profesionale, ca în momentul în care se crează condiții, să devină activi în câmpul auditorilor financieri. De asemenea, se cuvine remarcat faptul că în peisajul economic funcționează circa 900 firme de audit. Ceea ce denotă că avem o bogată resursă umană, pentru ca cerințele Comisiei Europene în domeniul, dar și ale IFAC, formulate prin organismele de reglementare – mă refer mai ales la IASB - să beneficieze de aportul nostru, al Camerei, pe de o parte, iar, pe de altă parte, ca misiunile de audit financiar din România să reprezinte efortul susținut al dumneavoastră, din toate punctele de vedere, ca rezultantă a

aplicării Standardelor Internaționale de Audit, de Etică, de Calitate, de Educație.

În toată această perioadă ne-am confruntat cu probleme majore în două mari direcții. O direcție, în privința pregătirii continue a auditorilor financiari la nivelul exigențelor înalte cerute de reglementările internaționale, dar în același timp a trebuit să facem față dinamicii modificărilor aduse în profesia noastră. Aici mă refer la procesul de clarificare a standardelor, la traducerea acestor standarde clarificate. Și vreau să vă spun că standardele internaționale de audit au fost, în totalitate, realizate în traducere românească, fiind prima țară care a prezentat Comisiei Europene acest rezultat.

De asemenea, reamintesc faptul că noi, adoptând și nu adaptând atât Standardele de Audit, cât și Codul Etic, am asigurat tot anul trecut traducerea integrală a Codului Etic. Iar printr-o hotărâre luată de Consiliul Camerei și prin voința dumneavoastră exprimată la Conferința precedentă am trecut la aplicarea, încă din septembrie 2010, în loc de ianuarie 2011, a cerințelor relevante ale Codului Etic, deci înainte de data cerută de Federația Internațională a Contabililor – IFAC, în cadrul căreia activăm ca membri cu drepturi depline.

Tot anul trecut, Comisia Europeană a lansat în dezbatere proiectul pentru Cartea Verde a Auditului Statutar. Marea majoritate a dumneavoastră ați citit despre acest proiect, despre stăruințele Comisiei Europene pentru reformarea auditului statutar la nivel european. În această problemă, în vederea dezbaterilor asupra proiectului, Camera a transmis în timp util un punct de vedere care în general a corespuns și cu punctele de vedere ale marilor firme de audit din România. De asemenea, Parlamentul României a înmănat un punct de vedere care a fost apropiat de ceea ce noi am gândit și am transmis Comisiei Europene.

Cu siguranță, vor mai veni și alte modificări și alte transformări, care vor deveni cerințe pentru auditorii financiari din România. Pentru că, dacă ne referim la activitatea Departamentului pentru etică și disciplină, noi am avut în jur de 8-9 sesizări, care au fost riguros analizate, dar doar două s-au soldat cu sancțiuni, respectiv una cu suspendare și cealaltă cu avertisment. Acest lucru ne face să credem că, în România, problemele puse în Cartea Verde – considerată ca o „lecție” a crizei la nivel global – își găsesc rezolvare, iar auditorii statutari, prin monitorizarea organismului profesional, nu se înscriu ca „vinovați” ai crizei economice din care dumneavoastră puteți aprecia dacă am ieșit sau nu sau ne așteptăm o nouă criză în perioada care urmează în perspectiva anului 2020.

În ceea ce privește pregătirea profesională și accesul la profesie, dumneavoastră cunoașteți cerințele standardelor de educație, hotărârile Consiliului Camerei în legătură cu nivelul de recunoaștere, domeniul de pregătire, examenele de verificare

pentru acces la profesie și testul pentru stagiu. Cum bine ați resimțit, și am resimțit cu toții, în domeniul respectiv în Consiliu am adoptat, încă de la începutul mandatului nostru, o rigoare ce fost considerată de unii colegi aflându-se dincolo de limitele suportabile. Dar, iată, a dat roade bune pe planul calității pregătirii celor care au aspirat la statutul de auditor financiar.

Tot la capitolul pregătire, în ceea ce privește lărgirea bazei de auditori financiari avem încă din 2003 recunoașteri de pregătire profesională cu ACCA. De asemenea, avem recunoașteri de pregătire pentru acces la stagiu în sistemul mediului universitar românesc. Sunt peste 12 programe de master în domeniu pe care noi le-am acreditat în urma unor atente analize, ai căror absolvenți reprezintă un serios „bazin” pentru viitorii stagiați în profesia de audit financiar.

Pregătirea profesională am desfășurat-o cu sprijinul a două categorii de îndrumători. Astfel, am avut lectori formați și acreditați în cadrul Camerei. Dar în ajutorul lor a venit mediul academic, căruia trebuie să-i adresăm mulțumirile noastre, care a fost alături de noi, transmițând auditorilor noștri cunoștințele necesare. Pregătirea a fost realizată prin firmele autorizate. Și noi apreciem acum, la ceas de bilanț, că această pregătire profesională, atât cea continuă, cea structurată, cât și cea nestructurată, a fost efectuată și urmărită cu rigurozitate. Aproape în fiecare an

am fost nevoiți să reprogramăm cursurile cu două categorii de auditori: unii care nu au putut participa la programarea anuală și alții care, în urma inspecțiilor, au obținut, din păcate, calificative de la B în sus.

Din punct de vedere al calității, am avut nevoie să ne adaptăm din mers cerințelor standardelor internaționale de audit clarificate. A trebuit, cum bine știți, să abandonăm normele minime de audit, să realizăm norme pentru controlul calității în concordanță cu cerințele noi ale standardelor respective și ale cerințelor de etică ale noului Cod. Vreau să aduc mulțumiri institutului scoțian – ICAS întrucât cu sprijinul acestuia și contribuția Consiliului, dar mai ales al unei colege din cadrul acestuia, am lucrat săptămâni întregi și am realizat Ghidul de control al calității. Poate că acesta nu este cel mai performant, dar reprezintă un început, el se va perfecționa permanent, cu rezultate obținute în activitatea noastră atât practică, dar și teoretică.

De asemenea, aș menționa prezența specialiștilor de la ICAS la București cu ocazia pregătirii formatorilor în domeniul controlului calității, dar și a aparatului din Departamentul de monitorizare.

Tot în această direcție am făcut schimb de experiență cu ICAEW și ACCA – din Anglia. Astfel, un reprezentant al Departamentului de monitorizare s-a deplasat la Londra și în decurs de o săptămână a primit informații despre cele mai bune practici în domeniul controlului calității auditului.

În privința rezultatelor monitorizării, dacă priviți tabelele prezentate în Raport veți observa că inspecțiile cotate cu litera A, care atestă că misiunile de audit s-au realizat la cea mai înaltă calitate, au fost preponderente. Dar – în dinamică – numărul acestora a scăzut de la an la an. Desigur, nu cu multe puncte procentuale și nu datorită faptului că ar fi slăbit calitatea auditorilor; faptul își are sorginea în aceea că numărul de inspecții a scăzut de la an la an pentru că am sporit gama de proceduri de inspecție, pentru că inspectorii noștri s-au perfecționat în privința modului de efectuare a inspecțiilor. Pe scurt, pentru că s-au aplecat mai mult asupra modului de realizare a angajamentelor de audit.

Câteva cuvinte despre relațiile interne. Am dat o atenție deosebită asanării disensiunilor care existau între cele două organisme ale profesiei. Cu satisfacție putem spune acum că și datorită dumneavoastră și datorită Consiliului, Biroului, dar și mediului academic, prin Asociația Facultăților de Științe Economice – la care a devenit membru și Camera noastră, avem la ora actuală o bună colaborare cu Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați. Acest fapt a fost apreciat de Federația Europeană a Experților Contabili – FEE și, ca urmare, ambele organisme românești ale profesiei au fost primite ca membri cu drepturi depline ai acestei prestigioase organizații europene, în decembrie anul trecut.

Avem o colaborare bună cu Consiliul pentru Supravegherea Activității de Audit Statutar, cu toate că la început conlucrarea scârțâia. La ora actuală marea majoritate a hotărârilor care necesitau aprobări au fost analizate de Consiliul Superior al CSPAAS și au primit aviz favorabil, chiar dacă au fost și cazuri în care la documentele propuse au fost aduse amendamente sau îmbunătățiri.

Colaborăm bine cu Uniunea Națională a Profesii Libere, unde avem ca reprezentant un vicepreședinte al Consiliului, cu ANEVAR, cu UNPIR, cu Asociația Facultăților de Științe Economice, cu Camera Consultanților Fiscali.

Suntem deschiși să colaborăm cu Asociația Auditorilor Interni, pentru că – până la urmă – o parte din activitatea noastră se îndreaptă și spre modul în care se desfășoară auditul intern la nivelul corporațiilor.

În legătură cu activitatea internațională, aș vrea să spun că aceasta reprezintă unul din punctele forte ale Camerei. În primul rând, am devenit membri cu drepturi depline al IFAC, iar anul trecut, cu statut similar, la FEE. Avem protocoale de colaborare cu foarte multe institute și asociații de profil, cum ar fi, de exemplu, cu trei institute, cele mai importante, din Marea Britanie. Aceste protocoale nu reprezintă simple hârtii, ci în baza lor s-au desfășurat o serie de acțiuni în sprijinul auditorilor. Reamintesc în acest sens seminariile profesionale de la Baia Mare, de la Constanța, de la Iași, de la București.

Ziua Națională a Auditorului Financiar de anul trecut s-a sărbătorit printr-un simpozion în colaborare cu Camera de Comerț și Industrie a României, care a avut un succes deosebit, desfășurarea acestuia fiind transmisă în direct pe posturi de televiziune. La Simpozion au transmis mesaje importante de încurajare și de îndemn pentru a desfășura activitatea la un nivel cât mai înalt ministrul justiției, Cătălin Predoiu, ministrul finanțelor publice Gheorghe Ialomițianu, guvernatorul Băncii Naționale, Mugur Isărescu, președintele Camerei de Comerț și Industrie a României, Mihail M. Vlasov, rectorul Academiei de Studii Economice, Ion Gh. Roșca, și alți conducători ai unor importante instituții cu care colaborăm.

Vreau să vă spun că trebuie să devenim participanți activi la realizarea unei culturi organizaționale a auditului în întregul mediu economic. Dar nu numai, pentru că organismele internaționale ne îndeamnă să aplicăm standardele de audit și pentru domeniul public.

Avem un câmp larg de desfășurare a activității noastre, dar pentru aceasta trebuie să dăm dovadă de profesionalism, de înaltă ținută etică și de o bună colaborare cu factorii economici, sociali și de altă natură din România.

În fața dumneavoastră aș dori să aduc mulțumiri Consiliului, care a desfășurat o activitate nu tocmai ușoară în toată această

Conferința anuală a CAFR

perioadă și Biroului permanent care a răspuns la toate solicitările care au apărut în cei cinci ani. Vă asigurăm că vom fi atenți la ce se va întâmpla în continuare cu acest frumos copil – care este Camera Auditorilor Financiari din România. Suntem chemați de societatea românească să aducem credibilizare informației contabile, să îmbunătățim actul de guvernanță. Vă rog să vă gândiți întotdeauna la aceste cerințe și să fiți alături de noul Consiliu.

Îmi exprim speranța că dumneavoastră veți judeca matur în fața votului pe care îl veți acorda candidaților – destul de mulți, dar și destul de buni profesioniști, să alegeți pe cei mai buni dintre cei mai buni pe care îi regăsiți pe buletinele de vot. Să aveți în vedere continuitatea activității Consiliului, să aveți în vedere ca teritoriul să fie bine acoperit proporțional cu activitatea care se desfășoară.

Vă urez succes!”

Prezentarea celorlalte documente

Documentele financiare, respectiv Situațiile financiare ale Camerei pentru anul 2010, Execuția Bugetului de venituri și cheltuieli pentru exercițiul financiar 2010 și Proiectul Bugetului de venituri și cheltuieli pentru anul 2011 au fost supuse atenției asistenței de **Emil Culda**, vicepreședinte al Consiliului Camerei.

În legătură cu rezultatele activității financiare ale Camerei pe anul 2010, se remarcă faptul că activul net contabil existent la 31 decembrie 2010 a fost de 9.810.505 lei, față de 7.852.023 lei la 31 decembrie 2009, având o creștere de 1.958.482 lei, respectiv 25%.

În **structura activului net** contabil se constată următoarele evoluții:

- valoarea **activelor imobilizate** la 31 decembrie 2010 este de 2.974.775 lei, față de 3.044.155 lei la 31 decembrie 2009, având o scădere de 1%;
- valoarea **activelor circulante** la 31 decembrie 2010 este de 7.087.332 lei, față de 4.971.719 lei la 31

decembrie 2009, cu o creștere de 43%, datorită în principal creșterii plasamentelor în titluri de stat;

- **cheltuielile în avans** au crescut de la 29.122 lei în anul 2009, la 33.026 lei în anul 2010.

Informațiile de natură financiar-contabilă furnizate de bilanț construiesc o imagine favorabilă a poziției financiare a Camerei, aspect ce se poate observa prin gradul ridicat al capitalurilor proprii (97% din sursele de finanțare ale Camerei) față de datoriile economice (2,60% din sursele de finanțare ale Camerei).

În continuare, prof.univ.dr. **Mihai Aristotel Ungureanu**, președintele Comisiei de Auditori Statutari, a prezentat Raportul Comisiei asupra gestiunii financiare a Consiliului Camerei pentru anul 2010. După care, **Eugen Gheorghe Nicolăescu**, prim-vicepreședinte al Consiliului CAFR, a expus Programul de activități al Consiliului Camerei propus pentru anul 2011 și elementele strategice ale Camerei Auditorilor Financiari din România pentru perioada 2011-2014.

❖ **Între activitățile prevăzute în sprijinul membrilor Camerei** figurează:

- organizarea de seminarii în diferite centre din țară pentru promovarea profesiei de auditor financiar, la care să fie invitați auditori financiari și beneficiari ai serviciilor acestora;
- înființarea unei Comisii tehnice, formată din practicieni din domeniu, care să ofere consultanță la problemele ridicate de membrii Camerei și la alte probleme de natură legislativă ridicate de Cameră;
- asigurarea unei comunicări mai bune cu membrii Camerei (e-mail, site, revistă) prin informări și articole periodice (email) privind rezultatele, observațiile și sugestiile, concluzionate în urma inspecțiilor de calitate, activitatea internă și internațională a Camerei;
- înființarea celei de a doua Reprezentanțe regionale a Camerei;
- organizarea sărbătoririi Zilei Naționale a Auditorilor Financiari din România și a celui de-al III-lea Congres.

❖ **Controlul calității activității de audit financiar** va urmări:

- îmbunătățirea modului de programare a revizuirii calității activității de audit financiar și a altor activități desfășurate de membrii CAFR, pe baza evidențelor DSM asupra situației auditorilor financiari activi, cărora Camera le-a acordat viza anuală a profesiei;
- creșterea calității

- inspecțiilor de calitate efectuate;
- îmbunătățirea procesului de monitorizare a auditorilor financiari care au obținut calificativele B, C și D;
- participarea activă a inspectorilor din structura Departamentului de Monitorizare și Competență Profesională la desfășurarea procesului de pregătire profesională continuă, în vederea creșterii calificării personalului și implicit a calității inspecțiilor efectuate;
- efectuarea de analize și investigații pentru soluționarea, în conformitate cu prevederile Codului etic, a unor sesizări, solicitări și reclamații din partea instituțiilor publice, auditorilor financiari, altor persoane fizice și juridice interesate, inclusiv din partea altor departamente din cadrul CAFR;
- actualizarea permanentă a Normelor și Reglementărilor privind revizuirea calității activității, precum și elaborarea unor ghiduri de îndrumare a auditorilor financiari.

❖ În ceea ce privește **accesul la profesia de auditor financiar**, se are în vedere:

- organizarea a două sesiuni de examene de competență profesională pentru atribuirea calității de auditor financiar în mai 2011 și, respectiv, în noiembrie 2011;
- organizarea unei sesiuni pentru susținerea testului de verificare a cunoștințelor în domeniul financiar-contabil, pentru accesul la stagiu;

- organizarea testului de aptitudini pentru persoanele cu calificare obținută în alt stat membru al Uniunii Europene, care au solicitat autorizarea ca auditori financiari în România;
  - elaborarea tematicii și organizarea cursurilor anuale de pregătire profesională pentru auditori financiari și stagiați în activitatea de audit financiar;
  - organizarea cursurilor de pregătire profesională pentru auditorii financiari care au obținut calificative slabe în urma inspecțiilor efectuate de către Departamentul de monitorizare și competență profesională.
- ❖ **Activitatea de reglementare** se va axa pe:
- republicarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr.75/1999;
  - elaborarea unui Manual pentru asigurarea calității misiunilor pe baza procedurilor convenite;
  - actualizarea Hotărârii Consiliului Camerei nr.125/2008 privind aprobarea Regulamentului privind stabilirea răspunderii disciplinare a membrilor CAFR, în conformitate cu noile prevederi cuprinse în Regulamentul de organizare și funcționare a Camerei aprobat prin HG 433/2011.
- ❖ **Colaborarea cu organisme interne de interes pentru activitatea de audit financiar** are în vedere:
- colabo-

rarea cu Consiliul pentru Supravegherea Publică a Activității de Audit Statutar – pentru stabilirea procedurilor de lucru pe cele patru activități esențiale pentru care se va efectua supravegherea publică;

- dezvoltarea și perfecționarea colaborării cu Consiliul Contabilității și al Raportărilor Financiare;
- dezvoltarea colaborării cu Uniunea Profesiiilor Liberale din România pentru promovarea intereselor profesiilor liberale în general și ale auditorilor financiari în special;
- dezvoltarea colaborării cu Asociația Auditorilor Interni din România, Camera Consultanților Fiscali, Asociația Națională a Evaluatorilor din România, Camerele de Comerț și Industrie etc., pentru promovarea intereselor comune.

- ❖ **Activități internaționale** vizează:
- urmărirea îndeplinirii măsurilor din Planul de acțiune întocmit în baza observațiilor IFAC privind Stadiul de îndeplinire al obligațiilor care revin membrilor IFAC;
  - participarea la un număr mai mare de evenimente relevante pe plan internațional care vizează dezvoltarea profesiei de audit financiar pentru promovarea activității membrilor CAFR;
  - continuarea colaborării cu organismele profesionale internaționale cu care Camera a încheiat acorduri de cooperare.

Dezbateri

Ion Năstasă, Piatra Neamț

Mă declar mulțumit de activitatea pe care eu, ca un simplu auditor financiar, am simțit-o din partea Consiliului Camerei, care în toată activitatea pe care a desfășurat-o a arătat foarte multă transparență.

Pe site-ul Camerei sunt publicate aproape toate materialele care au fost elaborate de către Consiliu, pe care le-am putut vedea chiar înainte de această impresionantă reuniune de astăzi. Sunt foarte mulțumit de revista pe care o primim în fiecare lună, în care ne regăsim cu toții. Suntem interesați să găsim aici cât mai multe articole care să reflecte practica reală a auditorului financiar, exemple de tratare a unor probleme cu care ne confruntăm în auditarea agenților economici.

Apreciez înalta calitate profesională a cursurilor organizate.

Apreciez activitatea d-lui prof. Ion Mihăilescu, faptul că a reușit, cu multă diplomație, să facă față tuturor atacurilor care au venit pe parcursul activității noastre, chiar și din partea unor colegi,

atacuri care nu au demonstrat o deontologie profesională așa cum este reglementată în Codul etic.

Felicit pe membrii Consiliului Camerei care își încheie mandatul, le mulțumesc pentru că am avut ce să învăț, am obținut informații valoroase de la manifestările organizate de CAFR la care am participat, am obținut o plusvaloare.

Doresc noului Consiliu să ducă mai departe același trend și să păstreze independența Camerei, pentru că dorim să fie un reper în activitatea noastră profesională.

Gheorghe Rusu, Constanța

Mulțumesc actualului președinte și Consiliului Camerei, care prin activitatea desfășurată de-a lungul mandatului încredințat a obținut rezultate deosebite, asigurând independența, prestigiul și respectul în rândul organismelor de profil interne și internaționale.

Îmi exprim convingerea că și

cei care vor fi aleși vor continua să ducă mai departe ștafeta performanțelor Camerei Auditorilor Financiari din România.

Annee Marie Grecea, București

Profesia de auditor financiar este o profesie nobilă, dar dificilă, plină de responsabilități și riscuri asumate. Profesia de auditor trebuie iubită, practică cu onoare, dar și apărută. Aș dori să fac o propunere pentru modificarea regulamentului nostru.

Prin Legea 51/1995 care reglementează profesia de avocat, la art. 31 se prevede: „contractul de asistență juridică legal încheiat reprezintă titlu executoriu”. Propun ca și legea profesiei noastre să introducă o prevedere similară: „contractul de prestări servicii de audit încheiat să reprezinte titlu executoriu”. Ne confruntăm cu următoarea problemă: onorariile noastre sunt încasate doar ca avansuri și după ce predăm raportul de audit luăm și restul onorariului. Este posibil să nu-l mai încasăm, din diferite motive.

Comisia de Apel a fost desființată prin Regulamentul CAFR din 27 aprilie 2011, publicat în M.O. 345 din 18 mai a.c., prerogativele de constatare a abaterilor disciplinare, stabilirea răspunderii disciplinare și aplicarea sancțiunilor fiind preluate de către Consiliul CAFR. Eu, personal nu-mi aduc aminte să fi aprobat Conferința această modificare.

Răspunsul domnului **Ion Mihăilescu**:

Ați făcut o propunere pe Regulament. Pentru cei care nu cunosc, Regulamentul aprobat prin HG. nr. 983 din 2002 a fost modificat și aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 433 din 27 aprilie a.c. În ceea ce privește Comisia de apel vreau să vă spun că sancțiunile disciplinare erau aprobate de către Consiliu și așa a rămas și acum în Regulament, doar că aveau drept de apel la Comisia de Apel.

De atunci a apărut Ordonanța Guvernului nr. 90 din 2008, care vizează activitatea de audit statutar, în care este stipulată înființarea organismului de supraveghere, care are comisie proprie de disciplină și care poate să analizeze plângerile care se fac la ei, și apoi se merge la Instanță. Prin urmare, era o dublare dacă mai lăsam Comisia de Apel.

Acest lucru a fost sesizat de către Consiliul Legislativ, atunci când am transmis Regulamentul la aprobat.

Ștefan Szitas, Brașov

Felicit Consiliul care își depune astăzi mandatul, pentru activitatea desfășurată în cei cinci ani și îi mulțumesc pentru că ne-a îndrumat pașii, am ieșit din primii 10 ani de existență, nu mai suntem în perioada de copilărie a meseriei, am devenit o asociație profesională matură, cu auditori responsabili și profesioniști.

Instituția la care lucrez primește anual câte 300-400 de bilanțuri, rapoarte de gestiune și rapoarte de audit, pe care le analizez eu. Astfel, am posibilitatea să văd evoluția de la an la an a acestor rapoarte. Pot să afirm că rapoartele de audit făcute de firmele autohtone nu sunt cu nimic mai prejos decât cele făcute de firmele străine. Pentru că nu au în spate o experiență de zeci de ani, auditorii autohtoni lucrează mai mult, au ambiție mai mare, se implică mai mult, în așa fel încât patronii și conducerea să fie mulțumiți de aceste rapoarte. Și acest lucru se vede! Tendința este, deci, foarte bună, datorită Consiliului și datorită activității noastre. Aceasta înseamnă că suntem o asociație profesională de nădejde, un partener serios pentru economia românească.

În altă ordine de idei, vorbitorul a criticat maniera în care anumiți candidați au considerat că trebuie să-și facă campanie electorală. Totodată, a semnalat calitatea necorespunzătoare a unor programe informatice pentru misiunile de audit și revizuire comercializate de o firmă, care nu au fost actualizate conform cerințelor standardelor de audit clarificate.

Dumitru Matîș, Cluj-Napoca

Transmit salutul Almei Mater Napocensis colegilor auditori pentru frumoasele realizări prezentate. Ne amintim cu plăcere faptul că facultatea noastră a găzduit Congresul profesiei în anul 2009, la care ați luat parte foarte mulți dintre dumneavoastră.

Camera Auditorilor Financiari și-a dobândit prestigiul și poziția pe care o merită în cadrul societății românești prin munca dumneavoastră și prin munca Consiliului Camerei.

Apreciem faptul că, în centrul activității dumneavoastră, a Camerei Auditorilor Financiari punem mereu competența, profe-

sionalismul și responsabilitatea; mai ales în condițiile mediului economic și social din România, care este departe de un mediu de piață adevărat. Apreciez, de asemenea, poziția constructivă pe care președintele Camerei, domnul profesor Mihăilescu, o are în cadrul Consiliului Superior al Consiliului Contabilității și Raportărilor Financiare, pentru a rezolva toate problemele care privesc profesiile liberale din România.

Vreau să mă refer și la prestigioasa revistă „Audit Financiar”, cotate B+ după standardele românești, care se află în trei baze de date internaționale și care sperăm să fie cotate ISI. Iar pentru asta va trebui să îmbinăm foarte riguros activitatea practică cu activitățile de cercetare. De fapt, această revistă face legătura între teorie și practică, dar promovează foarte mult tinerii. Dacă vă uitați în paginile revistei, o să găsiți articole interesante ale tinerilor.

În ceea ce privește responsabilitatea socială, Camera a manifestat-o și prin recunoașterile pe care le face la accesul la stagiu, pentru că sunt recunoscute programele de masterat din cadrul universităților care au solicitat acest lucru.

Urez celor care vor fi aleși mult succes în activitate, mai ales în situația actuală în care cererea de audit pe piața românească este destul de scăzută și deviza dumneavoastră și a noastră trebuie să fie: „calitate și exigență profesională”.

Iuliana Dobre,
București

Vreau să mulțumesc Consiliului pentru activitatea pe care a desfășurat-o și pentru nivelul la care a ajuns profesia. Cred că Regulamentul Camerei care a apărut la 27 aprilie trebuia să fie aprobat de Conferință.

În acest regulament apar lucruri noi, care consider că trebuiau aprobate de Conferința Națională, așa cum prevede articolul 8 din Regulament. Este vorba de faptul că se instituie titlul de „președinte de onoare”, precum și Comitetul de excelență.

De asemenea, la articolul 5, care mi-a dat mult de gândit, se spune că poate accede la profesia de auditor financiar orice persoană, cu orice fel de studii, dacă a desfășurat un program suplimentar de studii economice. Mi se pare că lărgim foarte mult cadrul profesiei.

Răspunsul domnului **Ion Mihăilescu**

Modificările la Regulamentul de organizare și funcționare la care vă referiți au fost aprobate la Conferința de anul trecut de la

București. În legătură cu articolul care se referă la faptul că pot accede la profesia de auditor și alte persoane cu pregătire universitară în alte domenii, cu condiția să aibă o diplomă în economie recunoscută de Ministerul Educației, acest lucru este o cerință a Directivei Europene. În alte țări, cu state vechi în audit, pe lângă economiști, marea majoritate a auditorilor sunt juriști, ingineri.

Marea firmă PricewaterhouseCoopers din România este condusă de un distins auditor financiar de profesie inginer, dar care face cinste profesiei de auditor, el fiind și membru în Consiliul Superior de Supraveghere a Auditului Statutar.

Noi nu am ajuns până acolo încât să avem reglementat un curs de perfecționare economică recunoscut de Ministerul Educației, dar, dacă se va aproba o curriculum în domeniul respectiv, fără îndoială că vor accede la profesia de auditor și alte persoane, pregătite în alte domenii.

Alexandru Groza, Cluj-Napoca

Materialele supuse dezbaterii prezintă sintetic rezultatele înregistrate, la care și-au adus contribuția membrii activi, sub conducerea Consiliului, și aparatul executiv al Camerei. Cu toate rezultatele înregistrate, în opinia mea există și unele neîmpliniri, printre care aș aminti: insuficienta preocupare pentru dezvoltarea obiectului de activitate în audit și protecția auditorilor. Aș vrea să supun atenției Consiliului care va fi ales: inițierea de propuneri pentru modificarea Legii auditului public intern, în sensul externalizării acestuia, pentru ca această activitate să fie făcută de auditori. Salut modificările aduse la Legea contabilității, printre care sintagma de „auditor financiar” este înlocuită cu cea de „auditor statutar”, sens în care se impune și modificarea Legii societăților comerciale, pentru înlocuirea noțiunii de „cenzor” cu cea de „auditor statutar”, având ca rezultat dezvoltarea obiectului de activitate pentru auditori.

Domnule președinte Mihăilescu, în discursul dvs. ați subliniat că au fost abandonate normele minimale de audit și a fost elaborat „Ghidul” controlului de calitate, a cărui aplicare este foarte greoaie și necesită un volum mare de activitate, motiv pentru care propun în regim de urgență revizuirea acestuia.

La Conferința anterioară am solicitat ca „instituțiile bancare să nu facă discriminare, în auditare”. Din păcate această situație s-a accentuat în anul 2010, în sensul că, cu mici excepții, rapoartele de audit ale firmelor românești nu sunt recunoscute

atunci când este vorba de împrumuturi. Se impune o clarificare la obiect a acestei probleme.

„În încheiere/ Eu vă spun la revedere/ Să vă-ntoarceți acasă sănătoși/ Procedurile de audit să le încheiați/ Dosarele să le arhivați / Iar apoi în vacanță să plecați / De care să vă bucurați.”

Scarlat Orzescu, Iași

Stimați colegi, onorat prezidiu,

Permiteți-mi să vă adresez câteva cuvinte în numele reprezentanței regionale a CAFR din zona de nord-est a României, a cărei activitate o coordonez și care reprezintă produsul voinței actualului Consiliu și evident al nostru, al celor din zona respectivă.

Această reprezentanță acoperă județele Suceava, Botoșani, Neamț, Iași, Bacău și Vaslui și cuprinde aproape 500 de membri auditori și stagiași și 79 de societăți comerciale. Activitatea noastră se desfășoară începând cu luna noiembrie a anului trecut. Am venit cu servicii în sprijinul membrilor; astăzi nici un membru din Reprezentanța de nord-est nu trebuie să se mai deplaseze la București pentru o adeverință, pentru o viză de carnet sau pentru orice activitate. Ne propunem în continuare să ne concentrăm atenția pe creșterea nivelului serviciilor și, dacă se poate, pentru a încerca să sintetizăm sumedenia de probleme care apar din toate județele, de exemplu concurență nelocală sau încălcări ale disciplinei.

Materialele prezentate au fost aprobate de participanții la Conferință.

Desfășurarea alegerilor

În continuare, prof.univ.dr. Ion Mihăilescu a reamintit celor prezenți că, potrivit prevederilor noului Regulament de organizare și funcționare a Camerei Auditorilor Financieri din România, aprobat prin HG nr. 433/27 aprilie 2011, publicată în Monitorul Oficial nr. 345/18 mai 2011, Consiliul ce urmează a fi ales va fi format din 11 membri, perioada mandatului fiind de 3 ani, prevedere în consens cu practica europeană și internațională în domeniu.

Criteriile pentru organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Consiliu au fost postate pe site-ul Camerei. Comisia de validare a întocmit o listă cu 37 candidați admiși care a fost înscrisă în buletinele de vot, din care 2 au absentat la momentul prezentării candidaților și al desfășurării procesului de votare.

Pe baza propunerilor și aprobării participanților a fost constituită o Comisie de numărare a voturilor, formată din 15 membri: Mircea Vănuț, Stoian Marin Stanciu, Valerica Pașulea, Tony Teodorescu, Luminița Ileana Prunaru, Florica Tieregan, Alexandru Șuteu, Martin Gheorghe Kacso, Fănica Moldovan, Maria Țuțuraș, Constantin Frâncu, Dumitru Stanciu, Vasile Bejinaru, Maria Constantin, Ion Tănase.

Membrii Comisiei de numărare a voturilor au ales un președinte al Comisiei, în persoana domnului Alexandru Șuteu.

Candidații înscriși pe buletinele de vot au fost prezentați, succesiv, în fața Conferinței.

După votare, au fost declarați aleși primii 11, în ordinea voturilor acordate: **Carmen Mataragiu, Georgeta Petre, Horia Neamțu, Ana Morariu, Pavel Năstase, Ana Dincă, Scarlat Orzescu, Tatiana Dănescu, Elena Iordache, Mircea Bozga, Daniel Botez.**

Funcțiile și atribuțiile în cadrul Consiliului urmează a fi stabilite în prima ședință a acestui for de conducere a Camerei, care va fi convocată de fostul președinte al Camerei la data de 28.06.2011.

Frauda în situațiile financiare: o revizuire a literaturii de specialitate cu privire la tehnicile de detectare

Iulia-Ana STROE* & Daniela-Nicoleta MEDINȚU**

Abstract

Fraud in Financial Statements: a Review of Literature on Detection Techniques

This paper summarizes relevant research findings concerning the detection of financial statements fraud. The study examines different models of fraud risk assessment. The procedures and the ability of auditors to detect fraud, start-

ing with questionnaires and reaching to data mining are discussed.

Most of the models are based on the fraud risk factors known as fraud triangle: Pressure, Opportunity and Rationalization. The likelihood of fraudulent financial statements is easier to be observed using fraud risk factors.

Key words: *financial fraud, fraud triangle, fraud detection models, data mining techniques*

JEL Classification: *M 40, M 42*

Cuvinte cheie: *fraudă financiară, triumphiul fraudei, modele de detectare a fraudei, exploatarea datelor*

Introducere

În ultimele decenii lumea afacerilor a fost zguduită de numeroase scandaluri financiare, printre care Parmalat, Enron, WorldCom, Arthur Andersen, ca urmare a fraudelor din situațiile financiare. În prezent, fraudă a devenit o preocupare continuă din cauza impactului asupra stabilității globale economice și a efectelor asupra investitorilor. Termenul „fraudă” se referă la o acțiune cu caracter intenționat, întreprinsă de una

sau mai multe persoane din rândul conducerii, al celor însărcinați cu guvernarea, al salariaților sau terților, acțiune care implică utilizarea înșelăciunii în scopul obținerii unui avantaj injust sau ilegal. Frauda reduce încrederea în situațiile financiare și influențează continuitatea activității. În acest context al fraudei, responsabilitatea auditorului este să întreprindă eforturi rezonabile pentru a detecta factorii de risc ai fraudei și astfel eventualele fraude din situațiile financiare. Factorii de risc ai

fraudei sunt: presiunea sau necesitatea, oportunitatea sau perceperea ocaziei și raționamentul, modul de gândire. Motivul fraudei este de cele mai multe ori de natură financiară, dar poate avea la bază și presiuni nefinanciare. Oportunitatea comiterii fraudei ia naștere din lipsa controlului sau din efectuarea unui control slab, conjugate cu accesul la bani și bunuri. Al treilea element favorizant îl reprezintă conceptualizarea sau raționamentul celui care realizează fraudă.

* Drd., Academia de Studii Economice, București, e-mail: iuliastroe@gmail.com

** Drd., Academia de Studii Economice, București, e-mail: dmedintu@yahoo.com

Prezentul studiu are două obiective. Primul presupune analiza literaturii de specialitate privind aplicarea de tehnici în detectarea fraudei în situațiile financiare. Al doilea obiectiv este prezentarea studiilor empirice ale modelelor de detectare a fraudei din situațiile financiare.

Metodologia lucrării este bazată pe: revizuire, analiză sistematică a literaturii și interpretare. Studiul abordează în continuare modelele ce ajută auditorul în depistarea fraudelor.

Chestionarul și listele de verificare

În urma examinării diverselor studii realizate s-a demonstrat că listele de verificare și chestionarele sunt tehnici depășite în detectarea și evaluarea riscului de fraudă.

S-a probat că auditorii care au folosit chestionare au realizat o evaluare a riscului de fraudă mai slabă decât cei care nu au folosit chestionarul.¹

Listele de verificare sunt de asemenea ineficiente în evaluarea riscului de fraudă, auditorii care le-au utilizat au înregistrat aceleași rezultate ca și în cazul chestionarelor.²

Informațiile pe care le obțin auditorii în urma folosirii listelor de verificare pentru evaluarea riscului de fraudă tind să fie neconforme cu realitatea.³

Procedurile analitice

În evaluarea riscului de fraudă au fost utilizate ratele de analiză și modelul logistic de regresie.

Aplicarea **ratelor de analiză** are un succes limitat în descoperirea fraudelor.⁴

Aplicarea unui **model logistic de regresie** ce include un număr semnificativ de factori de risc poate prezice fraudă și este performant în evaluarea riscului de fraudă.⁵

Loebbecke (1989) a introdus pentru prima oară un model de regresie ce pornește de la cei trei factori de risc ai fraudei: presiune, oportunitate, raționalizare (CMA Model).

FRAUDA = f (Presiune, Oportunitate, Raționalizare)

Fiecărui factor de risc îi sunt asociate o serie de variabile.

Variabilele presiunii sunt indicatorii financiari ai entității (profitabilitatea, cifra de afaceri etc).

Variabilele oportunității pot fi:

- Tranzacțiile între părți;
- Auditarea entității de către una din cele patru firme mari de audit.

Variabilele raționalizării pot fi schimbarea auditorului și opinia auditorului.

Pe baza variabilelor stabilite pentru fiecare factor de risc al fraudei se obține următorul model logistic de regresie:

$$FRAUDA = a_0 + a_1Oport_1 + a_2Oport_2 + a_3Oport_3 + a_4Pres_1 + a_5Pres_2 + a_6Pres_3 + a_7Rațion_1 + a_8Rațion_2 + a_9Rațion_3 + a_{10}Variabilă\ de\ control + \epsilon$$

unde:

Oport₁, Oport₂, Oport₃ = variabilele oportunității;

Pres₁, Pres₂, Pres₃ = variabilele presiunii

Rațion₁, Rațion₂, Rațion₃ = variabilele raționalizării

Variabilă de control = variabila asupra căreia există suspiciunea că ar influența rezultatele cercetării

ϵ = eroarea estimată

Pornind de la modelul de regresie de mai sus, Kaminsky (2004) a clasificat corect entitățile în cadrul cărora nu au avut loc fraude în proporție de 85% - 90%, iar entitățile cu situații financiare denaturate ca urmare a fraudei au fost clasificate în proporție de 40%. Suyanto (2009), tot pe baza modelului logistic de regresie, a clasificat entitățile cu situații financiare frauduloase cu o rată de succes de 51%, iar pe cele neafectate de fraude cu o rată de succes de 77%.

Un alt model de regresie pentru detectarea raportării financiare frauduloase, modelul 3C a fost sugerat de Rezaee (2002) care explică fraudă prin trei variabile: condiții (conditions), structura de capital (capital structure) și alegeri (choices). **Condiții** se referă la presiunile economice și financiare cu care se confruntă entitatea. Structura capitalului înglobează politicile guvernantei corpo-

1 Pincus, K.V., *The efficacy of a red flags questionnaire for assessing the possibility of fraud*, Accounting, Organizations and Society 14, pages 153 - 164, 1989

2 Asare, S.K. and A. M. Wright, *The effectiveness of alternative risk assessment and program planning tools in a fraud settings*, Contemporary Accounting Research 13, pages 1 - 24, 2004

3 Wilks, T.J. and M. F. Zimelman, *Using game theory and strategic reasoning concepts to prevent and detect fraud*, Accounting Horizons 18, pages 173 - 184, 2004

4 Kaminsky K. A. and L. Guan, *Can financial ratios detect fraudulent financial reporting?*, Managerial Auditing Journal 19, pages 15 - 28, 2004

5 Bell T. B. and J. V. Carcello, *A decision aid for assessing the likelihood of fraudulent financial reporting*, Auditing: A Journal of Practice & Theory 19, pages: 169-184, 2000

rative aplicate pentru a descuraja fraudă. *Alegeri* se referă la opțiunea managementului de a fraudă situațiile financiare.

Atât modelul CMA, cât și modelul 3C explică fraudarea situațiilor financiare prin examinarea factorilor de apariție a fraudei, variabilele acestora îmbinând ratele de analiză cu rezultate non-financiare.

Rezultatele non-financiare sunt mai greu de manipulat deoarece:

- Anumite rezultate non-financiare sunt produse de către organisme externe entității (satisfacția consumatorului);
- Anumite rezultate non-financiare, cum ar fi numărul de angajați, numărul de depozite sunt mai ușor de verificat de auditori decât datele referitoare la diverse estimări;
- Pentru falsificarea anumitor rezultate non-financiare este necesară implicarea mai multor angajați, crescând riscul de detectare a fraudei;
- Falsificarea rezultatelor non-financiare crește complexitatea fraudei.

Brazel (2006) a realizat un **model de regresie logistică ce implică rezultate financiare și non-financiare**, măsurând diferența dintre procentul schimbării în creșterea veniturilor și procentul schimbării rezultatelor non-financiare:

$$P(\text{FRAUDA}) = a_0 + a_1 \text{Capacity Diff}_t + a_j \text{Control Variables}$$

$$P(\text{FRAUDA}) = a_0 + a_1 \text{Employee Diff}_t + a_j \text{Control Variables}$$

unde:

$$\text{Capacity Diff}_t = \text{Revenue Growth}_t - \text{NFM Growth}_t$$

$$\begin{aligned} \text{Employee Diff}_t &= \text{Employee Growth}_t - \text{NFM Growth}_t \\ \text{Revenue Growth}_t &= (\text{Venituri}_t - \text{Venituri}_{t-1}) / \text{Venituri}_{t-1} \\ \text{NFM Growth}_t &= (\text{NFM}_t - \text{NFM}_{t-1}) - \text{NFM}_{t-1} \\ \text{Employee Growth}_t &= (\text{Employee}_t - \text{Employee}_{t-1}) / \text{Employee}_{t-1} \\ \text{Revenue} &= \text{venituri} \\ \text{NFM} &= \text{rezultate non - financiare} \\ \text{Employee} &= \text{numărul de angajați} \\ t &= \text{anul inițial al fraudei} \end{aligned}$$

Control Variables = variabile ale factorilor de risc: presiune, oportunitate, contabilitate suspicioasă (Brazel nu ia în considerare factorul de raționalizare ca urmare a cercetărilor în domeniu care au relevat faptul că pe baza lui nu poți separa entitățile cu situații financiare frauduloase de cele neafectate de fraudă).

Rezultatul sugerează faptul că modelul permite diferențierea entităților fraudatoare de cele non - fraudatoare și întărește ideea că îmbinarea rezultatelor financiare cu cele non - financiare duce la detectarea fraudelor.

Exploatarea datelor

Exploatarea datelor cunoscută sub numele de „tehnici de data mining” este un proces de sortare a unor cantități mari de date și de extragere a informațiilor relevante din acestea. Exploatarea datelor este analiza statistică și logică a unor mari volume de date despre tranzații generatoare de modele care ajută în rezolvarea problemelor. Exploatarea datelor implică tehnici asistate pe calculator.

Exploatarea datelor se clasifică în șase categorii:

- **Descrierea** (presupune descrierea variațiilor datelor);
- **Estimarea** (presupune estimarea unei variabile numerice dependente pe baza unor variabile independente);
- **Previziunea** (presupune prognozarea anumitor valori);
- **Clasificarea** (este folosită pentru a găsi valoarea variabilei dependente care este mai degrabă non-numerică decât numerică prin manipularea variabilelor independente);
- **Clustering-ul** (presupune gruparea entităților după anumite asemănări între ele);
- **Asocierea** (presupune determinarea relațiilor între atributele unor entități date).⁶

Detectarea fraudei este o problemă de clasificare: entitățile pot avea situațiile financiare denaturate ca urmare a fraudei sau pot avea situațiile financiare neafectate de denaturări.

Detectarea fraudei prin exploatarea datelor se face prin mai multe metode:

- ♦ rețeaua neurală;
- ♦ algoritmul „decision trees”;
- ♦ rețeaua bayesiană.

Rețeaua neurală este formată din relațiile între intrări care se transformă într-o funcție pentru a produce ieșiri. Produce un model neliniar. Modelele de rețea neurală sunt superioare modelelor tradiționale de evaluare a riscului de fraudă⁷, ele creează așteptări în privința conturilor care vor fi comparate cu conturile actuale.

6 D. T. Larose - *Discovering Knowledge in Data: An Introduction to Data Mining*, editura John Wiley & Sons, pages 11 – 17, 2005

7 Lin J. W., M. I. Hwang and J. D. Becker, *A fuzzy neural network for assessing the risk of fraudulent financial reporting*, Managerial Auditing Journal 18, pages 657 – 665, 2003

Algoritmul „decision trees” este o structură alcătuită din noduri și legături care are ca scop clasificarea datelor în funcție de valorile unei variabile scop date. Fiecare nod reprezintă un test

efectuat asupra unui atribut și fiecare legătură reprezintă rezultatul testului.

Rețeaua bayesiană se bazează pe statistică. Potrivit teoremei lui Bayes:

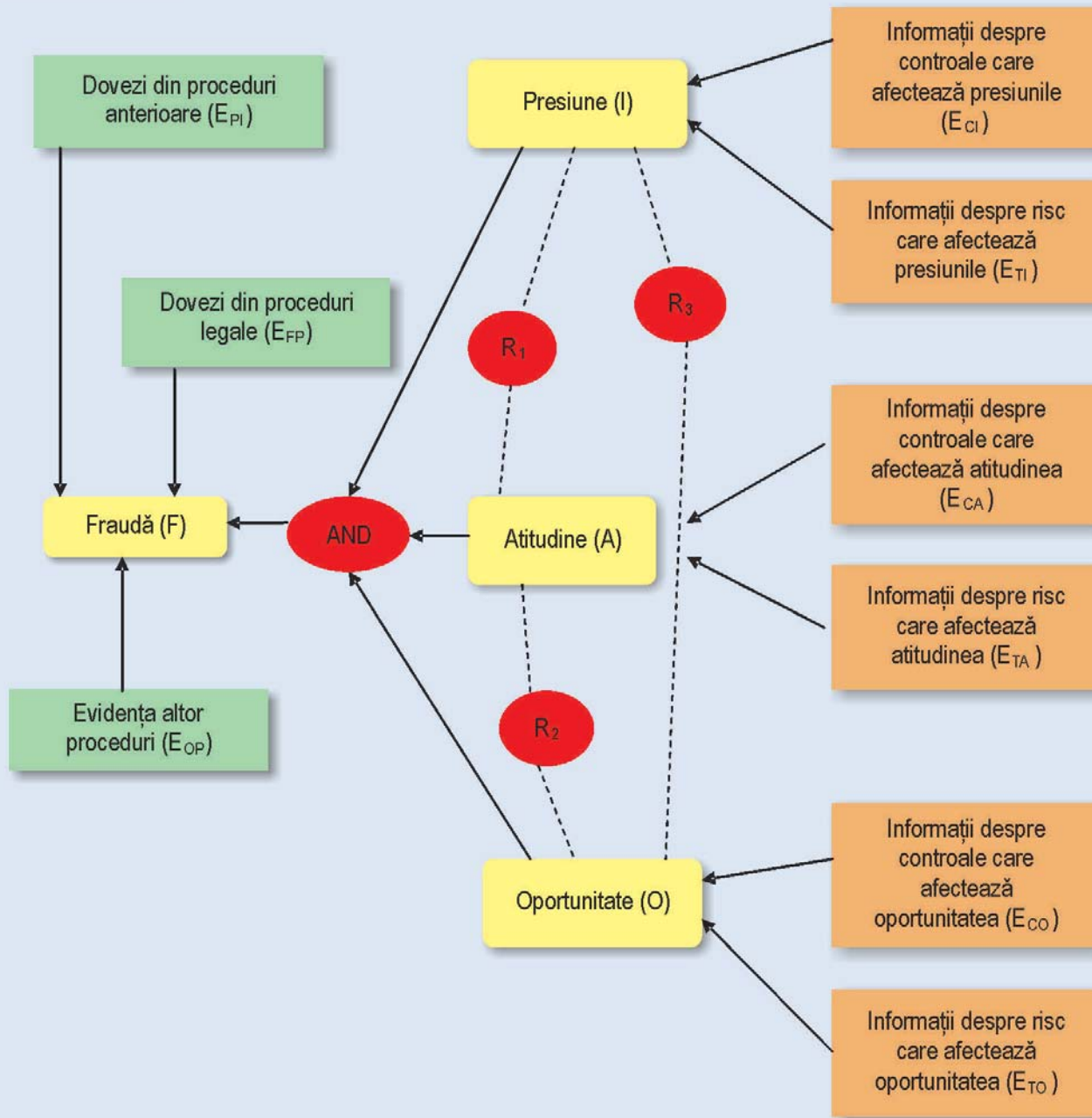
$$P(H|X) = (P(X|H) * P(H)) / P(X)$$

unde:

H = ipoteza conform căreia obiectul X aparține clasei C

P(H|X) = probabilitatea ipotezei

Figura 1 - Diagrama evidențială pentru riscul de fraudă*

* Rajendra P. Srivastava, Theodore J. Mock and Jerry L. Turner, Bayesian Fraud Risk Formula for Financial Statement Audits, Abacus A Journal of Accounting, Finance and Business Studies, pag 66, 2009

În studiul „Bayesian Fraud Risk Formula for Financial Statement Audits”⁸, autorii au demonstrat prin trei scenarii diferite că riscul de fraudă este prezent doar dacă cei trei factori de risc sunt prezenți și corelați; dacă cel puțin unul lipsește, riscul de fraudă și implicit probabilitatea apariției fraudei devin „0”.

Formula bayesiană de risc este formată din probabilități:

$$F = P(\text{Fraudă} / E_{TI}E_{CI}E_{TA}E_{CA}E_{TO}E_{CO}E_{OP}E_{FP})$$

Necunoscutele din formulă sunt evidențiate în diagrama evidențială (Figura 1).

Kirkos, Spathis și Manalopoulos (2007) în cercetarea „Data Mining techniques for the detection of fraudulent financial statements” au experimentat cele trei modele prezentate mai sus.

Rezultatele obținute în modelul de validare, ca urmare a aplicării celor trei modele pentru clasificarea firmelor în firme cu situații financiare frauduloase și firme cu situații financiare corecte pe baza informațiilor din situațiile financiare publicate, au fost următoarele:

- acuratețea modelului bazat pe algoritmul „decision trees” a fost de 73,60%;
- acuratețea modelului bazat pe rețeaua neurală a fost de 80%;
- acuratețea modelului bazat pe rețeaua bayesiană a fost de 90,30%.

Ata – Seyrek (2009) a demonstrat că prin exploatarea a cincisprezece rate de analiză (ratele de analiză fiind datele în cazul nostru) algoritmul „decision trees” a clasificat corect 67,92% din firme în modelul de validare, iar rețeaua

neurală a clasificat corect 77,36% din firme în modelul de validare.

Există limitări ale tehnicilor tradiționale de exploatare a datelor în privința detectării fraudelor ca urmare a perfecționării sistemului de fraudare de către management și ca urmare a schimbărilor în economia, industria în care entitatea își desfășoară activitatea.

Devine necesară introducerea de noi tehnici de exploatare a datelor pentru detectarea fraudelor: un cadru care utilizează domeniul cunoașterii pentru a facilita detectarea fraudelor din situațiile financiare într-un mediu economic care evoluează continuu.⁹

Wei Zhou și Gaurav Kapoor au propus metodologia de „response surface” pentru estimarea relațiilor dintre variabile și tehnicile de fraudare a situațiilor financiare.

Această metodologie se aplică atunci când ieșirile numite „răspuns” sunt influențate de o serie de variabile independente „intrări” care pot fi complete sau incomplete.

Metodologia „response surface” presupune:

- o strategie experimentală pentru a explora spațiul variabilelor independente;
- un model empiric de statistică pentru a crea o relație între răspuns și variabilele independente;
- optimizarea metodei prin găsirea valorilor pentru variabilele din proces care produc valori dorite de răspuns.

$$y = f(x_1, x_2, \dots, x_n) + \varepsilon$$

unde:

y = răspuns

($x_1, x_2, \dots, x_n$) = variabilele independente

ε = eroarea.

Modelul bazat pe metodologia „response surface” se dorește a fi un model inteligent de detectare anticipată a fraudei viitoare, modelul urmând să se modifice în funcție de circumstanțele în care se află entitatea.

Concluzii

Cercetările prezentate examinează riscul de fraudă și construiesc modele de calcul al probabilității apariției fraudei. Deși metodele de detectare a fraudei au evoluat considerabil de la simple chestionare la modele inteligente de exploatare a datelor, există limite ale lor:

- ◆ acuratețea modelelor;

Acuratețea modelelor nu este 100%, ceea ce duce la probabilitatea ca firme ce au comis fraude să fie clasificate în firme non-fraudatoare și invers.

- ◆ orientarea tehnicilor spre factorii de risc ai fraudei;

Cercetările menționate sunt orientate pe triunghiul fraudei: presiunea, oportunitatea și raționalizarea, dar nu și pe tehnicile și procedurile folosite de auditor în investigarea fraudei.

- ◆ insuficiența datelor privind fraudele.

Datele privind fraudele financiare sunt limitate. Nu există mai multe studii necesare în domeniu din cauza dificultății întâmpinate în obținerea datelor.

⁸ Rajendra P. Srivastava, Theodore J. Mock and Jerry L. Turner, *Bayesian Fraud Risk Formula for Financial Statement Audits*, Abacus A journal of Accounting, Finance and Business Studies, pages 66 - 87, 2009

⁹ Wei Zhou, Gaurav Kapoor, *Detecting evolutionary financial statement fraud*, Decision Support Systems, pages 570 - 575, 2011

Cercetarea noastră are implicații pentru auditori și alte părți interesate în evaluarea riscului de fraudă.

Problema fraudei este deschisă pentru viitoare cercetări.

Contextul actual global cere o permanentă preocupare și implicare în vederea eficientizării tehnicilor de detectare a fraudei din situațiile financiare.

Acknowledgements: Acest articol a fost elaborat ca parte a proiectului "Doctorat și doctoranzi în triunghiul educație-cercetare-inovare (DOC-ECI)", proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 și coordonat de Academia de Studii Economice din București.

This article is a result of the project "Doctoral Program and PhD Students in the education research and innovation triangle". This project is co funded by European Social Fund through The Sectorial Operational Programme for Human Resources Development 2007-2013, coordinated by The Bucharest Academy of Economic Studies.

Bibliografie

- Bell T. B. and J. V. Carcello, *A decision aid for assessing the likelihood of fraudulent financial reporting*, Auditing: A Journal of Practice & Theory 19, pages: 169 - 184, 2000;
- E. W. T. Ngai, Yong Hu, Y. H. Wong, Yijun Chen, Xin Sun, *The application of data mining techniques in financial fraud detection: A classification framework and an academic review of literature*, Decision Support Systems 50, pages 559 - 569, 2011;
- Efstathios Kirkos, Charalambos Spathis, Yannis Manolopoulos, *Data Mining Tehniques for the detection of fraudulent financial statements*, Expert Systems with Applications 32, pages 995 - 1003, 2007;
- Golden, Thomas W; Skalak, Steven L; Clayton, Mona M, *A guide to forensic accounting investigation*, editura Hoboken, N.J. : John Wiley & Sons, 2006, ISBN : 0-471-46907-6; ISBN : 978-0-471-46907-0;
- H. Ali Ata, Ibrahim H. Seyrek, *The use of data mining techniques in detecting fraudulent financial statements: an application on manufacturing firms*, The Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences, Suleyman Demirel University nr 2, pages 157 - 170, 2009;
- Hogan, C. E.; Z. Rezaee; R. A. Riley; and U. Velury, *Financial Statement Fraud: Insights from the Academic Literature*, Auditing: A Journal of Practice and Theory 27, 2008;
- J. F. Brazel, K. L. Jones and M. F. Zimbelman, *Using non-financial measures to assess fraud risk*, Journal of Accounting Research 47, pages 1135 - 1166, 2009;
- Kathleen A Kaminski; T Sterling Wetzel; Liming Guan, *Can financial ratios detect fraudulent financial reporting?*, Managerial Auditing Journal, 2004, Vol. 19 Issue 1, p. 15-28, 14p;
- Kaminski, K. A., and T. S. Wetzel, *Financial Ratios and Fraud: An Exploratory Study Using Chaos Theory*, Journal of Forensic Accounting 5, pages: 147-172, 2004;
- Lin J. W., M. I. Hwang and J. D. Becker, *A fuzzy neural network for assesing the risk of fraudulent financial reporting*, Managerial Auditing Journal 18, pages 657 - 665, 2003;
- Loebbecke J., Eining M. & Willingham J., *Auditor's experience with material irregularities: frequency, nature and detectability*, Auditing: A Journal of Practice & Theory 9, pages 1 - 28, 1989;
- Peter D. Goldmann, *Financial Services Anti-Fraud Risk and Control Workbook*, editura John Wiley & Sons, 2010, ISBN:9780470498996;
- Rajendra P. Srivastava, Theodore J. Mock and Jerry L. Turner, *Bayesian Fraud Risk Formula for Financial Statement Audits*, Abacus A journal of Accounting, Finance and Business Studies, pages 66 - 87, 2009;
- Suyanto, *Fraudulent Financial Statemen*, Gadjah Mada International Journal of Business 11, pages 177 - 144, 2009;
- Toby J. Bishop, Frank E. Hydoski, *Corporate Resiliency: Managing the Growing Risk of Fraud and Corruption*, editura John Wiley & Sons, 2009, ISBN:9780470405178;
- Wei Zhou, Gaurav Kapoor, *Detecting evolutionary financial statement fraud*, Decision Support Systems , pages 570-575, 2011;
- Zabihollah Rezaee and Richard Riley, *Financial Statement Fraud: Prevention and Detection*, Second Edition, editura John Wiley & Sons, 2010, ISBN:9780470455708.

Influența ajustărilor propuse de auditorul independent asupra opiniei exprimate în raportul de audit

Nicolae TODEA*, Ana Maria JOLDOȘ (UDREA)** & Ionela Cornelia STANCIU***

Abstract

The Influence of the Independent Auditor's Proposed Adjustments on the Opinion Expressed in the Audit Report

When making the investment decision, the external users of financial statements are interested in the reality of the information provided by the entity, being able to rely on independent auditors' report that accompanies financial statements. An important feature of any type of audit is to provide guarantees to external users regarding the regularity and sincerity of the information produced by the entity. This paper aims to present in terms of theory and practice the influence of quantitative and qualitative adjustments recommended by the independent auditor to the audit client regarding the result of the exercise, as well as the reflection of acceptance or non-acceptance of these recommendations by the management of the audit client over the report of the independent auditors. The presented study case aims to present the adjustments identified by the auditor during the audit process within an audited entity and to present them to management with a proposal for acceptance or non-acceptance. The research directions included: a presentation of types of audit opinions, which can be expressed by a financial auditor and may be influenced by the acceptance or non-acceptance of audit adjustments, as well as the identification of adjustments at the level of the entity and the influence that they might have over the assets of the audited entity.

Key words: adjustments, audit report, financial statements, fixed assets, provisions

JEL Classification: M42, N40, O10

Cuvinte cheie: ajustări, raport de audit, situații financiare, imobilizări, provizioane

"Este mult mai ușor sa te spetești să faci bine un audit complicat decât să-ți justifici deciziile și raționamentele după ce este prea târziu să mai faci ceva"

Arens Loebbecke

Standardele Internaționale de Audit, obiectivul unui audit al situațiilor financiare este de a permite unui auditor exprimarea unei opinii potrivit căreia situațiile financiare au fost întocmite, sub toate aspectele semnificative, în conformitate cu un cadru de raportare financiară aplicabil¹.

Baza juridică a activității de audit este dată de contractul încheiat între auditori și clientul de audit, în conformitate cu următoarele acte normative: Ordonanța de Urgență a Gu-

Introducere

Conform ISA 200 *Obiective generale ale auditorului independent și desfășurarea unui audit în conformitate cu*

* Prof. univ. dr., Universitatea "1 Decembrie 1918" Alba Iulia, auditor financiar, e-mail: ntodea@nab.ro

** Drd., Universitatea "Valahia" Târgoviște, e-mail: anajoldos232004@yahoo.com

*** Drd., Universitatea "Valahia" Târgoviște, e-mail: s_ionela09@yahoo.com

¹ IFAC, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit Financiar 2009*, coeditare CAFR-Irecson, 2009, p. 81

vernului nr.75/1999, republicată, privind activitatea de audit financiar; Ordinul ministerului finanțelor publice nr. 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor Contabile conforme cu Directivele Europene și Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 90/2008 privind auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare anuale consolidate.

Plecând de la funcțiile auditului financiar, rolul acestuia este de a oferi utilizatorilor externi ai informației financiar-contabile garanția:

- respectării principiilor contabile general admise și a procedurilor interne stabilite de conducerea întreprinderii;
- reflectării de către contabilitate și prin conturile anuale a imaginii fidele clare și complete a patrimoniului, a situației financiare și a rezultatelor întreprinderii.

Foile de lucru reprezintă instrumente utilizate de către auditor în care se consemnează procedurile aplicate, testele efectuate, informațiile obținute și concluziile pertinente deduse pe parcursul angajamentului de audit. Foile de lucru oferă o bază pentru planificarea auditului, o evidență a probelor acumulate și a rezultatelor testelor făcute, o bază de date necesare determinării tipului de raport adecvat, precum și o bază pentru verificarea pe care o vor face ulterior superiorii și asociații firmei. În caz de necesitate, auditorul trebuie să fie în măsură să demonstreze organelor de stat și instanțelor judecătorești că auditul a fost bine planificat și supervizat în mod corespunzător că probele acumulate au fost temeinice, suficiente și oportune; și, în sfârșit, că raportul de audit a fost adecvat, date fiind rezultatele auditului. Fiecare societate de audit sau auditor independent poate întocmi foi de lucru într-un format pe care îl consideră adecvat. Cât privește ajustările propuse de către auditorul independent clientului de audit și consemnate într-un proces verbal al discuției cu clientul, au ca bază analize de cont (conturile entității sunt prezentate în conformitate cu regulile contabile acceptate și sunt reflectate corespunzător în cadrul bilanțului și contului de profit și pierdere).

Ajustările de audit se bazează pe constatările efectuate asupra modului de raportare și prezentare a imaginii fidele a entității redată prin intermediul situațiilor financiare. Necesitatea ajustărilor propuse de auditorul independent poate fi evidențiată prin faptul că acestea constituie o bază, respectiv un punct de plecare în exprimarea opiniei de audit asupra

situațiilor financiare. Decizia conducerii entității de a accepta sau neaccepta ajustările propuse de auditor influențează tipul de opinie exprimată în raportul de audit.

Metodologia cercetării

Scopul acestei lucrări este acela de a prezenta unele aspecte referitoare la ajustările de audit propuse de către auditorul financiar, prin oferirea unui studiu de caz privind identificarea acestora în cadrul unei entități.

Metodologia ce cercetare la care am apelat pentru realizarea acestei lucrări a constat în studierea literaturii de specialitate în domeniu, precum și în documentarea faptică la o entitate, persoană juridică română, în vederea realizării studiului de caz prezentat.

În direcția îndeplinirii obiectivelor, în cadrul prezentului articol am utilizat, ca principale procedee de cercetare, următoarele: analiza calitativă, în cadrul acesteia regăsindu-se metoda comparației, metodă ce vizează obținerea unor diferențe percepțive ale rezultatului financiar în funcție de reglementarea contabilă adoptată sau omisă de către conducerea clientului de audit; sinteza: această metodă de cercetare o regăsim în stabilirea concluziilor care vizează explicarea și aprecierea situației constatate/diagnosticarea acestei situații, finalizând această metodă cu propuneri ajustabile și documentația, ca metodă teoretică de cercetare în cadrul căreia am cuprins Standardele Internaționale de Audit, reglementările contabile naționale și internaționale, precum și reglementările care privesc activitatea de audit.

Aspecte teoretice privind opinia de audit

Deși situațiile financiare constituie un sistem social de informare, întărit prin practica de mai multe secole, având scopul de a satisface nevoile utilizatorilor, datorită mizelor politice și sociale utilizatorii își exprimă interese divergente, chiar contradictorii, concretizate în conflicte de interese².

Modalitatea cea mai frecventă prin care utilizatorii pot obține informații fiabile în procesul decizional constă în consultarea raportului de audit independent, pornindu-se de la ipoteza că

2 Dănescu, Tatiana, *Audit Financiar convergențe între teorie și practică*, Editura Irecson, București, 2007, p. 60

aceste informații sunt rezonabil de complete, exacte și nepărtinoare. Între societatea de audit și utilizatorii situațiilor financiare există o relație diferită de relația pe care o au alți specialiști cu utilizatorii serviciilor lor. Avocații, de exemplu, sunt, de obicei, angajați și plătiți de un client și responsabilitatea lor principală este de a apăra clientul în cauză.

Societățile de audit sunt angajate și plătite de entitatea care publică situațiile financiare, însă principalii beneficiari ai auditului sunt utilizatorii acelor situații financiare. Deseori, auditorul nu cunoaște sau nu are nici un contact cu utilizatorii; de asemenea, auditorii financiari poartă o răspundere juridică semnificativă privind munca pe care o prestează.

Din punct de vedere al tipului de rapoarte financiare elaborate de auditorii financiari, precum și de tipul de percepție asupra utilizatorilor cu privire la aceste rapoarte avem³:

- ❖ **Opinie fără rezerve (necalificată)**, formulată atunci când auditorul ajunge la concluzia că situațiile financiare oferă o imagine fidelă sau sunt reprezentate în mod corect, în ceea ce privește toate aspectele semnificative, în conformitate cu cadrul de raportare financiară identificat (național, internațional). În formularea acestei opinii auditorul folosește una din următoarele formule: „oferă o imagine fidelă”; „prezintă în mod corect toate aspectele semnificative”.
- ❖ **Opinia cu rezerve (calificată)**, formulată atunci când auditorul ajunge la concluzia că nu poate emite o opinie fără rezerve, dar că efectul oricărei neînțelegeri cu conducerea sau limitarea ariei de aplicabilitate nu este atât de semnificativ și cuprinzător încât să conducă la o opinie contrară sau la imposibilitatea exprimării unei opinii. Auditorul trebuie să specifice în ce constau rezervele sale, cum trebuie corijate aceste posturi și, dacă se poate, ce influență aduce corijarea posturilor bilanțiere.
- ❖ **Opinia contrară**, exprimată atunci când efectul unei neînțelegeri este atât de semnificativ și de cuprinzător pentru situațiile financiare încât auditorul ajunge la concluzia că un raport calificat nu este adecvat pentru a prezenta informații referitoare la natura incompletă sau eronată a situațiilor financiare.
- ❖ **Imposibilitatea exprimării unei opinii**, atunci când auditorul nu a putut urmări și confirma, din cauza limitărilor sistemului contabil auditat sau a limitărilor impuse de

către conducerea entității, aspecte semnificative asupra situațiilor financiare auditate. Și în acest caz raportul auditorului trebuie să prezinte limitarea și să indice utilizatorilor posibilele ajustări ale situațiilor financiare ce ar fi putut fi determinate dacă nu ar fi existat limitarea.

Se poate spune că, deși stabilirea elementelor semnificative și a pragului de semnificație este importantă, metoda de determinare este una subiectivă, stabilirea lor făcându-se la aprecierea auditorului și pe baza experienței sale, din cauza numeroșilor factori care trebuie luați în considerare și a importanței lor relative.

Studiu de caz privind analiza ajustărilor propuse de către auditorul independent la SC DELTA SA

Pe parcursul angajamentului de audit contractat de către clientul de audit S.C. DELTA S.A. prin contractul de prestări servicii de audit s-a urmărit atingerea obiectivelor misiunii de audit și anume asigurarea conformității și legalității situațiilor financiare încheiate la 31.12. 2010. În direcția îndeplinirii acestor obiective în finalul misiunii, pe baza probelor culese și adecvate, auditorul financiar a întocmit un centralizator al ajustărilor descoperite în cadrul fiecărei secțiunii de audit (tabelul nr.1), urmând a fi propuse spre acceptare în cadrul întâlnirii cu conducerea clientului de audit, astfel:

- imobilizările corporale sunt prezentate în situațiile financiare la valoarea istorică, ultima reevaluare înregistrată fiind în anul 2006, ceea ce dezavantajează entitatea din punct de vedere al resurselor de investiții, iar pentru acționari informațiile prezentate în situațiile financiare nu sunt relevante; auditorul consideră că valorile actuale nete ale imobilizărilor corporale sunt cu peste 13.057 lei mai mari la terenuri și cu peste 31.000 lei la construcții;
- societatea nu a înregistrat valoarea unor concesiuni de terenuri în sumă totală de 12.185 lei;
- societatea nu a constituit provizioane pentru deprecierea creanțelor clienților în sumă totală de 66.201 lei;

³ Todea, Nicolae; Stanciu, Ionela, *Studiu privind calculul pragului de semnificație în activitatea de audit financiar*, Revista „Audit Financiar”, nr.10/2009, p. 47

- avize de expediție înregistrate în 408 „Furnizori – facturi nesosite”, valoarea totală a acestor prescripții a fost de 2.159.105 lei, sumă cu care ar fi trebuit să fie majorate rezultatele financiare raportate ca urmare a scoaterii din evidență a acestor obligații;
- entitatea nu a efectuat conversia la cursul valutar de la 31.12.2010 pentru împrumuturile pe termen lung din contul 167 „Alte împrumuturi și datorii asimilate”,

diferența de curs respectivă fiind de 2.957 lei; cât și din contul 168 „Dobânzi aferente împrumuturilor și datoriilor asimilate”, diferența de curs respectivă fiind de 3.145 lei;

Ajustările propuse de către auditorul independent și acceptate de către conducerea clientului de audit se vor reconcilia cu secțiunile de lucru, fișele de cont, registrul jurnal, balanța de verificare și apoi cu situațiile financiare finale.

Tabel 1 - Centralizatorul ajustărilor propuse de către auditorul financiar

Nr. crt.	Explicații ajustare-conturi afectate de ajustare	Bilanț		Cont de profit și pierdere		Decizie (se ajustează/ nu se ajustează)	Doc. justific. pentru ajustările acceptate / neacceptate
		Debit	Credit	Debit	Credit		
Secțiunea: Imobilizări							
1.	2111-Terenuri	13.057				nu se ajustează	P.V. al discuției cu clientul (25.04.2011)
2.	212-Construcții	31.000				nu se ajustează	P.V. al discuției cu clientul (25.04.2011)
3.	205-Concesiune Terenuri	1.218				nu se ajustează	P.V. al discuției cu clientul (25.04.2011)
Secțiunea : Creanțe și plăți în avans							
1.	491-Ajustări pentru deprecierea creanțelor		66.201			se ajustează	Balanța clienți, balanța de verificare, situații financiare
	6814-Cheltuieli cu ajustări pentru depreciere			66.201			
Secțiunea : Creditori și angajamente							
1.	408-Furnizori, facturi nesosite	2.159.105				se ajustează	balanța de verificare, situații financiare
	758-Alte venituri din exploatare				2.159.105		
2.	167-alte împrumuturi și datorii asimilate		2.957			nu se ajustează	P.V. al discuției cu clientul (25.04.2011)
3.	168-dobânzi aferente împrumuturi și datorii asimilate		3.145			nu se ajustează	P.V. al discuției cu clientul (25.04.2011)
Total ajustat		2.159.105	66.201	66.201	2.159.105		

Sursa: Proiecție realizată de auditor

Pe întreg parcursul angajamentului de audit atât activitatea de audit planificată, cât și mărimea pragului de semnificație și al eșantionului au fost periodic verificate. În lumina ultimelor situații financiare disponibile, responsabilul de misiune va modifica valoarea pragului de semnificație în funcție de ajustările propuse și acceptate. În etapa de planificare a auditului, pragul de semnificație a fost calculat la nivelul valorii de 241.513,23 lei. În etapa exprimării opiniei, valoarea pragului de semnificație rămâne nemodificată, chiar dacă unele dintre ajustările propuse de către auditorul independent sunt acceptate de către client, deoarece pe baza raționamentului profesional în etapa de planificare acesta a fost determinat în funcție de cifra de afaceri. Auditorul independent impune un nivel acceptabil al pragului de semnificație astfel încât să poată detecta din punct de vedere cantitativ denaturările semnificative. Totuși, atât valoarea (cantitatea), cât și natura (calitatea) denaturărilor trebuie să fie luate în considerare. Ajustările calitative constatate de către auditorul independent pe parcursul procesului de audit la S.C. DELTA S.A. sunt legate atât de tranzacțiile cu părțile afiliate efectuate, cât și de respectarea principiului continuității activității.

În finalul procesului de audit, auditorul independent formulează opinia de audit în cadrul raportului de audit, raționamentul profesional în stabilirea tipului de opinie se face conform comparației între pragul de semnificație calculat în cadrul etapei de finalizare și valoarea ajustărilor auditorului financiar, dar neacceptate de către client. Auditorul independent își poate exprima opinia și ținând cont de latura calitativă a ajustărilor identificate pe parcursul exercițiului financiar putând exprima, de exemplu, și opinie cu rezerve chiar dacă valoarea ajustărilor nu depășește pragul de semnificație sau nu este cuantificabilă (exemple: părți afiliate, instrumente financiare, continuitatea activității, fraude etc.).

Opinia de audit va fi formulată conform Standardului Internațional de Audit 700 „Raportul auditorului asupra situațiilor financiare”⁴. Emiterea raportului de audit implică o discuție prealabilă asupra „draft-ului”, mai exact, opinia ce urmează a se exprima în raport sau alte aspecte relevante pentru audit. În urma discuției trebuie să rezulte clar care este părerea clientului cu privire la ajustările propuse de auditor. Este foarte important ca această discuție (indiferent de forma în care are loc: fax, e-mail, telefon, scrisoare, întâlnire) să se concretizeze într-o probă semnată de auditor și client.

Comentarii și concluzii

Așa cum putem observa din analiza de mai sus, opinia auditorului independent este formulată în conformitate cu Standardul de Audit Internațional 700, cu excepția celor discutate în următoarele alineate care conțin influența ajustărilor acceptate sau neacceptate asupra rezultatului exercițiului financiar. Considerăm că probele de audit pe care le-am obținut sunt suficiente și adecvate pentru a formula raportul de audit, care conține următoarele aspecte:

- tratamentul contabil aplicat de entitate imobilizărilor corporale este diferit de tratamentul recomandat de normele naționale aflate în vigoare și afectează poziția 69 „Total - Capital și rezerve” din cadrul bilanțului, prin creștere cu suma de 44.057 lei;
- neînregistrarea valorii unor concesiuni de terenuri afectează poziția 55 a bilanțului „Alte datorii, inclusiv datorii fiscale și datoriile privind asigurările sociale”, prin creștere cu suma de 1.218 lei;
- prin lipsa efectuării conversiei la cursul valutar de la 31.12.2010 pentru împrumuturile pe termen lung, s-ar fi înregistrat o diferență de curs în sumă totală de 2.957 lei, care ar fi afectat poziția 49 din bilanț „Sume datorate instituțiilor de credit”, prin majorare, și poziția 80 din bilanț „Profitul sau pierderea exercițiului financiar” prin diminuare, cât și din contul 168 „Dobânzi aferente împrumuturilor și datoriilor asimilate”, diferența de curs respectivă fiind de 3.145 lei, sumă care ar fi afectat poziția 49 din bilanț „Sume datorate instituțiilor de credit”, prin majorare, și poziția 36 din bilanț „Cheltuieli în avans”, prin majorare.

Ca o cauză externă care afectează situațiile financiare și opinia auditorului menționăm că, în cursul exercițiului financiar 2010, efectele crizei economice mondiale s-au resimțit și asupra societății prin reducerea nivelului cererii, însă nu în măsura inadecvării sau a imposibilității respectării principiului continuității activității. Potrivit Standardului Internațional de Audit 570 „Principiul continuității activității este un fundament pentru elaborarea situațiilor financiare; în baza acestui principiu, o entitate este privită de regulă ca având o continuitate a activității sale în viitorul previzibil, neavând nici intenția și nici nevoia de a fi lichidată. Așadar, activele și pasivele sunt înregistrate după principiul conform căruia entitatea va putea să realizeze activele sale și să-și stingă obligațiile în cursul normal al activității sale”⁵. IAS 1 „Prezentarea situațiilor finan-

4 IFAC, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit Financiar 2009*, Coeditare CAFR - Irecson, 2009, p. 741

5 IFAC, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit Financiar 2009*, Coeditare CAFR - Irecson, 2009, p. 623-624

ciare”, paragrafele 23 și 24, prevede că: „Atunci când întocmește situații financiare, conducerea trebuie să facă o evaluare a capacității întreprinderii de a-și continua activitatea. Situațiile financiare trebuie întocmite pe baza principiului continuității activității, cu excepția cazului în care conducerea intenționează să lichideze întreprinderea sau să înceteze activitatea atunci când nu dispune de o alternativă realista, ci doar de aceasta. În cazul în care conducerea este conștientă, atunci când face evaluarea, de incertitudini semnificative legate de evenimente sau condiții care pot arunca o umbră semnificativă de îndoială asupra capacității întreprinderii de a-și continua activitatea, incertitudinile respective trebuie prezentate. Dacă situațiile financiare nu sunt întocmite după principiul continuității activității, acest fapt trebuie prezentat, împreună cu principiul de întocmire a situațiilor financiare și motivele pentru care s-a considerat că întreprinderea nu-și va continua activitatea. Atunci când evaluarea după principiul continuității activității este adecvată, conducerea ia în considerare toate informațiile pe care le are pentru viitorul previzibil, care ar trebui să fie cel puțin, dar nu limitat, la 12 luni de la data bilanțului. Gradul de analiză depinde de circumstanțele fiecărui caz. Dacă întreprinderea are un istoric cu activitate profitabilă și acces facil la resurse financiare, concluzia că principiul contabil al continuității activității este adecvat poate fi trasă fără o analiză detaliată. În alte cazuri, conducerea poate fi nevoită să ia în considerare o gamă largă de factori care nu țin de profitabilitatea curentă și așteaptă graficul de rambursare a datoriilor și sursele potențiale de finanțare alternativă pentru a se asigura că principiul continuității este adecvat”⁶.

În concluzie, în opinia auditorilor independenți, sub rezerva ajustărilor care ar fi fost efectuate ca urmare a aspectelor menționate mai sus, situațiile financiare întocmite de către clientul de audit pentru exercițiul financiar încheiat la 31.12.2010 sunt conforme sub toate aspectele semnificative, cu cadrul general de raportare financiar-contabilă cerut de reglementările în vigoare (Legea contabilității nr. 82/1991 cu modificările și completările ulterioare, Ordinul 3055/2009 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene). Fără a califica opinia, auditorul menționează următoarele aspecte ce trebuie cunoscute de utilizatorii situațiilor financiare și anume volumul mare de tranzacții cu părți afiliate. În calitate de furnizor acesta deține peste 50% din soldul datoriilor comerciale ale societății, iar în calitate de client peste 25% din soldul creanțelor comerciale. Pe de altă parte, rezultatul exercițiului financiar supus publicării influențează și decizia posibilibilor investitori, utilizatori

externi ai informației, care prin intermediul contractării analiștilor financiari, preiau informația brută – de cele mai multe ori publică – și o transformă într-un alt tip de informație, care reflectă punctele slabe și forte ale unei entități; așadar, rezultatele acestor analize, după cum putem observa, sunt clar afectate de ajustările propuse și neacceptate de către clientul de audit.

În final, dorim să subliniem faptul că lucrarea elaborată reprezintă o analiză cantitativă și calitativă privind ajustările propuse de auditorul independent asupra situațiilor financiare auditate, fără a avea pretenția unei tratări exhaustive, și sperăm, totodată, că informațiile prezentate și concluziile desprinse în urma studiului de caz vor reprezenta un punct de pornire pentru studii viitoare.

Bibliografie selectivă

- Arenes, L., *Audit. O abordare integrată*, Ediția a 8-a, Editura ARC, Chișinău, 2003.
- Brezeanu, P., *Audit financiar. Repere metodologice, etice și istorice. Reglementări internaționale (ISA)*, Editura Cavallioti, 2008.
- Dănescu, T., *Proceduri și Tehnici de Audit Financiar*, Editura Irecson, București, 2007.
- Dănescu, T., *Audit Financiar. Convergențe între teorie și practică*, Editura Irecson, București, 2007.
- Morariu, A., Țurlea, E., *Auditul financiar contabil*, Editura Economică, București, 2001.
- Todea, N., Stanciu, I., *Studiu privind calculul pragului de semnificație în activitatea de audit financiar*, Revista „Audit Financiar” nr. 10/2009.
- IFAC, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit Financiar 2009*, Coeditare CAFR-Irecson, 2009.
- Standardele Internaționale de Raportare Financiară, Editura CECCAR, 2009.
- OMFP 3055/2009 pentru aprobarea reglementărilor conforme cu directivele europene, publicat în Monitorul Oficial al României nr.766/2009.
- OUG 90/2008 art. 1 alin 2 și 3, privind auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare anuale consolidate, publicat în Monitorul Oficial al României nr.481/30.06.2008.
- OUG nr.75/1999 republicată, privind activitatea de audit financiar, republicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 598 din 22/08/2003.

⁶ Standardele Internaționale de Raportare Financiară, Editura CECCAR, 2009, p. 814

Provocări actuale generate de „management approach” (II)

Costantin ROMAN* & Mihaela MOCANU**

Abstract

Current Challenges Driven by the Management Approach (II)

Although it is not a completely new vision on financial reporting, the management approach is a development of the traditional procedures for the preparation of financial statements and gains in significance in the international regulation process of IASB. The management approach requires the management to include the information delivered by internal accounting in the financial reports presented to investors and other external users. It results that the entity is presented through "the eyes of the management". The objective of the present paper is to identify and comment upon the most significant financial reporting areas in which the management approach can be implemented.

The identified areas are: segment reporting, recognition and measurement of financial instruments, reporting of risks, asset impairment and accounting for intangible assets and for property, plant and equipment. Moreover, the paper emphasizes a few consequences of implementing the management approach by the audited entity on the financial audit process.

Key words: IFRS, management approach, segment reporting, asset impairment, reporting of risks

JEL Classification: M41

Cuvinte cheie: IFRS, management approach, raportarea pe segmente, deprecierea activelor, raportarea riscurilor

1. Introducere

Abordarea „management approach” reprezintă o dezvoltare a procedeelelor tradiționale de întocmire a situațiilor financiare și capătă din ce în ce mai mare importanță în procesul de normalizare la nivel internațional a IASB. „Management approach” solicită managementului să includă informațiile obținute în cadrul contabilității interne în rapoartele financiare prezentate investitorilor și altor utilizatori externi. Astfel, compania este prezentată „prin ochii managementului”. Obiectivul prezentului articol este de a identifica ariile cele mai importante din raportarea financiară în care se poate implementa „management approach”.

Studiul este realizat în contextul reglementărilor contabile internaționale, prin analiza standardelor IASB. Articolul este structurat după cum urmează: prima secțiune prezintă, pe scurt, abordarea metodologică pentru care s-a optat în realizarea studiului; următoarea secțiune își propune, fără a avea pretenția de exhaustivitate, de a identifica domeniile de raportare financiară și standardele aferente care prezintă potențial pentru implementare „management approach”; a treia secțiune subliniază câteva implicații pe care aplicarea viziunii de tip „management approach” de către entitatea auditată le are asupra auditului financiar.

2. Abordare metodologică

Din punct de vedere metodologic, prezenta lucrare este realizată din perspectiva normativismului.

* Prof. univ. dr., Academia de Studii Economice, București, e-mail: roman_costantin@yahoo.de

** Drd., Academia de Studii Economice, București, e-mail: mihaela.g.mocanu@gmail.com

Demersul normativist de cercetare presupune analiza, explicarea, îmbunătățirea normelor existente, precum și elaborarea de noi norme (Ionașcu, 2007).

Contribuția la cunoaștere adusă de acest tip de demers este validată prin acceptarea respectivei contribuții de către comunitățile vizate (în cazul de față, Camera Auditorilor Financieri din România, societăți de audit financiar, alți profesioniști contabili, entități de interes public, companii naționale și private, mediul academic etc.).

În spiritul acestui demers, autorii analizează standardele de raportare internațională prin prisma posibilității de aplicare a viziunii „management approach”.

Prima etapă a cercetării a fost identificarea domeniilor în care procesul de respectare a reglementărilor în materie de raportare financiară se pretează la implementarea viziunii de tip „management approach”, respectiv raportarea pe segmente, recunoașterea și evaluarea instrumentelor financiare, raportarea riscurilor, deprecierea activelor, contabilizarea imobilizărilor corporale și necorporale.

A doua etapă a demersului de cercetare a constat în analiza standardelor internaționale de raportare financiară aferente domeniilor identificate, cu scopul de a evidenția oportunitățile pe care respectivele standarde le oferă pentru punerea în aplicare a viziunii „management approach”.

A treia etapă în realizarea studiului a fost deducerea implicațiilor pe care implementarea abordării în discuție în societățile supuse auditului financiar le are asupra auditorilor, dată fiind strânsa legătură între raportarea financiară și auditul financiar.

3. Arii semnificative de implementare a viziunii „management approach”

În cele ce urmează sunt prezentate câteva dintre reglementările din raportarea financiară în conformitate cu IFRS care facilitează sau chiar promovează implementarea unei abordări de tip „management approach”.

3.1. RAPORTAREA PE SEGMENTE

Reglementările privind raportarea pe segmente reprezintă nu doar originea abordării de tip „management approach”, ci oferă și cel mai mare potențial pentru implementarea acestei abordări. După cum s-a menționat într-un articol anterior cu același titlu, partea I, publicat în revista „Audit Financiar” nr. 6/2011, reglementările nord-americane privitoare la raportarea pe segmente au stat la baza dezvoltării abordării de tip „management approach”. Standardul SFAS 131 emis de Financial Accounting Standards Board (FASB) prevedea ca delimitarea segmentelor să urmeze structura organizațională a companiei. În general, acesta solicita ca informația financiară să fie raportată pe baza faptului că este folosită intern în evaluarea performanței segmentelor și în deciziile privind alocarea resurselor către segmente.

În schimb, la nivel internațional, până relativ recent, a predominat o așa-numită perspectivă a riscurilor și oportunităților („risk and reward approach”). Standardul emis de IASB cu privire la raportarea pe segmente (IAS 14) solicita unei entități să identifice două seturi

de segmente (segmente de afaceri și geografice) pe baza riscurilor și oportunităților existente. În această perspectivă, erau asociate unui anumit segment acele activități ale unei entități care formau o clasă de riscuri și oportunități și care se deosebeau de alte clase în ceea ce privește viitoarele riscuri și oportunități (Maier, 2008).

Standardul IAS 14 a fost emis de IASB pentru prima dată în martie 1981 și a suferit revizuirii în anii 1994 și 1997. În noiembrie 2006, IAS 14 „Segment Reporting” este înlocuit de IFRS 8 „Operating Segments”, care intră în vigoare pentru exercițiile financiare începând cu ianuarie 2009 (<http://www.iasplus.com/standard/ias14.htm>). IFRS 8 este unul dintre rezultatele unui proiect comun dintre IASB și FASB, care urmărește o convergență pe termen scurt între standardele existente US-GAAP și IFRS.

În consecință, prin IFRS 8, IASB renunță la abordarea de tipul „risk and reward” și preia aproape complet prevederile nord-americane conținute în SFAS 131, astfel că raportarea pe segmente este caracterizată mult mai pregnant de „management approach” (Maier, 2008). Potrivit noului standard, segmentele trebuie identificate pe baza rapoartelor interne privitoare la componentele entității care sunt revizuite în mod regulat de către persoana responsabilă cu deciziile operaționale, pentru a aloca segmentului resursele necesare și pentru a-i evalua performanța (Deloitte, 2006).

În urma preluării prevederilor din SFAS 131, un segment operațional este definit în IFRS 8.2 ca fiind o componentă a entității care generează prin activitățile sale venituri și cheltuieli, al cărui rezultat operațional este analizat regulat de conducere în cadrul procesului de alocare a resurselor și măsurare a performanței și pentru care sunt disponibile

date financiare distincte. Accentul pus pe relevanța pe care o are respectiva componentă în alocarea resurselor și măsurarea performanțelor efectuate de conducere este în acord cu „management approach”. Structura de raportare internă rămâne neschimbată și este inclusă în raportarea externă pe segmente fără împărțirea în arii de afaceri și regiuni geografice care era obligatorie conform IAS 14.

Management approach este reflectat și în cerința din IFRS 8.22 de a descrie structura organizațională internă și modul în care au fost identificate segmentele, precum și tipurile de produse și servicii din care fiecare segment își obține veniturile. IFRS 8.23 prevede și raportarea de informații privind veniturile de la clienți externi și vânzări sau transferuri interne, precum și informații despre profitul sau pierderea pe segment (conform IFRS 8.21(a) și 27). O noutate importantă subliniată de Maier (2008) constă în faptul că informațiile raportate extern nu trebuie să corespundă cu metodele de contabilizare și evaluare care s-au aflat la baza situațiilor financiare consolidate. Mai mult, principiile de recunoaștere și evaluare care sunt folosite în contabilitatea internă sunt relevante chiar și atunci când conțin componente calculatorii, ceea ce corespunde viziunii de tip „management approach”.

Aceste prevederi sunt similare prevederilor corespondente din cadrul normativ nord-american. Astfel, într-o viziune de tip „management approach”, SFAS 131 solicită ca entitatea să preia din raportarea internă informațiile necesare raportării externe pe segment. Printre consecințe se numără și faptul că entitatea raportează extern indicatorul de rezultat al segmentului folosit la nivel intern. De asemenea, metodele de înregistrare și evaluare trebuie folosite exact așa cum sunt utilizate în raportarea internă pentru sprijinul procesului

decizional și măsurarea performanței segmentelor. Totuși, se solicită o conversie a acestor indicatori de rezultat aplicați intern către un indicator de rezultat în conformitate cu US-GAAP, însă pentru toată compania, nu pe segment (Wagenhofer, 2006).

3.2. RECUNOAȘTEREA ȘI EVALUAREA INSTRUMENTELOR FINANCIARE

Recunoașterea și evaluarea instrumentelor financiare a constituit de-a lungul timpului subiectul a numeroase controverse la nivel internațional. În consecință, și standardele internaționale aferente au fost permanent modificate. În martie 1986 este emis IAS 25 “Accounting for Investments” (<http://www.iasplus.com/standard/ias39.htm>) și, ulterior, în iunie 1995 – IAS 32 “Financial Instruments: Disclosure and Presentation” (<http://www.iasplus.com/standard/ias32.htm>). Standardul cel mai relevant pentru prezenta discuție, respectiv IAS 39 “Financial Instruments: Recognition and Measurement” este emis în decembrie 1998, dar prevederile sale privind clasificarea și evaluarea își vor pierde valabilitatea prin standardul IFRS 9 “Financial Instruments”, emis în noiembrie 2009 și aplicabil începând cu 1 ianuarie 2013 (<http://www.iasplus.com/standard/ifrs09.htm>). În cele ce urmează va fi analizat IAS 39.

IAS 39.45 cuprinde o clasificare a activelor financiare în diverse categorii, respectiv: active financiare la valoarea justă prin profit sau pierdere (financial assets at fair value through profit or loss); investiții păstrate până la scadență (held-to-maturity investments); împrumuturi și creanțe (loans and receivables); și active financiare disponibile pentru vânzare (available-for-sale financial assets). În funcție de încadrarea unui anumit instrument financiar

într-una sau alta dintre aceste categorii se decide și asupra recunoașterii și evaluării sale. Astfel, se poate opta pentru evaluarea la costurile istorice (de achiziție) sau pentru evaluarea la valoarea justă (cu influență asupra rezultatului), datorită dreptului de opțiune stabilit de IAS 39.

În cadrul recunoașterii și evaluării instrumentelor financiare (cu excepția categoriei „loans and receivables”, al căror caracter rămâne neschimbat de la prima recunoaștere a lor în bilanț), „management approach” se manifestă prin faptul că pentru tratamentul contabil al instrumentelor financiare este decisivă în primul rând intenția pe care o are managementul prin achiziția respectivelor instrumente (Maier, 2008). În acest context nu este exclusă nici situația în care managementul contribuie la clasificarea instrumentelor financiare individuale. Cu toate acestea, o astfel de contribuție este limitată de existența unor linii directoare cu privire la utilizarea instrumentelor financiare derivate în scopuri speculative sau asiguratorii, precum și de existența unor prevederi referitoare la tratamentul contabil al respectivelor instrumente financiare.

Un alt aspect al recunoașterii și evaluării instrumentelor financiare care corespunde viziunii „management approach” se referă la faptul că instrumentele financiare pot fi evaluate la valoarea justă, iar performanța acestora este apreciată pe această bază (IAS 39.9). Aceasta necesită un management al riscurilor adecvat, o strategie investițională documentată și un sistem de raportare corespunzător către personalul-cheie al companiei, în special către conducere (Wagenhofer, 2006). Posibilitatea de a uza de dreptul de opțiune privind evaluarea depinde și de modul în care se desfășoară în companie măsurarea performanței și raportarea internă.

3.3. RAPORTAREA RISCURILOR

Standardele internaționale de raportare financiară reglementează raportarea privind riscurile în special în domeniul instrumentelor financiare. În trecut, a fost relevant în ceea ce privește publicarea informațiilor legate de riscuri standardul IAS 32, iar în cazul băncilor și al altor instituții financiare similare - IAS 30 (<http://www.iasplus.com/standard/ias30.htm>). În prezent, IFRS 7 „Financial Instruments: Disclosures”, intrat în vigoare începând cu data de 1 ianuarie 2007, înlocuiește IAS 30 și prevederile privind raportarea existente în IAS 32 (<http://www.iasplus.com/standard/ifrs07.htm>).

O analiză a conținutului standardului IFRS 7 relevă faptul că și acesta prevede o abordare de tip „management approach”, fapt argumentat în cele ce urmează. Astfel, IFRS 7 diferențiază între informații calitative și cantitative. Informațiile calitative cuprind o descriere în cuvinte a expunerilor la risc pentru fiecare categorie de instrument financiar, precum și informații despre obiectivele și politicile managementului cu privire la riscuri și metodele de evaluare a riscurilor (IFRS 7.33). Ca informații cantitative trebuie menționați acei indicatori de risc (în formă agregată), care sunt raportați intern către managementul entității și prin intermediul cărora acesta combină și gestionează riscurile individuale ale instrumentelor financiare (IFRS 7.34).

Așadar, se poate deduce că prevederile amintite pornesc de la premisa că informațiile referitoare la riscuri puse la dispoziție de contabilitatea internă (de controlling) sunt utile și adecvate scopului. Această premisă corespunde viziunii de tip „management approach”. În practică, nu s-au impus până în prezent niște indicatori unitari de risc, unul dintre motive fiind că managementul

riscurilor și expunerea la risc variază semnificativ în cadrul entităților. După cum afirmă Wagenhofer (2006), viziunea de tip „management approach” în raportarea conformă cu reglementările internaționale a informațiilor cantitative referitoare la riscuri ia în considerare această situație și are și avantajul flexibilității în raportarea riscurilor, în sensul că permite adaptări la situația specifică a fiecărei entități.

3.4. ALTE ARII DE APLICARE

A „MANAGEMENT APPROACH”

Există și alte domenii ale raportării financiare care prezintă potențial pentru aplicarea viziunii de tip „management approach”. În primul rând, un astfel de domeniu este cel al deprecierei activelor (desemnată ca „impairment”). Relevant în acest sens este IAS 36 „Impairment of Assets”, emis inițial în iunie 1998 și revizuit în 2004, 2008 și 2009. La 1 ianuarie 2009 intră în vigoare modificările din aprilie 2009 ale standardului (<http://www.iasplus.com/standard/ias36.htm>).

Deprecierea activelor se pretează la o abordare de tip „management approach”, după cum argumentează Maier (2008). Se poate apela la diverse surse interne de informații pentru a stabili dacă pentru anumite active este necesară recunoașterea unei depreciere. În scopul identificării unei astfel de nevoi, este responsabilitatea managementului să se asigure că sunt implementate procesele adecvate. Spre exemplu, managementul poate opta pentru o conectare formală la sistemele de raportare interne, cum ar fi sistemul de management al riscurilor sau controlling în domeniul achizițiilor și fuziunilor. O astfel de decizie este în acord cu viziunea de tip „management approach”.

În plus, pentru a delimita elementul supus evaluării, este necesar să se ia în considerare structura organizațională internă a entității. De asemenea, informații importante care sunt relevante în cadrul evaluării se preiau din contabilitatea internă. Un alt exemplu al potențialului de aplicare a „management approach” în deprecierea activelor este faptul că IAS 36.12 menționează ca indicii interne ale unei depreciere rapoartele interne ale entității, care demonstrează că elementul supus evaluării are o performanță economică sub cea așteptată. Așadar, devine clară posibilitatea aplicării „management approach” în domeniul deprecierei activelor.

Și IAS 38 „Intangible Assets” deschide posibilități de aplicare pentru „management approach”. Astfel, cheltuielile de dezvoltare se recunosc în anumite condiții și se amortizează de-a lungul perioadelor următoare. Informațiile necesare pentru recunoașterea acestor cheltuieli referitoare la natură, nivel și moment al recunoașterii, precum și cu privire la nivelul și durata amortizărilor din perioadele următoare pot fi preluate din contabilitatea internă. Prevederi referitoare la tratamentul contabil al imobilizărilor necorporale conține și IFRS 3 „Business Combinations”. Maier (2008) observă în relație cu IFRS 3 că se poate porni de la premisa că analizele strategice efectuate în cadrul achiziției unei entități pot să pună la dispoziție informații utile în contabilizarea imobilizărilor necorporale, în acord cu viziunea de tip „management approach”.

Perspectiva prezentată poate fi aplicată în entități, respectiv ramuri economice care efectuează comenzi pe termen lung, cum ar fi în construcții sau chiar în dezvoltarea de aplicații software. În acest context există prevederea de a înregistra comenzile pe termen lung în funcție de măsura în care au fost finalizate. Aceasta oferă posibilitatea de a

le reflecta în contabilitate pornind de la instrumentele de raportare din cadrul managementului și controlling-ului proiectelor, ceea ce corespunde tezei fundamentale a „management approach”. Standardul internațional relevant în acest domeniu este IAS 11 „Construction contracts”, emis pentru prima dată în 1977.

Nu în ultimul rând, prevederile IAS 16 „Property, plant and equipment” oferă de asemenea unele posibilități de implementare a „management approach”, chiar dacă efectul acestor prevederi asupra situațiilor financiare ale companiilor este mai redus decât spre exemplu cel al raportării pe segmente sau deprecierea activelor. Totuși, la estimarea duratelor de viață și a valorilor rămase preconizate ale activelor, precum și la reevaluarea activelor pot fi folosite unele informații și modele din contabilitatea internă, în acord cu abordarea de tip „management approach”.

4. Provocări pentru auditul financiar generate de „management approach”

Auditul financiar este responsabil cu asigurarea credibilității situațiilor financiare întocmite de entitatea auditată. Prin urmare, o schimbare a viziunii în raportarea financiară influențează în mod firesc și procesul de audit financiar, fiindcă acesta se află în legătură directă cu raportarea financiară. Implementarea „management approach” în raportarea financiară are drept consecință faptul că informațiile aferente abordării „management approach” trebuie de asemenea examinate de către auditor.

Deși nu reprezintă o concepție complet nouă asupra raportării financiare, „management approach” reprezintă o dezvoltare a procedeele tradiționale de întocmire a situațiilor financiare și capătă din ce în ce mai mare importanță în procesul de normalizare la nivel internațional al IASB. Această dezvoltare a proceselor de raportare financiară externă face necesară și o dezvoltare corespunzătoare a auditului financiar, pentru a fi evitate diminuări ale calității și eficienței auditului.

Astfel, dacă entitatea auditată aplică „management approach” în anumite aspecte ale contabilității externe, procesul de audit va trebui extins asupra unor sisteme și informații interne suplimentare ce sunt relevante pentru gestionarea entității și implementarea „management approach”. În cazul raportării pe segmente se va examina dacă delimitarea segmentelor s-a făcut conform reglementărilor relevante, dar fără a evalua funcționalitatea organizării entității. În schimb, în cazul managementului riscurilor, se vor examina atât metodele și procedeele utilizate de conducere, cât și modul de proiectare a sistemului de raportare.

Aplicarea viziunii de tip „management approach” în raportarea financiară generează cerințe mai ridicate la adresa auditorilor financiari și are anumite implicații semnificative asupra acestora, care vor fi prezentate în continuare, în conformitate cu studiul efectuat de Maier (2008). În primul rând, această abordare conduce la extinderea domeniilor supuse auditului financiar. Spre exemplu, auditorii financiari vor trebui să trateze componente ale sistemului de control intern care nu au o legătură directă cu raportarea financiară. Pentru a-și îndeplini cu succes această responsabilitate, va fi necesar ca auditorii financiari să facă uz de cunoștințe care depășesc sfera contabilității. De exem-

plu, pentru a putea aprecia critic controalele aplicate în anumite domenii din entitatea auditată (precum resursele umane, marketingul, desfacerea sau chiar procesele de producție), auditorii vor avea nevoie de cunoștințe specifice acestor domenii.

În al doilea rând, auditorii financiari sunt datori să înțeleagă cât mai bine conținutul economic al evenimentelor reflectate în situațiile financiare, deoarece standardele internaționale de raportare financiară sunt direcționate mai puțin către conținutul juridic și mai mult către conținutul economic al respectivelor evenimente. În contextul viziunii de tip „management approach”, această cerință la adresa auditorului este cu atât mai pronunțată cu cât acesta va analiza suplimentar în ce mod evenimentele economice au fost incluse și prelucrate în cadrul contabilității interne, dacă prelucrarea lor servește scopurile interne ale companiei și dacă reprezentarea lor se poate utiliza și în raportarea externă.

În al treilea rând, oportunitățile de implementare a viziunii de tip „management approach” în raportarea financiară au impact și asupra așa-numitei „expectation gap”, definită în literatură (vezi Hassink et al., 2009; Haniiffa și Hudaib, 2007) ca fiind diferența dintre responsabilitățile auditorilor financiari în opinia publicului și a utilizatorilor situațiilor financiare, pe de-o parte, și responsabilitățile acestora în propria lor opinie, pe de altă parte. O altă definiție pentru „expectation gap” este cea oferită de Porter (1993), care a explicat-o ca fiind decalajul dintre așteptările societății cu privire la auditori și performanța auditorilor așa cum este percepută de către societate. Această definiție recunoaște atât posibilitatea unor așteptări nerealiste din partea publicului, cât și posibilitatea unei performanțe sub standarde a auditorilor financiari.

Implementarea viziunii de tip „management approach” de către societățile supuse auditului poate mări decalajul dintre așteptările societății și performanța auditorilor financiari. Obiectivul unei raportări financiare în conformitate cu „management approach” este în primul rând îmbunătățirea informațiilor puse la dispoziția investitorilor. Pentru a putea confirma conformitatea acestor informații cu reglementările în vigoare și pentru a le conferi credibilitate în ochii investitorilor în particular și publicului larg în general, auditorii financiari trebuie să dispună de ample cunoștințe, competențe și experiență profesională. În contextul viziunii de tip „management approach”, așteptările la adresa auditorilor sunt mult mai ridicate. Complexitatea activităților și proceselor din entitatea auditată și subiectivismul inerent în implementarea de către conducere a viziunii de tip „management approach” fac ca sarcina auditorilor financiari să fie dificilă. Prin urmare, este posibil să nu poată elimina complet deficitele de relevanță și credibilitate ale informațiilor financiare raportate extern și să fie considerați răspunzători pentru acestea de către utilizatorii situațiilor financiare. Astfel, decalajul amintit se mărește.

5. Concluzii

Standardele internaționale de raportare financiară oferă numeroase posibilități de implementare a „management approach”. Au fost identificate următoarele arii de implementare a acestei viziuni: raportarea pe segmente, recunoașterea și evaluarea instrumentelor financiare, raportarea riscurilor, deprecierea activelor, contabilizarea imobilizărilor corporale și necorporale. Autorii consideră că în toate aceste arii este posibilă și chiar de dorit să se includă informațiile obținute în cadrul contabilității interne în rapoartele financiare prezen-

tate investitorilor și altor utilizatori externi. Semnificative pe fundalul punerii în aplicare a abordării prezentate sunt sursele interne de informații, care în cazul celei mai semnificative arii identificate – raportarea pe segmente – constă în structura organizațională internă, directivele privind prețurile de transfer ale concernului, raportarea managerială internă și indicatorii interni.

Studiul efectuat semnalează și faptul că optarea pentru „management approach” în raportarea financiară are consecințe asupra procesului de audit financiar, astfel că auditorul va trebui să se adapteze la concepția aleasă de entitate, pentru a menține calitatea și eficiența auditului. Aplicarea viziunii prezentate de către entitatea supusă auditului conduce la un nivel mai ridicat al

cerințelor impuse auditorilor financiari. Pentru aceștia vor prezenta interes și componentele sistemului de control intern care nu sunt conectate în mod direct cu raportarea financiară. De asemenea, auditorii vor fi datori să acumuleze cunoștințe în domenii care depășesc sfera contabilității cum ar fi resursele umane, marketingul, desfacearea sau chiar procesele de producție. În plus, decalajul dintre așteptările societății cu privire la auditori și performanța auditorilor așa cum este percepută de către societate („expectation gap”) se mărește în contextul aplicării „management approach” în raportarea financiară externă. Rămân deschise dezbaterii limitările pe care le are implementarea „management approach” în procesul de întocmire a situațiilor financiare.

Bibliografie

- Haniffa R., Hudaib M. (2007), *Locating audit expectations gap within a cultural context: The case of Saudi Arabia*, Journal of International Accounting, Auditing and Taxation 16, pg. 179–206;
- Hassink H., Bollen L., Meuwissen R., de Vries M. (2009), *Corporate fraud and the audit expectations gap: A study among business managers*, Journal of International Accounting, Auditing and Taxation 18, pg. 85–100;
- Ionașcu, I. (2007), *Epistemologia contabilității*, Editura Economică, București;
- Maier M. T. (2008), *Der Management Approach. Herausforderungen für Controller und Abschlussprüfer im Kontext der IFRS-Finanzberichterstattung*, Peter Lang Internationaler Verlag der Wissenschaften;
- Porter, B. A. (1993), *An empirical study of the audit expectation–performance gap*, Accounting and Business Research, 24, pg. 49–68;
- Wagenhofer A. (2006) (editor), *Controlling und IFRS-Rechnungslegung: Konzepte, Schnittstellen, Umsetzung*, Erich Schmidt Verlag;
- Weißberger B., Maier M. (2006), *Der Management Approach in der IFRS-Rechnungslegung: Fundierung der Finanzberichterstattung durch Informationen aus dem Controlling*, Working Paper 3/2006, Justus-Liebig Universität, Gießen;
- Deloitte, Special Edition IAS Plus Newsletter, IFRS 8 Operating Segments, decembrie 2006, disponibil online la <http://www.iasplus.com/iasplus/0612ifrs8.pdf> ;
- FASB, Statement of Financial Accounting Standards no. 131, iunie 1997, disponibil online la <http://www.fasb.org/cs/BlobServer?blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs&blobkey=id&blobwhere=1175820923368&blobheader=application%2Fpdf>;
- International Accounting Standards Committee Foundation (2009), *Standardele Internaționale de Raportare Financiară 2009*, Editura CECCAR; <http://www.iasplus.com>

Analiza reacțiilor internaționale la noua abordare propusă de IASB/FASB cu privire la prezentarea performanțelor unei entități

Victor-Octavian MÜLLER*, Dumitru MATIȘ**
& Ionel-Alin IENCIU***

Abstract

Analysis of International Reactions to IASB/FASB new Approach towards the Presentation of an Entity's Performance

The way an entity presents its performance is of vital importance within the communication process with its environment. The present article analyzes both quantitatively and qualitatively the reactions of the accounting world to two IASB/FASB proposals regarding the presentation of an entity's performance. These proposals formulated within the discussion paper Preliminary Views on Financial Statement Presentation (October 2008) focus on the presentation of comprehensive income within a single statement and the disaggregation of expenses both by their nature and function. While in the first case, the reactions have been relatively balanced, in the second case respondents showed a strong disagreement. Moreover, for the first proposal, the results indicated significant differences between the negative position of European organizations and the positive opinion of US organizations, respectively between the unfavorable position of the industry & services cluster and the favorable opinion of financial analysts and accounting profession.

Key words: *performance presentation, statement of comprehensive income, disaggregation of expenses, financial reporting*

JEL Classification: M41

Cuvinte cheie: *prezentarea performanțelor, situația rezultatului global, clasificarea cheltuielilor, raportări financiare*

* Asist.univ.dr., cercetător, expert contabil și auditor financiar stagiar, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, e-mail: victor.muller@econ.ubbcluj.ro

** Prof.univ.dr., cercetător și auditor financiar, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, e-mail: dumitru.matis@econ.ubbcluj.ro

*** Asist.univ.dr., cercetător și expert contabil, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, e-mail: alin.ienciu@econ.ubbcluj.ro

Introducere

Modul în care o entitate prezintă informațiile în situațiile sale financiare are o importanță vitală, întrucât acestea îndeplinesc o funcție centrală a raportării financiare, respectiv un mijloc principal de comunicare a informațiilor financiare către exteriorul entității. Pornind de la această idee fundamentală, IASB și FASB au inițiat un proiect comun privind prezentarea situațiilor financiare (menționat și în Memorandumul de Înțelegere – eng. *Memorandum of Understanding*), adresându-se îngrijorărilor venite din partea utilizatorilor, potrivit cărora reglementările existente permit prea multe variante alternative de prezentare, iar informațiile din situațiile financiare sunt puternic agregate și prezentate într-o manieră inconsistentă, îngreunând astfel înțelegerea deplină a relației dintre situațiile financiare și rezultatele financiare ale unei entități (IASB, 2008).

Proiectul comun IASB/FASB s-a concretizat în publicarea în octombrie 2008 a unui document de discuții intitulat *Viziuni preliminare privind prezentarea situațiilor financiare*, prin care părțile interesate au fost invitate să își expună părerile cu privire la propunerile celor două organisme. Importanța majoră atribuită la nivel mondial acestui proiect de către diferitele organizații interesate rezultă din numărul mare de răspunsuri (227) primite de IASB și FASB pe parcursul perioadei de comentariu, comparativ cu alte proiecte derulate de IASB/FASB.

În cadrul acestui document de discuții, cele două organisme internaționale propun o serie de modificări cu privire la prezentarea situațiilor financiare, dintre care două propuneri vizează în mod expres modul de prezentare a performanțelor unei entități. Mai întâi, este propusă eliminarea opțiunii privind prezentarea rezultatului global (printr-una sau prin două situații) și impunerea situației rezultatului global (eng. *Statement of Comprehensive Income*) ca unică situație de prezentare a performanțelor entității, în care să fie incluse atât elementele contului de profit și pierdere, cât și elementele de rezultat recunoscute direct în capitalul propriu (eng. *Other comprehensive income*). Cea de-a doua propunere se referă la dezagregarea (clasificarea) cheltuielilor după funcții, iar în cadrul fiecărei funcții subclasificarea după natură, în măsura în care această dezagregare va spori utilitatea informațiilor în vederea prognozelor privind fluxurile de numerar viitoare ale entității.

De altfel, metoda de clasificare a cheltuielilor de exploatare, respectiv varianta de prezentare a elementelor rezultatului global recunoscute direct în capitalul propriu (denumite și alte elemente ale rezultatului global)¹ reprezintă, în esență, coordonatele centrale în jurul cărora gravitează în literatura de specialitate problematica prezentării performanțelor unei entități. Formatul contului de profit și pierdere cunoaște în literatura și practica contabilă, în mod tradițional, două variante în funcție de metoda de clasificare a cheltuielilor (de exploa-

tare), respectiv metoda de clasificare după natura² cheltuielilor și metoda de clasificare după funcția³ (sau destinația) cheltuielilor, cunoscută și sub denumirea de metoda costului vânzării (vezi Nobes & Parker, 2006; Küting & Weber, 2006; Alexander et al., 2003; Ding et al., 2003). Prezentarea cheltuielilor după natură este mai simplă de realizat, implicând mai puțină analiză și mai puțin raționament profesional (în vederea repartizărilor), însă este considerată în general de literatura contabilă a fi mai puțin informativă (relevantă) pentru destinatarii informației (Alexander et al., 2003; Feleagă & Feleagă, 2007). Pe de altă parte însă, voci ale analiștilor și investitorilor susțin clasificarea după natură, considerând că aceasta oferă informații relevante cu un nivel de dezagregare mai ridicat, permițând o mai bună previziune a performanțelor viitoare și, totodată, o mai bună comparabilitate (decât în cazul clasificării după funcții) (vezi EFFAS, 2009; ITAC, 2009).

Cât privește modalitatea de prezentare a altor elemente ale rezultatului global (elemente ale performanței care sunt înregistrate direct în capitalul propriu al entității, fără a trece prin contul de profit și pierdere) reprezintă una dintre cele mai disputate (și încă netranșate) teme în literatura de specialitate legate de prezentarea performanțelor (vezi Thinggaard et al. 2006; Van Cauwenberge & De Beelde, 2007). În general, sunt identificabile două variante, și anume prezentarea altor elemente ale rezultatului global în continuarea elementelor contului de profit și pierdere în cadrul situa-

1 Exemple de elemente ale rezultatului global recunoscute direct în capitalul propriu includ: diferențe de curs valutar aferente conversiei filialelor sau entităților asociate străine, rezerve din reevaluare, câștiguri/pierderi nerealizate aferente instrumentelor financiare disponibile pentru vânzare, câștiguri/pierderi nerealizate din operațiuni de cash flow, hedging etc.

2 Noțiunea de *natură* se referă la caracteristicile economice sau atributele care fac distincția între elementele poziției financiare și performanțelor (active, datorii, venituri, cheltuieli) ce nu răspund în același mod unor evenimente economice similare. (IASB, 2008). În baza acestei clasificări se disting cheltuieli materiale, salariale, cu amortizarea.

3 Noțiunea de *funcție* se referă la activitățile primare ale unei entități în care respectiva entitate este angajată (IASB, 2008). Sunt avute în vedere în principal funcția de producție, funcția comercială, funcția administrativă.

ției rezultatului global, respectiv prezentarea altor elemente ale rezultatului global în cadrul unei situații separate de contul de profit și pierdere.⁴ La originea acestei controversă legate de prezentarea rezultatelor unei entități se află în esență însuși dualismul conceptual privind performanța (sau rezultatul) entității. Facem referire aici la conceptul de rezultat global (eng. *Total comprehensive income*) în opoziție (oarecum) cu conceptul de rezultat net (eng. *Net income*). Existența celor două concepte cristalizate din diversitatea opiniilor din literatură (Van Cauwenberge & De Beelde, 2007) are la bază modelul (sistemul) de contabilitate mixt (promovat în special de IASB și FASB și preluat într-o anumită măsură și de UE) care combină două sisteme de determinare a rezultatului – sistemul bazat pe costul istoric (care promovează rezultatul net) și sistemul bazat pe valoarea justă (care promovează rezultatul global). În literatura teoretică (fundamentală) conceptul de rezultat global este favorizat în detrimentul conceptului de rezultat net, în principal ca urmare a faptului că distincția dintre rezultatul net și celelalte elemente ale rezultatului global nu se bazează pe o teorie consistentă (nu are o definire conceptuală fundamentată), ci este rezultatul aplicării diferitelor reglementări contabile schimbătoare (Thinggaard et al., 2006). Pe de altă parte însă, evidențele cercetărilor empirice bazate pe piața de capital (și pe ipoteza eficienței acesteia) arată în general o superioritate în privința relevanței și capacității predictive a rezultatului net în raport cu rezultatul global

(Brimble & Hodgson, 2005; Isidro et al., 2006)⁵. Există totuși și studii care aduc dovezi empirice în sprijinul rezultatului global (Cahan et al., 2000; Biddle & Choi, 2006). Per ansamblu, cercetările empirice, deși atestă de regulă relevanța superioară a rezultatului net, nu sugerează că piața de capital s-ar baza exclusiv pe rezultatul net.

În opinia noastră, importanța acestor două teme, precum și impactul pe care propunerile IASB/FASB menționate mai sus l-ar avea asupra prezentării performanțelor (în ipoteza concretizării lor în standardul planificat) atrag după sine și necesitatea studierii reacțiilor (răspunsurilor) venite din partea diverselor organizații interesate (reglementatori, preparatori, utilizatori de situații financiare) cu privire la noua viziune a celor două organisme legată de prezentarea performanțelor unei entități. Ne-am propus, drept urmare, să realizăm o analiză a acestor răspunsuri primite de cele două organisme, urmărind pe această cale conturarea unei imagini de ansamblu cu privire la opiniile favorabile și nefavorabile exprimate la nivel internațional, precum și identificarea argumentelor pro și contra în legătură cu noua viziune.

O nouă abordare IASB/FASB a prezentării situațiilor financiare

În 2001 IASB și FASB au adăugat pe agendele proprii de lucru un proiect

privind raportarea performanței financiare și au efectuat respectivele proiecte în mod independent. Trei ani mai târziu cele două organisme au convenit să deruleze în comun un proiect de această natură cu scopul de a promova convergența standardelor de contabilitate utilizate pe plan internațional. Astfel, au decis în aprilie 2004 să abordeze acest proiect în trei etape (faze):

- *Faza A*, care să privească situațiile (componentele) care constituie un set complet al situațiilor financiare și perioadele pentru care acestea trebuie întocmite;
- *Faza B*, care să abordeze probleme mai fundamentale privind prezentarea situațiilor financiare;
- *Faza C*, care să se adreseze prezentării informațiilor financiare interrimare în US GAAP și cu posibilitatea reconsiderării de către IASB a IAS 34 *Raportarea financiară interimară*.

IASB a finalizat faza A prin publicarea în septembrie 2007 a versiunii revizuite a IAS 1, care venea să modifice prezentarea modificărilor în capitalul propriu și prezentarea rezultatului global, aducând astfel IAS 1 într-o bună măsură la același numitor cu prevederile SFAS 130 *Raportarea rezultatului global*. În cadrul fazei B cele două organisme au publicat în octombrie 2008 documentul de discuții *Viziuni preliminare privind prezentarea situațiilor financiare*, acesta reprezentând rezultatul unor discuții și consultării (de peste doi ani) ale bordurilor cu diferite grupuri de recomandare (Joint International Group și

⁴ În funcție de legislația aplicabilă, această a doua situație poate fi reprezentată însăși de situația modificării capitalului propriu (caz în care sunt incluse în această situație atât alte elemente ale rezultatului global, cât și modificările capitalului propriu rezultate în urma aporurilor și distribuțiilor către proprietari) sau de o altă situație separată (denumită situația rezultatelor globale sau recunoscute), care începe cu profitul sau pierderea (preluată din contul de profit și pierdere) și prezintă în continuare alte elemente ale rezultatului global.

⁵ Adversarii rezultatului global consideră că elementele în afara rezultatului net au o natură tranzitorie, neoperațională, amestecă conceptele de capital și rezultat și astfel nu reflectă pe deplin performanța unei entități, în special în ceea ce privește sustenabilitatea nivelului rezultatului (Brimble and Hodgson, 2005).

Financial Institutions Advisory Group) și alte părți interesate. Pe parcursul perioadei de comentariu (până la 14 aprilie 2009) au fost derulate testări în practică pe mai multe companii, iar FASRI (Financial Accounting Standards Research Initiative) a studiat utilizarea de către investitori a situațiilor financiare conforme cu noile propuneri. Obiectivul proiectului comun este de a stabili un standard care să ghideze modul de organizare și prezentare a informațiilor în situațiile financiare pentru a comunica clar o imagine financiară integrată asupra entității raportoare, prin care să sporească utilitatea acestor informații, ajutându-i pe utilizatori în luarea deciziilor (în calitatea lor de ofertanți de capital) (IASB, 2008). În vederea atingerii acestui scop și-au propus atingerea a trei obiective cheie:

- **coeziunea** – prezentarea informațiilor în situațiile financiare primare, astfel încât utilizatorii să poată urmări fluxul de informații de-a lungul diferitelor componente,
- **dezagregarea** – separarea informațiilor privind elementele din situațiile financiare primare ce răspund diferit evenimentelor economice,
- **lichiditatea și flexibilitatea financiară** – prezentarea informațiilor pentru a permite utilizatorilor aprecierea capacității unei entități de a face față angajamentelor financiare și de a investi în oportunități de afaceri.

Prin modelul (formatul) de prezentare propus se urmărește la nivelul situației poziției financiare, al situației rezultatului global și al situației fluxurilor de trezorerie, prezentarea în secțiuni separate a informațiilor despre modul în care

o entitate creează valoare (secțiunea aferentă activităților de business – defalcate pe categorii aferente activității de exploatare și activității de investiții) și modul în care își finanțează activitatea (secțiunea aferentă activităților de finanțare). În ceea ce privește prezentarea performanțelor, documentul de discuție propune realizarea acesteia în cadrul unui singur document de sinteză, respectiv în situația rezultatului global, în care elementele aferente altor rezultate globale să fie incluse într-o secțiune separată. Se dorește astfel eliminarea alternativei de prezentare a contului de profit și pierdere separat de situația altor rezultate globale. Un alt aspect important propus constă în dezagregarea (clasificarea) cheltuielilor după funcții, iar în cadrul fiecărei funcții subclasificarea după natură, în măsura în care această dezagregare va spori utilitatea informațiilor în vederea prognozelor privind fluxurile de numerar viitoare ale entității.⁶

Prin publicarea acestui document de discuții comun, IASB (și FASB) au adresat totodată o invitație la comentarii privind aspectele expuse în document. Scrisorile-comentariu joacă un rol vital în procesul de deliberare al IASB, bordul invitând la exprimarea unor comentarii publice la toate propunerile publicate în cadrul unor documente de discuții sau proiecte de expunere. Pentru a oferi publicului acces nelimitat la scrisorile-comentariu primite de la diferitele organizații și persoane private, staff-ul IASB (și FASB) postează în mod regulat aceste scrisori pe site-ul oficial (www.iasb.org, respectiv www.fasb.org). Ca regulă, invitația la comentariu a IASB/FASB stabilește un număr de

întrebări referitoare la cele mai importante aspecte propuse în cadrul documentului. În cazul de față au fost fixate 27 de întrebări, grupate pe trei categorii, ce corespund celor trei secțiuni majore ale documentului de discuții.

Metodologia de cercetare

Pentru cercetarea de față am adoptat o abordare atât cantitativă, cât și calitativă. Culegerea datelor pornește de la răspunsurile la două întrebări incluse în scrisorile-comentariu recepționate de cele două organisme și postate pe site-ul oficial al FASB. Cele două întrebări (14 și 16) vizează două probleme centrale ale prezentării performanțelor unei entități, respectiv prezentarea rezultatului global și clasificarea cheltuielilor. Pentru scopul cercetării cantitative am reformulat și scurtat întrebările, astfel încât să urmărească doar exprimarea acordului sau dezacordului privind propunerile în cauză:

- **Întrebarea 14:** Entitățile ar trebui să prezinte rezultatul global și componentele acestuia într-o singură situație a rezultatului global?
- **Întrebarea 16:** Elementele rezultatului global ar trebui dezagregate (clasificate) în cadrul fiecărei secțiuni și categorii atât după funcție, cât și după natură?

Un aspect de importanță majoră în cercetarea de față (bazată pe valorificarea chestionarului) a constat în înregistrarea și codificarea răspunsurilor, acestea neavând o structură standardizată, ca urmare a întrebărilor de tip deschis. În

⁶ Documentul are însă în vedere și varianta clasificării cheltuielilor după natură, dacă această clasificare este mai utilă. De asemenea, se oferă managementului opțiunea de a prezenta clasificarea după natură (în cadrul fiecărei funcții) în notele explicative, în măsura în care acesta consideră că situația rezultatelor globale ar deveni prea voluminoasă sau s-ar abate de la inteligibilitatea generală a informațiilor prezentate în situație.

acest scop am efectuat o analiză de conținut detaliată a textului răspunsurilor, realizând următoarele codificări (pe o scală Likert cu trei niveluri): 1 pentru răspunsuri (total sau preponderent) negative, 2 pentru răspunsuri neutre (indecise) și 3 pentru răspunsuri (total sau preponderent) pozitive. Nu toți respondenții au oferit răspunsuri la toate întrebările, respectiv răspunsuri care să poată fi interpretate (încadrate într-una din cele trei categorii). Respectivetele răspunsuri (sau non-răspunsuri) au fost excluse din analiză. Din totalul de 227 de scrisori-comentariu postate pe site-ul FASB, 54 au fost trimise de organizații din domeniul financiar bancar și/sau al asigurărilor. Acestea au fost excluse din eșantion ca urmare a specificului situațiilor financiare ale acestor organizații.

De asemenea au mai fost excluse din analiză scrisorile-comentariu trimise de persoane private în nume propriu (28), întrucât am urmărit analizarea opiniilor diferitelor organizații (și nu a unor persoane private) cu privire la prezentarea

situațiilor financiare. A rezultat astfel un eșantion final compus dintr-un număr de 145 de scrisori-comentariu.

În vederea efectuării unei analize diferențiate a răspunsurilor, am defalcat eșantionul final în grupuri, în funcție de regiunea geografică de reședință a organizațiilor (1-Europa, 2-SUA, 3-Australia⁷ și 4-alte regiuni), precum și în funcție de domeniul de activitate al acestora (1-organisme de reglementare contabilă, 2-profesie contabilă, 3-analiști financiari, mediul academic și asimilate, 4-industrie și servicii și 5-alte domenii) (Schema nr. 1).

Într-o primă etapă a analizei cantitative am realizat o statistică descriptivă a răspunsurilor atât la nivelul eșantionului, cât și la nivelul fiecărui grup. În continuare, am urmărit testarea prin procedura de analiză a varianței (One-way ANOVA) dacă diferențele între regiuni (Europa, SUA și Australia) sunt semnificative, adică dacă regiunea, respectiv domeniul de activitate, pot fi considerate factori de influență a opiniilor di-

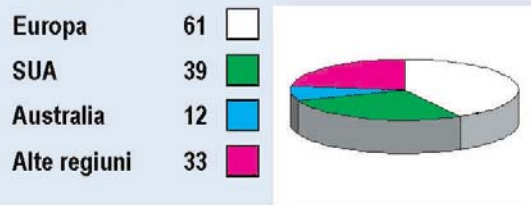
feritelor organizații. După efectuarea ANOVA, pentru întrebarea/întrebările în cazul căreia/căroro acest test a indicat existența unor diferențe semnificative între mediile grupurilor, am derulat teste post hoc pentru comparații multiple, cu scopul de a identifica grupurile care diferă între ele. Această metodologie aferentă cercetării cantitative am aplicat-o pe rând, o dată pentru analiza pe regiuni, iar apoi pentru analiza pe domenii de activitate.

De asemenea, în finalul studiului am considerat utilă și o analiză calitativă a răspunsurilor la întrebarea 14 privind prezentarea performanțelor globale într-o singură situație a rezultatului global, întrucât această se referă, după cum am mai afirmat, la una dintre cele mai disputate (și încă netranșate) teme în literatura de specialitate legate de prezentarea performanțelor. Mai mult, propunerea în cauză s-a dovedit a fi destul de controversată la nivelul respondenților, obținându-se în cadrul analizei cantitative o situație echilibrată a răspunsurilor favorabile și defavorabile.

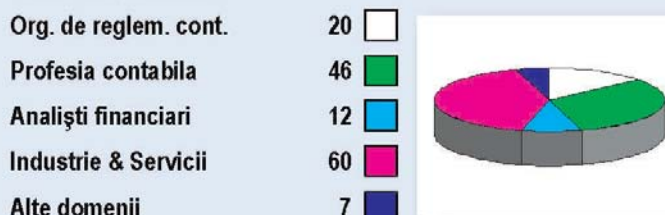
Schema 1 - Delimitarea eșantionului de scrisori-comentariu

Număr total de scrisori-comentariu (comment letters)	227
– Scrisori-comentariu primite de la organizații din domeniul financiar-bancar și/sau al asigurărilor	54
– Scrisori-comentariu primite de la persoane private	28
= Număr de scrisori-comentariu analizate în cadrul studiului (volumul eșantionului)	145

Defalcare pe regiuni

Defalcare pe domenii

Sursa: Prelucrarea datelor obținute din analiza răspunsurilor la chestionarul IASB/FASB

7 Deși prezintă un număr mic de respondenți (12) am decis păstrarea pentru analiză a regiunii Australia datorită specificului celor două țări aferente (Australia și Noua Zeelandă) în ceea ce privește existența obligativității prezentării fluxurilor de trezorerie aferente activității de exploatare după metoda directă coroborată cu prezentarea în note a unei reconcilierii între rezultatul net și cash-flow-ul din exploatare.

Rezultatele cercetării

În prima parte a analizei cantitative am ales ca factor de dezagregare a eşanționului regiunea geografică în care organizațiile respondente își au sediul. Statistica descriptivă aferentă acestei analize (valori absolute, valori relative, medii, și abateri standard) este sintetizată în tabelul nr. 1. Propunerea aferentă întrebării 14 (raportarea performanțelor într-o singură situație a rezultatului global) se dovedește (la nivelul întregului eşanțion) a fi una disputată (controversată), media înregistrată pentru această întrebare situându-se

aproape de valoarea 2. În ceea ce privește propunerea aferentă întrebării 16 privind dezagregarea cheltuielilor după funcție și natură, imaginea de ansamblu relevă un dezacord pronunțat din partea respondenților.

Focalizând analiza la nivelul grupurilor (Europa, SUA și Australia, excluzând alte regiuni), se pot constata între acestea diferențe marcante ale valorilor procentuale și ale mediilor în cazul întrebării 14. La această întrebare răspunsurile venite din Europa (defavorabile propunerii raportării performanțelor într-o singură situație) se situează în opoziție față de răspunsurile (favorabile) din SUA și Australia.

Prin derularea procedurii de analiză a varianței (One-way ANOVA) am urmărit testarea dacă diferențele între mediile grupurilor (Europa, SUA și Australia) sunt semnificative, adică dacă regiunea reprezintă un factor de influență pentru opiniile respondenților. După cum rezultă din tabelul nr. 2, analiza respinge ipoteza nulă de egalitate a mediilor pentru întrebarea 14 (Sig.<0,05), sugerând astfel faptul că diferențele între mediile înregistrate se datorează și apartenenței respondenților la un grup sau altul (și nu doar altor factori sau hazardului). În privința mărimii efectului variabilei de grupare independente (apartenența respondenților la un grup) asupra variabilei dependente (răspunsurile respon-

Tabel 1 - Statistica descriptivă a răspunsurilor (analiză pe regiuni)

Întrebare	Regiunea	Nu (1)		Indecis (2)		Da (3)		Medie	Abatere standard	Grafic
		N	%	N	%	N	%			
Întreb. 14 (Raportarea performanței într-o singură situație a rezultatului global)	Europa	29	56.9	4	7.8	18	35.3	1.78	0.945	
	SUA	6	25.0	1	4.2	17	70.8	2.46	0.884	
	Australia	3	27.3	1	9.1	7	63.6	2.36	0.924	
	Alte regiuni	7	30.4	3	13.0	13	56.5	2.26	0.915	
	Total	45	41.3	9	8.3	55	50.5	2.09	0.958	
Întreb. 16 (Dezagregarea cheltuielilor după funcție și natură)	Europa	39	72.2	2	3.7	13	24.1	1.52	0.863	
	SUA	16	55.2	5	17.	8	27.6	1.72	0.882	
	Australia	9	81.8	0	0	2	18.2	1.36	0.809	
	Alte regiuni	15	55.6	2	7.4	10	37.0	1.81	0.962	
	Total	79	65.3	9	7.4	33	27.3	1.62	0.887	

Sursa: Prelucrarea datelor obținute din analiza răspunsurilor la chestionarul IASB/FASB

Tabel 2 - Analiza varianței pe regiuni (One way ANOVA)

Întrebarea	Sursa variației	Suma pătratelor	grl	Media pătrat.	F	Sig.	R ²
Întrebarea 14	Între Grupuri	8.683	2	4.341	5.066*	0.008	10.9%
	În cadrul Grupurilor	71.131	83	0.857			
	Total	79.814	85				
Întrebarea 16	Între Grupuri	1.297	2	0.648	0.870	0.422	1.9%
	În cadrul Grupurilor	67.820	91	0.745			
	Total	69.117	93				

* Diferența de medie este semnificativă la nivelul de 0,05.

Sursa: Prelucrarea datelor obținute din analiza răspunsurilor la chestionarul IASB/FASB

denților), pentru întrebarea 14 se observă un efect mediu (R^2 situându-se în jurul a 9%)⁸.

Întrucât testul F indică doar faptul că nu toate mediile sunt egale, însă nu și care medii diferă în mod semnificativ, pentru întrebarea 14 am efectuat testul Fisher LSD⁹ (care constituie un test post hoc pentru comparații multiple), cu scopul

de a identifica grupurile care diferă între ele (Tabelul nr. 3). Rezultatele acestui test reliefează existența unei diferențe semnificative între opinia (nefavorabilă) a organizațiilor din Europa și opinia (favorabilă) a organizațiilor din SUA.¹⁰

În a doua parte a analizei cantitative am stabilit drept criteriu de dezagregare a eșantionului domeniul de activitate al

organizațiilor respondente. Sinteza statistică descriptivă aferentă acestei analize (valori absolute, valori relative, medii, și abatere standard) este expusă în tabelul nr. 4.

Analiza la nivelul grupurilor relevă diferențe marcante ale valorilor procentuale și ale mediilor în cazul celor două întrebări. Grupul analiștilor financiari înregistrați

Tabel 3 - Teste post hoc pentru comparații multiple (analiza pe regiuni)

Variabilă dependentă	Denumire test	(I) Regiune	(J) Regiune	Diferența medie (I-J)	Eroare standard	Sig.	95% Interval încredere	Limită inf.	Limită sup.
Întrebarea 14	Fisher LSD	Europa	SUA	-0.674*	0.229	0.004	-1.13	-0.22	
			Australia	-0.579	0.308	0.063	-1.19	0.03	
		SUA	Europa	0.674*	0.229	0.004	0.22	1.13	
			Australia	0.095	0.337	0.779	-0.58	0.77	
		Australia	Europa	0.579	0.308	0.063	-0.03	1.19	
			SUA	-0.095	0.337	0.779	-0.77	0.58	

* Diferența de medie este semnificativă la nivelul de 0,05.

Sursa: Prelucrarea datelor obținute din analiza răspunsurilor la chestionarul IASB/FASB

Tabel 4 - Statistica descriptivă a răspunsurilor (analiză pe domenii)

Întrebare	Domeniu	Nu (1)		Indecis(2)		Da (3)		Medie	Abat. Stand.	Grafic
		N	%	N	%	N	%			
Întrebarea 14 (Raportarea performanței într-o singură situație a rezultatului global)	Org. de regl. contab.	7	41.2	1	5.9	9	52.9	2.12	0.993	
	Profesie contabilă	8	24.2	3	9.1	22	66.7	2.42	0.867	
	Analiști fin. ș.a.	1	10.0	1	10.0	8	80.0	2.70	0.675	
	Industrie & Servicii	29	65.9	4	9.1	11	25.0	1.59	0.871	
	Alte domenii	0	.0	0	.0	5	100.0	3.00	0.000	
	Total	45	41.3	9	8.3	55	50.5	2.09	0.958	
Întrebarea 16 (Dezagregarea cheltuielilor după funcție și natură)	Org. de regl. contab.	14	77.8	2	11.1	2	11.1	1.33	0.686	
	Profesie contabilă	23	65.7	2	5.7	10	28.6	1.63	0.910	
	Analiști fin. ș.a.	5	41.7	3	25.0	4	33.3	1.92	0.900	
	Industrie & Servicii	36	72.0	2	4.0	12	24.0	1.52	0.863	
	Alte domenii	1	16.7	0	.0	5	83.3	2.67	0.816	
	Total	79	65.3	9	7.4	33	27.3	1.62	0.887	

Sursa: Prelucrarea datelor obținute din analiza răspunsurilor la chestionarul IASB/FASB

8 R^2 se determină ca raport între suma pătratelor abaterilor între grupuri (SS_B) și suma totală a pătratelor abaterilor (SS_T) și reprezintă o măsură a mărimii efectului (eng. *effect size*), exprimând gradul de asociere între variabila dependentă și variabila de grupare în cadrul eșantionului. Potrivit convențiilor legate de mărimea efectului stabilite de Coeijen J. (1988), scala pentru evaluarea raportului (procentual) R^2 : $R^2 = 1\%$ reprezintă un efect redus, $R^2 = 9\%$ reprezintă un efect mediu, $R^2 = 25\%$ reprezintă un efect mare (Weinberg & Abramowitz, 2002).

9 Testul Fisher LSD (Least Significant Difference) este considerat mai puternic decât testul Tukey's HSD (Honestly Significant Difference), fiind capabil să identifice mai bine adevăratele diferențe de medii (Weinberg & Abramowitz, 2002).

10 Dacă modificăm pragul de semnificație (p) de la 0,05 la 0,1 obținem, de asemenea, o diferență semnificativă între răspunsurile „europene”

trează medii sensibil superioare celorlalte grupuri, indicând astfel atitudinea cea mai favorabilă (dintre grupurile analizate) în legătură cu propunerile IASB/FASB. În ceea ce privește întrebarea 14, analiza descriptivă indică diferențe substanțiale de medie între toate grupurile, ieșind însă în evidență reacția nefavorabilă a respondenților aparținând grupului industrie & servicii (în opoziție cu atitudinea celorlalte grupuri, în favoarea prezentării performanțelor globale într-o singură situație).

Prin intermediul analizei varianței (One-way ANOVA) am avut în vedere testarea dacă diferențele între mediile grupurilor (cele patru domenii de activitate selectate) sunt semnificative, adică dacă domeniul de activitate poate fi privit ca un factor de influență a opiniilor respondenților. După cum rezultă din tabelul nr. 5, analiza respinge ipoteza nulă de egalitate a mediilor pentru întrebarea 14 (Sig.<0,05), sugerând astfel faptul că diferențele între mediile înregistrate se datorează și apartenenței

respondenților la un grup sau altul. În ceea ce privește mărimea (magnitudinea) efectului variabilei de grupare independente (apartenența respondenților la un anumit grup) asupra variabilei dependente (răspunsurile respondenților), se constată un efect mediu spre mare ($R^2 = 19\%$).

În finalul analizei cantitative am efectuat un test post hoc pentru comparații multiple (testul Tamhane¹¹), cu scopul de a identifica grupurile care diferă între

Tabel 5 - Analiza varianței pe domenii (One way ANOVA)

Întrebarea	Sursa variației	Suma pătratelor	grl	Media pătrat.	F	Sig.	R ²
Întrebarea 14	Între Grupuri	18.198	3	6.066	7.923*	0.000	19.2%
	În cadrul Grupurilor	76.562	100	0.766			
	Total	94.760	103				
Întrebarea 16	Între Grupuri	2.693	3	0.898	1.221	0.305	3.2%
	În cadrul Grupurilor	81.568	111	0.735			
	Total	84.261	114				

* Diferența de medie este semnificativă la nivelul de 0,05.

Sursa: Prelucrarea datelor obținute din analiza răspunsurilor la chestionarul IASB/FASB

Tabel 6 - Teste Post Hoc pentru comparații multiple (analiză pe domenii)

Variabilă dependentă	Denumire test	(I) Regiune	(J) Regiune	Diferența medie(I-J)	Eroare stand.	Sig.	95% Interv. încredere	
							Limită inf.	Limită sup.
Întrebarea 14	Tamhane	Org. de regl. cont.	Profesia contabilă	-0.307	0.284	0.871	-1.11	0.50
			Analști fin. ș.a.	-0.582	0.322	0.404	-1.50	0.34
			Industrie & Servicii	0.527	0.274	0.335	-0.25	1.31
		Profesia contabilă	Org. de regl. cont.	0.307	0.284	0.871	-0.50	1.11
			Analști fin. ș.a.	-0.276	0.261	0.887	-1.04	0.49
			Industrie & Servicii	0.833*	0.200	0.001	0.29	1.38
		Analști fin. ș.a.	Org. de regl. cont.	0.582	0.322	0.404	-0.34	1.50
			Profesia contabilă	0.276	0.261	0.887	-0.49	1.04
			Industrie & Servicii	1.109*	0.251	0.002	0.36	1.86
		Industrie & Servicii	Org. de regl. Cont.	-0.527	0.274	0.335	-1.31	0.25
			Profesia contabilă	-0.833*	0.200	0.001	-1.38	-0.29
			Analști fin. ș.a.	-1.109*	0.251	0.002	-1.86	-0.36

* Diferența de medie este semnificativă la nivelul de 0,05.

Sursa: Prelucrarea datelor obținute din analiza răspunsurilor la chestionarul IASB/FASB

11 Întrucât pentru întrebarea 14 testul Levene (care testează omogenitatea varianței) a indicat o varianță neomogenă, am aplicat testul Tamhane, acesta fiind unul din testele post hoc recomandate în situația unei varianțe neomogene. Din motive de spațiu nu am mai expus derularea testului Levene.

ele (tabelul nr. 6). La un nivel al pragului de semnificație de 0,05, acest test a scos în evidență o poziție mult mai reticentă din partea respondenților din grupul industrie & servicii în raport cu respondenții grupului profesiei contabile pentru propunerea IASB/FASB privind prezentarea performanțelor globale într-o singură situație a rezultatului global. Testul post hoc indică existența unei diferențe semnificative între opinia (nefavorabilă) a grupului industrie & servicii și opinia (favorabilă) a grupului analiștilor financiari.

După cum am afirmat, pe lângă abordarea cantitativă a cercetării, am considerat necesară și o analiză calitativă a răspunsurilor la întrebarea 14 privind prezentarea performanțelor globale într-o singură situație a rezultatului global, întrucât această propunere s-a dovedit a fi destul de controversată, obținându-se în cadrul analizei calitative o situație echilibrată a răspunsurilor favorabile și defavorabile.

Astfel, mulți partizani ai propunerii de prezentare a performanțelor în cadrul unei singure situații a rezultatului global consideră că aceasta reprezintă *un pas intermediar necesar*, care să asiste la mutarea „culturală” necesară pentru renunțarea la încrederea exagerată acordată rezultatului net ca fiind singura cea mai importantă și absolută măsură a performanței, utilizatorii acordând astfel o importanță mai mare și elementelor raportate în cadrul altor rezultate comprehensive (ex. Fitch Ratings, World Bank). Unele organizații sunt de părere că prin eliminarea alternativelor de prezentare se va obține *o îmbunătățire a comparabilității și transparenței* situațiilor financiare (ex. KPMG, URS Corporation). Potrivit unor respondenți, *informațiile privind performanța entității vor putea fi mai ușor analizate* de utilizatori, întrucât se regăsesc într-o singură situație prezentată într-un mod

mai coerent (ex. Canadian ASB, Telstra). Numeroase organizații văd un avantaj și în *renunțarea la situația altor rezultate globale*, neînțeleasă de mulți utilizatori, întrucât nu are o bază conceptuală, fiind consecința unor compromisuri în standardizarea contabilă, reprezentând un depozit pentru elemente importante care din punct de vedere conceptual țin de performanța firmei - modificări ale valorii juste la activele financiare disponibile pentru vânzare, câștiguri sau pierderi din cash flow hedging, surplusuri din reevaluare etc. (ex. PWC, AICPA, ITAC, CFA Institute).

De partea cealaltă, adversari ai acestei propuneri sunt de părere că *s-ar pierde focalizarea pe rezultatul net* (acesta devenind doar un subtotal), utilizatorii îndreptându-și mai mult atenția spre rezultatul global total, care, în opinia acestora, nu este cea mai bună mărime pentru evaluarea performanței (ex. Deutsche Post, Royal DSM), întrucât încorporează alte rezultate globale, care sunt adesea percepute ca o „cutie neagră” ce include elemente legate de aspecte foarte complexe rezultate din aplicarea altor standarde (ex. Mazars). De asemenea, unii oponenți subliniază că prin prezentarea doar a subtotalului rezultat net *nu se mai prezintă distinct rezultatul net atribuibil intereselor minoritare (respectiv, rezultatul net atribuibil grupului)*, ceea ce arată înclinația celor două organisme spre teoria entității în detrimentul teoriei societății-mamă (ex. Royal DSM). Un alt argument, frecvent întâlnit și în literatura de specialitate, *vizează natura diferită a rezultatelor din contul de profit și pierdere și a celorlalte rezultate globale* (eng. *other comprehensive income*) recunoscute direct în capitalul propriu. Drept urmare, potrivit furnizorilor acestui argument, contul de profit și pierdere ar trebui prezentat distinct întrucât

reprezintă un set de operațiuni care reflectă performanța entității pentru care managementul este responsabil în fața acționarului, pe când alte rezultate globale se referă în esență la reevaluări care vor afecta rezultatele în perioadele viitoare și nu reflectă performanța prezentă a entității (ex. Nestle). Este întâlnită și opinia unor organizații, potrivit căreia *ar fi prematură o asemenea decizie* înaintea clarificării principale a anumitor aspecte esențiale privind componența rezultatului net și a altor rezultate globale și reciclarea (reclasificarea) acestora din urmă. (ex. ICAEW)

Concluzii

Modul în care o entitate prezintă performanțele sale are o importanță vitală în procesul de comunicare cu exteriorul. În prezentul articol am analizat cantitativ și calitativ reacțiile lumii contabile internaționale cu privire la două propuneri ale IASB/FASB de modificare a prezentării performanțelor unei entități, respectiv prezentarea rezultatului global într-o singură situație de sinteză și clasificarea cheltuielilor după funcții, iar în cadrul fiecărei funcții subclasificarea după natură. Dacă în cazul primei propuneri, reacțiile au fost relativ echilibrate, în privința celei de-a doua propuneri rezultatele relevă un dezacord pronunțat din partea respondenților.

În primul caz s-a putut constata, de asemenea, existența unei diferențe semnificative între opinia (nefavorabilă) a organizațiilor din Europa și opinia (favorabilă) a organizațiilor din SUA. În opinia noastră, acest rezultat poate fi explicat, pe de o parte, prin faptul că noțiunea de rezultat global și opțiunea prezentării performanțelor globale într-o singură situație a rezultatului global au fost introduse în legislația contabilă nord-americană încă din 1997 (prin emiterea SFAS

130), iar, pe de altă parte, prin faptul că entitățile europene ce aplică IFRS-urile se vor fi putut familiariza practic cu această situație a rezultatului global abia începând cu exercițiul financiar 2009 (când a devenit aplicabilă versiunea revizuită în septembrie 2007 a IAS 1). Tot pentru această propunere s-a putut constata o poziție mult mai reticentă din partea respondenților din grupul industrie & servicii în raport cu respondenții grupului profesiei con-

tabile, precum și o diferență semnificativă între opinia (nefavorabilă) a grupului industrie & servicii și opinia (favorabilă) a grupului analiștilor financiari. Reacția negativă a grupului industrie & servicii la propunerea IASB/FASB, se explică în opinia noastră, prin volatilitatea mult mai ridicată a altor rezultate globale (ce apar în principiu în urma unor evaluări la valoare justă), care poate afecta negativ performanța globală a unei entități (în special în peri-

oade de criză economică), și pentru care conducerea entității nu este în mod direct răspunzătoare. Pe de altă parte, atitudinea favorabilă (din punct de vedere statistic) a profesiei contabile și a analiștilor financiari sugerează preferința acestor grupuri pentru raportarea duală a performanțelor unei entități și importanța acordată rezultatului global, fără însă a semnala neapărat favorizarea rezultatului global în detrimentul rezultatului net.

Acknowledgements

Această lucrare a fost realizată cu suportul proiectului CNMP 92-085/2008, intitulat "Dezvoltarea unui model funcțional de optimizare a strategiei naționale privind raportările financiare ale entităților sectorului privat din România".

This work was supported by CNMP, project number 92-085/2008, entitled "Developing a functional model for optimizing the national strategy regarding financial reporting within Romanian private sector entities".

Referințe bibliografice

Cărți și articole în reviste cu autori

1. Alexander, D., Britton, A., Jorissen, A., *International Financial Reporting and Accounting*, Editura Thomson Learning, London, 2003
2. Biddle, G.C., Choi, J.H., *Is comprehensive income useful?*, Journal of Contemporary Accounting and Economics, vol. 2, no. 1: 1-32, 2006
3. Cahan, S.F., Courtenay, S.M., Gronnewoller, P.L., Upton, D.R., *Value Relevance of Mandated Comprehensive Income Disclosures*, Journal of Business Finance and Accounting, vol. 27, no. 9: 1273-1301, 2000
4. Ding, Y., Stolowy, H., Tenenhaus, M., *'Shopping Around' for Accounting Practices: The Financial Statement Presentation of French Groups*, Abacus, vol. 39, no. 1: 42-64, 2003
5. Feleagă, N., Feleagă, L., *Contabilitate consolidată. O abordare europeană și internațională*, Editura Economică, București, 2007
6. Isidro, H., O'Hanlon, J., Young, S., *Dirty Surplus Accounting Flows and Valuation Errors*, Abacus, vol. 42, no. 3: 302-344, 2006
7. Küting, K., Weber, C.P., *Der Konzernabschluss. Praxis der Konzernrechnungslegung nach HGB und IFRS*, 10. Auflage, Editura Schäffer-Poeschel, Stuttgart, 2006
8. Nobes, C., Parker, R., *Comparative International*

Accounting, 9th Edition, Editura Pearson Education, Essex, 2006

9. Thinggaard, F., Wagenhofer, A., Evans, L., Gebhard, G., Hoogendoorn, M., Marton, J., Di Pietra, R., Mora, A., Peasnell, K., *Performance Reporting - The IASB's Proposed Formats of Financial Statements in the Exposure Draft of IAS 1*, Accounting in Europe, vol. 3, no. 1: 35-63, 2006
10. Van Cauwenberge, P., De Beelde, I., *On the IASB Comprehensive Income Project: An Analysis of the Case for Dual Income Display*, Abacus, vol. 43, no. 1: 1-26, 2007
11. Weinberg, S.L., Abramowitz, S.K., *Data Analysis for Behavioral Sciences Using SPSS*, Editura Cambridge University Press, Cambridge, 2002

Documente guvernamentale

1. EFFAS, Comment letter: Preliminary Views on Financial Statement Presentation, 2009
2. IASB, Discussion Paper: Preliminary Views on Financial Statement Presentation, 2008
3. ITAC, Comment letter: Preliminary Views on Financial Statement Presentation, 2009

Articole din surse electronice și cărți pe CD

1. Brimble, M., Hodgson, A. *The Value Relevance of Comprehensive Income and Components for Industrial Firms*, EAA Annual Congress - Working Paper, 2005.

Tratamente contabile naționale și internaționale privind elaborarea și prezentarea situațiilor (rapoartelor) financiare

Victor MUNTEANU*, Alice ȚÎNȚĂ** & Valentina ȚUGUI***

Abstract

National and International Procedures Regarding the Elaboration and the Presentation of the Financial Statements (Reports)

In the field of accounting and in various accounting systems, financial statements are defined as follows: annual accounts, accounting documents of synthesis, financial reports. Actually, they represent the same concept, but there are some differences, especially from the point of view of the constitutive set of these financial statements. *Financial statements* from different accounting referentials present some differences generated both by the diversity in the legal, economic and social environments and the different needs of the users settled by specific national requirements.

Thus, there are many **differences** between the Directives and IFRS, even after the European accounting harmonization and adoption of IFRS. The differences exist both for the format of **financial statements**, as well as for the **accounting principles**. There is **no unified opinion** on the **content** of financial statements, there is **no uniformity in the definition and recognition of elements** of financial statements, and in terms of quantity and quality of information presented in the financial statements, and there are **differences** on the amount of information provided to users of financial statements.

The **diversity** is maintained **both in the presentation of the balance sheet and profit and loss account**.

A comparative analysis of different treatments applied in different accounting referential (American, international, European and in Romania) on the development and presentation of **financial statements**, which revealed the similarities and differences between them, and presentation of **limits** of various models presented.

Key words: *financial statements, accounting treatments, accounting referential, FASB, IASB, European Directives*

JEL Classification: *M 40, M 41, M 48*

Cuvinte cheie: situații financiare, tratamente contabile, referențial contabil, FASB, IASB, Directive europene

* Prof.univ.dr., Universitatea Româno-Americană București, auditor financiar, e-mail: a2c_vm@yahoo.com

** Lector univ.dr., Universitatea Româno-Americană București, e-mail: alicetinta@yahoo.com

*** Drd., Universitatea Valahia din Târgoviște, e-mail: valentina.tugui@yahoo.com

Introducere

În literatura de specialitate și în diversele sisteme de contabilitate, **situațiile financiare** sunt regăsite sub mai multe denumiri: conturi anuale, documente contabile de sinteză, rapoarte financiare. În fapt, acestea prezintă același concept, dar există și unele deosebiri, mai ales din punct de vedere al componenței setului acestor situații financiare. Situațiile (rapoartele) financiare din diferite referențiale contabile prezintă unele diferențieri, generate de diversitatea din mediile legale, economice și sociale, precum și de nevoile diferite ale utilizatorilor determinate de specificul cerințelor naționale.

O analiză comparativă a tratamentelor aplicate în diferite referențiale contabile (american, internațional, european și în România) asupra modului de elaborare și prezentare a **situațiilor financiare** presupune evidențierea asemănărilor și deosebirilor dintre acestea, precum și prezentarea **limitelor** diverselor modele prezentate. Aceasta se impune cu atât mai mult cu cât în plan internațional există numeroase încercări privind comparabilitatea informațiilor furnizate prin intermediul raportărilor financiare, fapt confirmat și de amploarea tot mai mare pe care au luat-o consultările și lucrările comune ale normalizatorilor americani, europeni și internaționali.

Metodologia cercetării

Cercetarea efectuată are ca obiectiv realizarea unei **analize comparative** a modului de întocmire și prezentare a situațiilor financiare în diferite referențiale contabile – american, internațional, european și în România. Studiul nostru pornește de la faptul că firmele se folosesc cel mai des de datele din situațiile financiare pentru informarea utilizatorilor.

Pentru atingerea obiectivului propus s-a utilizat o metodologie de **cercetare fundamentală**. Demersul cercetării a avut în vedere o sinteză a ideilor publicate pe această temă în literatura de specialitate, a reglementărilor elaborate de normalizatorii contabili naționali și internaționali, de organisme ale profesiei contabile. Pentru a anticipa direcțiile viitoare ale acestei cercetări am procedat la evidențierea posibilităților de analiză a diferitelor modele prezentate, identificând tipurile de analiză și indicatorii relevanți de acestea. Totodată, pentru ilustrarea anumitor aspecte studiate, am procedat la reprezentarea acestora într-o manieră proprie, sub formă grafică sau tabelară.

1 Tabără N., Horomnea E., Mircea M.C.(2009) - *Contabilitate internațională*, Editura Tipo Moldova, Iași, pg. 203

Elaborarea și prezentarea bilanțului

❖ ÎN VIZIUNEA NORMALIZATORILOR AMERICANI

Un studiu al bilanțului practicat de majoritatea firmelor **americane** arată că pot fi definite trei elemente componente majore¹: activele, datoriile și capitalurile proprii. **Referențialul american** prezintă bilanțul pornind de la egalitatea între totalul activelor (care relevă structura resurselor societății), pe de o parte, și totalul dintre datorii și capital propriu (care reprezintă structura de finanțare a societății), pe de altă parte.

Activele și datoriile sunt înregistrate în situațiile financiare utilizând principiul **costului istoric**. Astfel, o limită a bilanțului este aceea că principiul costului istoric nu reflectă întotdeauna valoarea curentă a elementelor prezentate. Totuși, US GAAP permite câteva excepții: stocurile pot fi raportate la cea mai mică valoare dintre valoarea de achiziție și valoarea de piață, iar dacă pentru active există informații potrivit cărora se înregistrează o pierdere de valoare definitivă și semnificativă, aceasta trebuie recunoscută.

În cadrul bilanțului, activele sunt clasificate în active curente și active imobilizate, iar datoriile sunt prezentate în ordinea scadenței, în datorii curente, datorii pe termen lung (necurente), împrumuturile pe termen lung, alte datorii pe termen lung, veniturile înregistrate în avans, alte datorii.

Posturile bilanțiere sunt prezentate la valoarea lor netă, după deducerea provizioanelor pentru depreciere și a amortizărilor. În ceea ce privește provizioanele, mărimea acestora este prezentată între paranteze, după denumirea postului, sau în anexe. Amortizările sunt prezentate și deduse sub forma lor cumulată.

Formatul bilanțului nu este specificat ca atare în nici o normă US GAAP, dar există mai multe formate de întocmire acceptate prin tradiție sau datorită specificului anumitor sectoare de activitate. În general, practica a impus pentru bilanț două tipuri de formate: formatul orizontal sau **cont** și formatul vertical sau **listă**. Se remarcă faptul că abordarea americană utilizează în formate ordinea datoriei – capitaluri proprii și nu capitaluri proprii – datorii, așa cum este specific normalizării europene.

În plus există și o formă de bilanț care pune în evidență modul de calcul al fondului de rulment pe baza relației²:

Active imobilizate + Fond de rulment = Capital permanent

În formatul orizontal, spre deosebire de multe țări europene, în care activul este prezentat în ordinea crescătoare a lichidității, iar datoriile în ordinea crescătoare a exigibilității, în SUA firmele își prezintă activele și datoriile în ordinea descrescătoare a lichidității, respectiv exigibilității lor. Această clasificare denotă un element al **culturii contabile de tip american**, accentul pus pe elementele bilanțiere pe termen scurt: lichiditățile și exigibilitățile imediate, prezentate ca prime elemente ale structurilor bilanțiere.

În formatul vertical, prezentarea are o natură accentuat juridică. Ea pune în evidență partea creditorilor entității, situația netă fiind considerată o parte reziduală.

Pentru a crește utilitatea situațiilor financiare, multe companii includ în raportul anual situații financiare aferente ultimilor 5-10 ani, făcând astfel posibilă realizarea unei analize comparative mai bune.

❖ ÎN VIZIUNEA NORMALIZATORILOR EUROPENI

Din cercetarea teoretică a literaturii de specialitate am constatat că **Directiva a IV-a** include reglementări ce vizează atât forma, cât și formatul situațiilor financiare, lăsând libertate de alegere limitată legată de cumularea sau detalierea posturilor obligatorii sau de alegerea uneia din schemele de prezentare propuse. Astfel, este stabilită o ordine precisă a elementelor pe care entitatea trebuie să le prezinte, precum și o denumire și o terminologie obligatorie a acestora. Toate elementele prezentate în schemele obligatorii propuse de Directiva a IV-a trebuie preluate în legislația națională, fiind însă acceptate detalieri sau completări ale acestora, dar cu respectarea structurii date de Directivă.

Pentru bilanț, Directiva a IV-a recomandă două scheme³: sub formă de tablou bilanțier sau cont (orizontal) și sub formă de listă sau diferență. Deosebirea dintre ele este reprezentată în special de ordinea de prezentare a elementelor. Astfel, ordinea de succesiune a pozițiilor din activul bilanțului este cea inversă lichidității activelor, de la cele mai puțin lichide (imobilizările necorporale) la cele lichide (disponibilitățile bănești). În ceea ce privește ordinea de succesiune a pozițiilor de capitaluri, ea este inversă exigibilității surselor de

finanțare, începând cu elementele de capital propriu, continuând cu datoriile pe termen lung și cu cele curente sau pe termen scurt.

În urma studierii literaturii de specialitate am constatat că Directiva conține și anumite prevederi specifice privind elementele bilanțiere: clasificarea activelor ca imobilizate sau curente, în funcție de scopul pentru care sunt deținute; stabilirea unui procent de maxim 20% în clasificarea intereselor de participare; permisiunea de aplicare a raționamentului profesional în legătură cu prezentarea cheltuielilor în avans ca elemente separate de activ sau ca elemente componente ale creanțelor; ajustările de valoare trebuie să conțină toate ajustările referitoare la reducerile de valoare ale activelor individuale stabilite la data bilanțului, indiferent dacă acestea sunt definitive sau nu. Ele pot fi prezentate fie ca deduceri ale elementelor relevante, prezentate separat, fie în anexe.

Totodată, Directiva înscrie cheltuielile de constituire în a doua rubrică a bilanțului, înaintea elementelor de activ imobilizat, acceptându-se că astfel de cheltuieli reprezintă un element de activ fictiv, necesitatea capitalizării lor fiind o operațiune de probat.

În literatura de specialitate este recunoscută superioritatea **formeii listă** deoarece se poate realiza mai ușor analiza financiară, datoriile sunt prezentate în două categorii temporale: termen lung / termen scurt, fiind puși în evidență anumiți indicatori precum „necesarul de fond de rulment” și „capitaluri permanente” utilizați pentru determinarea solvabilității, lichidității și rentabilității.

❖ ÎN VIZIUNE INTERNAȚIONALĂ

Referențialul internațional cere o structură minimală a informațiilor prezentate în situațiile financiare, structură ce apoi poate fi detaliată în funcție de specificul activității fiecărei entități.

Problematika privind forma și conținutul bilanțului pe plan internațional o regăsim în prevederile standardului IAS 1 - *Prezentarea situațiilor financiare*, care, ca o dovadă a flexibilității standardelor internaționale, nu face decât recomandări cu privire la prezentarea, structura și conținutul minim al informațiilor de prezentat în bilanț. Standardul include îndrumări privind sensul expresiei „prezentare fidelă” și accentuează faptul că aplicarea standardelor IFRS este pre-

² Tabără N., Horomnea E., Mircea M.C.(2009) - *Contabilitate internațională*, Editura Tipo Moldova, Iași, pg. 204

³ Feleagă L., Feleagă N.(2007) - *Contabilitate financiară – O abordare europeană și internațională vol I – Contabilitate financiară fundamentală*, București, Editura Economică, pg. 67-74

conizată a avea drept rezultat situații financiare care să aibă o imagine fidelă.

Acest standard nu prescrie ordinea sau formatul în care elementele trebuie să fie prezentate și lasă întreprinderilor posibilitatea de a alege.

Remarcăm că raționamentul privind prezentarea elementelor se bazează pe evaluarea⁴: naturii și lichidității activelor, precum și a pragului lor de semnificație (conducând în majoritatea cazurilor la prezentarea separată a fondului comercial și a activelor provenind din cheltuielile de dezvoltare, a activelor monetare și nemonetare, a activelor curente și a celor imobilizate); a funcției lor în cadrul entității (conducând, de exemplu, la prezentarea separată a activelor financiare și operaționale, stocuri, creanțe, numerar și echivalente de numerar); a sumelor, naturii și delimitării în timp a datoriilor (conducând, de exemplu, la prezentarea separată a datoriilor purtătoare de dobândă sau nepurtătoare de dobândă, a provizioanelor, clasificate în curente și pe termen lung).

În literatura de specialitate studiată se precizează că pot fi utilizate diferite forme de bilanț, cu condiția ca distincția între elementele curente și elementele pe termen lung să fie clară.

Standardul solicită ca o entitate să prezinte activele și datoriile în ordinea lichidității numai când o astfel de prezentare pe baza lichidității este mai relevantă decât o prezentare de tip curent/necurent.

În ceea ce privește criteriile de recunoaștere, standardul prevede⁵ că un activ trebuie recunoscut ca activ curent atunci când se așteaptă să fie realizat sau este deținut pentru vânzare sau consum în cursul normal al ciclului de exploatare; este deținut în principal în scopul tranzacționării; se așteaptă a fi valorificat în termen de 12 luni de la data bilanțului; reprezintă numerar sau echivalente de numerar, definite conform IAS 7, a căror utilizare nu este restricționată. În ceea ce privește o datorie, ea trebuie recunoscută ca datorie curentă atunci când se așteaptă să fie decontată în cursul normal al ciclului de exploatare; este deținută în primul rând spre a fi tranzacționată; este exigibilă în termen de 12 luni de la data bilanțului; entitatea nu are un drept necondiționat de a amâna achitarea datoriei pentru cel puțin 12 luni după data bilanțului.

Constatăm că valoarea oricărei datorii care a fost exclusă din datoriile curente, împreună cu informațiile care vin să susțină această prezentare trebuie evidențiate în notele explicative la situațiile financiare.

Acest model de bilanț, în care elementele se clasifică în curente și pe termen lung, este util în efectuarea analizei financiare a entității din perspectiva evaluării lichidității și solvabilității acesteia.

❖ ÎN VIZIUNEA NORMALIZATORILOR ROMÂNI

În cadrul celor două etape ale reformei sistemului contabil din România se poate constata opțiunea de **armonizare a structurii și conținutului bilanțului cu cerințele Directivei a IV-a**. Alegerea unui model sau altuia de bilanț din cele două scheme prevăzute de directivă nu s-a făcut în urma unor analize ale normalizatorilor români, acest demers fiind consecința consilierii experților străini care au contribuit la procesul de reformă.

Putem spune că prin aceste reglementări normalizatorii români au ales modelul regăsit în practicile britanice, **bilanțul sub formă de listă**. Fără ca reglementările să precizeze acest lucru, modelul de bilanț respectiv este orientat cu predilecție către analiza lichidității și solvabilității. El se apropie, ca structură și concepție, de prevederile referențialului contabil internațional, atestând totuși câteva incomparabilități cu norma IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”. Menținând opțiunea mai veche, normalizatorii români înscriu cheltuielile de constituire în structurile imobilizărilor necorporale, creând astfel o incomparabilitate cu standardul IAS 1 și IAS 38 Imobilizări necorporale.

În prezent, bilanțul este reglementat atât din punct de vedere al conținutului, cât și al formei de OMFP 3055/2009 privind aprobarea **Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene**. Astfel, reglementările contabile din țara noastră au optat pentru o clasificare a elementelor de activ conform criteriului lichidității, în active imobilizate și active circulante și nu pe clasificarea curent/necurent.

Astfel, constatăm că dacă întreprinderea are creanțe a căror perioadă de recuperare depășește un an, atunci valoarea acestora trebuie prezentată separat pentru fiecare element, pentru a respecta cerințele IAS 1, dar spre deosebire de acest standard creanțele rămân poziționate în categoria activelor circulante.

În ceea ce privește clasificarea datoriilor, normalizatorii români au optat pentru criteriul de clasificare curent/non-curent. Astfel, sunt prezentate separat structurile de datorii ce trebuie plătite într-o perioadă mai mică de un an și, respectiv, datorii ce trebuie plătite într-o perioadă mai mare de un an.

4 Standardele Internaționale de Raportare Financiară – Norme oficiale emise la 1 ianuarie 2009, Editura CECCAR, București, pg. 943

5 Standardele Internaționale de Raportare Financiară – Norme oficiale emise la 1 ianuarie 2009, op.cit., pg. 944-945

Tabel 1 - Tabloul comparativ al principalelor caracteristici privind întocmirea bilanțului în viziunea diverselor referențiale

FASB	IASB	Directivele europene	România
Denumire nestandardizată: Bilanț sau Situația poziției financiare sau Situația condiției financiare	Denumire standardizată: Situația poziției financiare la finalul perioadei	Denumire standardizată: Bilanț	Denumire standardizată: Bilanț și Bilanț prescurtat
Se bazează pe modelul minimului de informații	Se bazează pe modelul minimului de informații	Se bazează pe modelul maximului de informații	Se bazează pe modelul maximului de informații
Scop - nu are scopul de a prezenta valoarea întreprinderii, ci de a furniza informații pentru analize și estimări, celor interesați	Scop - de a oferi informații despre poziția financiară a unei entități	Scop - trebuie să ofere o imagine fidelă și reală a patrimoniului, a poziției financiare a entității	Scop - trebuie să ofere o imagine fidelă a activelor, datoriilor, poziției financiare a entității
Nu are o formă predefinită	Nu are o formă predefinită (recomandări privind structura și conținutul)	Are formă și conținut predefinite	Are formă și conținut predefinite
Comparabilitatea informațiilor - asigurată prin prezentarea valorilor pentru ultimii 5-10 ani	Comparabilitatea informațiilor - asigurată prin prezentarea valorilor pentru exercițiul curent și exercițiul anterior	Comparabilitatea informațiilor - asigurată prin prezentarea valorilor pentru exercițiul curent și exercițiul anterior	Comparabilitatea informațiilor - asigurată prin prezentarea valorilor pentru exercițiul curent și exercițiul anterior
Are la bază egalitatea: Active totale = Datorii totale + Capital propriu	Are la bază egalitatea: Active totale = Datorii totale + Capital propriu	Are la bază egalitatea: - forma listă: Active totale - Datorii totale = Capital propriu - forma cont: Active totale = Datorii totale + Capital propriu	Are la bază egalitatea: Active totale - Datorii totale = Capital propriu
Clasificare: Active curente Active imobilizate Datorii curente Datorii pe termen lung Capitaluri proprii	Recomandă clasificarea: Active curente Active necurente Datorii necurente Datorii pe termen lung Capitaluri proprii	Clasificare: Active imobilizate Active curente Capital propriu Datorii pe termen lung Datorii pe termen scurt	Clasificare: Active imobilizate Active circulante Datorii curente Datorii necurente Capital propriu
Activele sunt prezentate în ordinea descrescătoare a lichidității. Datoriile sunt prezentate în ordinea descrescătoare a exigibilității.	Activele și datoriile sunt prezentate în ordinea lichidității numai când o astfel de prezentare este mai relevantă decât o prezentare de tip curent/necurent.	Activele sunt prezentate în ordinea crescătoare a lichidității. Datoriile sunt prezentate în ordinea crescătoare a exigibilității.	Activele sunt prezentate în ordinea crescătoare a lichidității. Datoriile sunt prezentate în ordinea descrescătoare a exigibilității.
Posturile bilanțiere sunt prezentate la valoarea lor netă = valoarea brută - provizioane pentru depreciere-amortizare. Amortizările sunt prezentate și deduse sub formă cumulată.	Posturile bilanțiere sunt prezentate la valoarea lor netă = valoarea brută - amortizare-pierderi din depreciere.	Posturile bilanțiere sunt prezentate la valoarea lor netă = valoarea brută - amortizare. Amortizările sunt prezentate și deduse sub formă cumulată.	Posturile bilanțiere sunt prezentate la valoarea lor netă = valoarea brută - amortizare. Amortizările sunt prezentate și deduse sub formă cumulată.
Există 2 tipuri de formate: - orizontal sau cont - vertical sau listă	Există 2 tipuri de formate: - orizontal sau cont - vertical sau listă	Există 2 tipuri de formate: - tablou bilanțier sau cont (orizontal) - listă sau diferență	Există un singur format - listă
Caracter flexibil- bazat pe raționamentul profesional	Caracter flexibil- bazat pe raționamentul profesional	Caracter rigid - limitează raționamentul profesional	Caracter rigid - limitează raționamentul profesional

Sursa: Proiecție proprie a autorilor

Din cercetarea teoretică efectuată privind modul de întocmire și prezentare a bilanțului contabil în țara noastră putem spune că, deși formatul bilanțului este foarte apropiat de cel din Directiva a IV-a, se observă o serie de diferențe care se explică prin încercarea de armonizare cu standardele internaționale de contabilitate. Astfel, în formatul de bilanț cerut de reglementările românești, cheltuielile de constituire sunt incluse la imobilizări necorporale și nu în afara elementelor de activ, așa cum este prevăzut în IAS 1, conform căruia cheltuielile de constituire nu pot fi recunoscute ca elemente de activ deoarece nu îndeplinesc cerințele definiției activelor (nu aduc beneficii economice viitoare evaluate în mod credibil). Însă, în cazul cheltuielilor de cercetare-dezvoltare se realizează conformitatea cu IAS 1, renunțându-se la recunoașterea în bilanț a cheltuielilor de cercetare care nu îndeplinesc condițiile de recunoaștere ca active necorporale și se mențin în bilanț doar cheltuielile de dezvoltare.

Pentru elementele de capitaluri proprii și datorii este respectat, în general, formatul prezentat în Directiva a IV-a, care nu răspunde întocmai criteriului de clasificare curent/termen lung (de exemplu, provizioanele care sunt prezentate într-o singură structură). Totodată, acest format este deficitar în ceea ce privește prezentarea informațiilor legate de interesele minoritare deoarece nu apare nici o rubrică specifică de prezentare a acestora.

Acest format de bilanț oferă posibilitatea calculării unor indicatori de lichiditate și anume: active circulante nete, datorii curente nete, care reflectă de fapt valoarea necesarului de fond de rulment și total active minus datorii curente, care reflectă valoarea capitalurilor permanente. Făcând o comparație cu varianta revizuită a IAS 1, se remarcă faptul că acest standard permite prezentarea unui indicator denumit *active nete* care reflectă de fapt situația netă, dar nu exclude nici prezentarea unui indicator care să calculeze activele curente nete, ca exponent al capacității de finanțare a societății.

Acest model de bilanț reglementat de normalizatorii români nu lasă loc raționamentului profesional, fiind mai ușor de controlat de către autoritatea fiscală, în calitatea ei de utilizator privilegiat de informație contabilă.

Principalele caracteristici ale modelelor studiate sunt prezentate în tabelul 1.

Limitele modelelor prezentate:

Din cercetarea teoretică efectuată se constată că bilanțul facilitează cunoașterea efectelor realizării echilibrului financiar asupra lichidității, solvabilității, rentabilității și riscurilor asumate de entitate. Acest studiu comparativ ne permite evi-

dențierea unor **limite ale bilanțului** în ceea ce privește analiza poziției financiare a întreprinderii și anume:

1. există **diferențe în aprecierea semnificației poziției financiare**: ceea ce este un activ în contabilitatea franceză poate însemna o cheltuială în contabilitatea americană;
2. cele două scheme de bilanț oferă **valențe diferite în materie de analiză financiară**: bilanțul în forma de cont este orientat pe o analiză de tip financiar-funcțională, iar bilanțul în forma de listă – pe o analiză de tip lichiditate-solvabilitate. Astfel, forma cont este fundamentată pe judecăți patrimoniale, în timp ce forma listă se bazează pe judecăți de natură economică, răspunzând mai bine exigențelor analizei și gestiunii financiare a întreprinderii. El vine în sprijinul întocmirii Tabloului fluxurilor de trezorerie: variația trezoreriei nete se poate determina prin compararea fluxurilor de încasări și plăți generate de cele trei cicluri de activități desfășurate de întreprindere (exploatare, investiții, finanțare).

Modelul bilateral de bilanț a fost asimilat mai ales în țări ale Europei continentale, unde accentul se pune pe gestiunea pe termen lung, activele și capitalurile (pasivele) fiind dispuse în ordinea crescătoare a lichidității și respectiv exigibilității lor.

Al doilea model este agreat în Marea Britanie și în țările cu sistem contabil anglo-saxon – acesta prezintă activele în ordinea crescătoare a lichidității lor, datoriile în ordinea descrescătoare a exigibilității lor și se finalizează cu capitalurile proprii. În SUA, activele și datoriile sunt prezentate în ordinea descrescătoare a lichidității, respectiv exigibilității lor, accentul fiind pus pe elementele pe termen scurt.

3. **Diferențele referențiale contabile definesc în mod deosebit noțiunile de „termen lung” și „termen scurt”** aferente ciclului de exploatare, care poate fi mai mare sau mai mic decât al exercițiului financiar.
4. **Posturile bilanțiere pot avea caracter rigid sau flexibil**: în cazul primului model, posturile bilanțiere sunt predefinite, limitând raționamentul profesional, iar modelul flexibil poate să ascundă anumite tendințe de manipulare a imaginii privind poziția financiară a întreprinderii.

Elaborarea și prezentarea contului de profit și pierdere

În literatura de specialitate regăsim diferite opinii asupra avantajelor sau dezavantajelor fiecărui mod de prezentare a

contului de profit și pierdere⁶. Unele opinii consideră că forma listă a contului de profit și pierdere, cu prezentarea pe funcțiuni a veniturilor și cheltuielilor pune în evidență rezultatul generat de fiecare tip de activitate desfășurată de o întreprindere. Alte opinii consideră că prezentarea contului de profit și pierdere după natura economică a cheltuielilor și veniturilor este cea care răspunde unui criteriu obiectiv, prin opoziție cu delimitarea cheltuielilor pe funcțiuni ale întreprinderii, considerată ca fiind prezentare subiectivă explicată prin modul de delimitare a funcțiunilor întreprinderii.

Ne alăturăm opiniei specialiștilor privind prezentarea pe funcțiuni a veniturilor și cheltuielilor, având în vedere noile evoluții privind informarea financiară și deschiderea acesteia către necesitățile informaționale ale investitorilor și managementului modern.

Prezentarea contului de profit și pierdere în forma listă verticală și pe funcțiuni este întâlnită în special în țările anglosaxone, cu un sistem contabil monist, în care contabilitatea financiară este conectată cu contabilitatea de gestiune, dar și în alte țări în care legislația contabilă a prevăzut această alternativă. Această formă de prezentare răspunde mai bine nevoilor informaționale ale managerilor, oferind în mod direct datele necesare gestiunii firmei⁷.

Prezentarea contului de profit și pierdere după natura veniturilor și cheltuielilor se întâlnește, de regulă, în țările cu sistem contabil dualist, caracterizat de deconectarea, în diverse grade, a contabilității financiare de contabilitatea de gestiune. Această formă de prezentare permite determinarea valorii adăugate la nivelul companiei, explicarea modului ei de împărțire între participanții la crearea acestei valori și furnizarea de informații necesare conturilor naționale.

❖ ÎN VIZIUNEA NORMALIZATORILOR AMERICANI

În urma cercetării teoretice a literaturii de specialitate am constatat că **nu există un standard distinct** care să conțină prevederi legate de conținutul și prezentarea contului de profit și pierdere, ceea ce face să existe o diversitate de conținut a acestei situații financiare în **contabilitatea americană**. Însă Comisia Valorilor Mobiliare (Securities and Exchange Commission – SEC) solicită anumite informații care trebuie furnizate de contul de profit și pierdere, precum și prezentarea valorilor elementelor pe ultimele două exerciții.

Prin urmare, în practica contabilă americană, contul de profit și pierdere se prezintă în format listă cu structurarea cheltuielilor după destinația acestora sau după funcțiile întreprinderii (producție, vânzare, administrativă și financiară). El poate fi prezentat fie într-un format simplificat, fie într-un format dezvoltat. În formatul simplificat, elementele sunt clasificate în două grupe: venituri și cheltuieli. Toate cheltuielile sunt clasificate după funcție și sunt deduse din venitul total, generând rezultatul înainte de impozitare. În formatul dezvoltat apar grupuri și subtotaluri intermediare pentru a prezenta separat elementele aferente activității curente de celelalte activități. Costul vânzării este dedus din vânzări pentru a obține marja brută, apoi sunt prezentate alte venituri și cheltuieli pentru a se ajunge la rezultatul înainte de impozitare⁸.

Constatăm, totodată, că normele US GAAP prevăd ca elementele extraordinare să fie prezentate în mod distinct în contul de profit și pierdere. Ele sunt definite prin combinarea a două criterii: au o natură neobișnuită (elementul considerat are un grad de anormalitate în raport cu activitatea ordinară a întreprinderii și a mediului său) și au o frecvență slabă (elementul trebuie să aibă o probabilitate scăzută de a surveni în viitor, ținând cont de mediul întreprinderii). Un exemplu de element extraordinar care trebuie prezentat în contul de profit și pierdere este fondul comercial negativ, care apare ca un câștig extraordinar.

❖ ÎN VIZIUNEA NORMALIZATORILOR EUROPENI

Spre deosebire de normalizatorii americani, normalizatorii europeni (prin Directiva a IV-a) instituie scheme obligatorii pentru prezentarea contului de profit și pierdere (contului de rezultate). Totuși, datorită particularităților economice, financiare, juridice și culturale ale fiecărei țări europene, obligativitatea prezentării standardizate a contului de rezultate se manifestă prin posibilitatea de opțiune între mai multe scheme ale acestuia.

Considerăm că, datorită existenței în spațiul UE a tradiției franco-germane (bazată pe preferința prezentării cheltuielilor și veniturilor după natura lor economică) și a tradiției anglosaxone (care privilegiază abordarea pe funcții ale întreprinderii), Directiva a IV-a lasă în competența statelor membre alegerea între cele două clasificări a cheltuielilor și veni-

6 Feleagă N., Ionașcu I.(1998) - *Tratat de contabilitate financiară*, vol.I, Editura Economică, București, pg. 136

7 Feleagă L., Feleagă N.(2007) - *Contabilitate financiară – O abordare europeană și internațională vol I – Contabilitate financiară fundamentală*, op.cit., pg. 91

8 Tabără N., Horomnea E., Mircea M.C.(2009) - *Contabilitate internațională*, op.cit., pg. 205

turilor prezentate în contul de profit și pierdere, structurarea cheltuielilor după originea sau natura economică a lor (art.23 și 24) și structurarea cheltuielilor după destinația lor sau funcțiile întreprinderii (art.25 și 26)⁹.

Modelele contului de profit și pierdere, după forma de prezentare, pot fi¹⁰: sub formă de listă, (prin deducerea cheltuielilor din venituri, pentru a arăta modul de formare a rezultatului (art.23 și 25) și sub formă de cont sau tabelară (cu prezentarea cheltuielilor și pierderilor în partea stângă și a veniturilor și profiturilor în partea dreaptă (art. 24 și 26).

Pentru asigurarea comparabilității informației contabile, Directiva prevede ca fiecare post din contul de rezultate să prezinte valori pentru exercițiul curent și pentru exercițiul precedent. Se observă că toate cele patru scheme de cont de profit și pierdere prevăzute prezintă rezultatul din activități ordinare distinct față de rezultatul extraordinar. Normalizatorii europeni nu au adus încă modificări la prezentarea elementelor extraordinare, dar prin globalizarea contabilă acceptată de UE prin adoptarea IAS/IFRS se preconizează apariția unor modificări.

Schema de cont de profit și pierdere cu clasificarea cheltuielilor după natura lor permite calculul unor indicatori: producția exercițiului și valoarea adăugată. Totodată se pot calcula soldurile intermediare de gestiune și pot fi valorificate informațiile degajate de astfel de solduri.

Modelul de cont de rezultat cu prezentarea cheltuielilor după destinația lor este orientat spre calculul unor indicatori privind rezultatul brut, cifra de afaceri și costul bunurilor vândute. În acest caz, directiva cere ca în anexă să fie furnizate informații privind unele cheltuieli după natura lor (cheltuieli cu salariile și alte drepturi de personal și cheltuieli sociale).

❖ ÎN VIZIUNE INTERNAȚIONALĂ

Pe plan internațional, problematica referitoare **la contul de profit și pierdere** este tratată în cuprinsul standardului IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”. Ca și în cazul bilanțului, normalizatorii internaționali fac recomandări cu privire la structura și conținutul minim al informațiilor ce trebuie prezentate, fără o schemă tip de prezentare a contului de profit și pierdere.

De asemenea, se remarcă faptul că IAS 1 solicită prezentarea alocărilor din profit și a rezultatului global total pentru

interesele minoritare și pentru deținătorii de capital în societatea-mamă și recomandă ca structura minimală a contului de profit și pierdere să fie completată cu alte elemente-rânduri, titluri și subtotaluri atunci când o astfel de prezentare este relevantă pentru înțelegerea performanțelor financiare ale entității și ajută la anticiparea rezultatelor viitoare. Factorii care trebuie avuți în vedere în această detaliere se referă la pragul de semnificație, natura și funcția diferitelor componente de venituri și cheltuieli. Trebuie avută în vedere și cerința privind necompensarea elementelor de venituri și cheltuieli.

Totodată, remarcăm faptul că standardul interzice prezentarea elementelor de venit sau cheltuielă ca fiind extraordinare în Contul de profit și pierdere sau în Note. Entitățile vor trebui să prezinte astfel de elemente după natură (de exploatare sau financiare), separat de categoriile de venituri și cheltuieli curente.

Pe de altă parte, cercetarea teoretică întreprinsă a relevat faptul că entitățile trebuie să prezinte fie în contul de profit și pierdere, fie în Note o analiză a cheltuielilor recunoscute, utilizând o clasificare bazată fie pe natura cheltuielilor, fie pe destinația lor în cadrul entității (denumită „metoda costului vânzărilor”, ea implică utilizarea raționamentului profesional într-o măsură destul de mare). Totuși, entitățile sunt încurajate să folosească contul de profit și pierdere pentru realizarea acestei analize. Deoarece fiecare metodă are avantaje pentru diferite tipuri de entități, acest standard solicită o opțiune între clasificări în funcție de cea care este mai relevantă și credibilă și care prezintă cel mai fidel elementele de performanță ale entității.

Un alt element care merită menționat este faptul că reglementarea internațională cere prezentarea în contul de profit și pierdere a datelor privitoare la rezultatul pe acțiune (în conformitate cu IAS 33 – *Rezultatul pe acțiune*), precum și prezentarea informațiilor referitoare la dividendele recunoscute ca distribuiri către acționari în cursul perioadei și valoarea pe acțiune aferentă, fie în contul de profit și pierdere, fie în Situația modificărilor capitalurilor proprii, fie în Note.

❖ ÎN VIZIUNEA NORMALIZATORILOR ROMÂNI

În urma cercetării teoretice întreprinse se remarcă faptul că reforma contabilității românești, în prima ei etapă, a condus

9 Directiva a IV-a a CEE, art. 23-26, <http://www.cafr.ro/legislatie.php?id=1>

10 Directiva a IV-a a CEE, art. 23-26, <http://www.cafr.ro/legislatie.php?id=1>

Tabel 2 - **Tabloul comparativ al principalelor caracteristici privind întocmirea contului de profit și pierdere în viziunea diverselor referențiale**

FASB	IASB	Directiunile europene	România
Denumire nestandardizată: Situția rezultatului sau Situția câștigurilor	Denumire standardizată: Situția rezultatului global și Situția individuală a veniturilor și cheltuielilor	Denumire standardizată: Cont de profit și pierdere	Denumire standardizată: Cont de profit și pierdere
Se bazează pe modelul minimului de informații	Se bazează pe modelul minimului de informații	Se bazează pe modelul maximului de informații	Se bazează pe modelul maximului de informații
Scop – nu există un standard distinct care să reglementeze această situație financiară, deci nu are un scop declarat	Scop – de a oferi informații despre performanța financiară a unei entități	Scop – trebuie să ofere o imagine fidelă și reală a rezultatelor unei entități	Scop – trebuie să ofere o imagine fidelă a profitului sau pierderii entității
Nu are o formă predefinită	Nu are o formă predefinită (recomandări privind structura și conținutul)	Are formă și conținut predefinite	Are formă și conținut predefinite
Comparabilitatea informațiilor – asigurată prin prezentarea valorilor pentru exercițiul curent și exercițiul anterior	Comparabilitatea informațiilor – asigurată prin prezentarea valorilor pentru exercițiul curent și exercițiul anterior	Comparabilitatea informațiilor – asigurată prin prezentarea valorilor pentru exercițiul curent și exercițiul anterior	Comparabilitatea informațiilor – asigurată prin prezentarea valorilor pentru exercițiul curent și exercițiul anterior
Clasificarea cheltuielilor după destinație sau funcțiile întreprinderii	Clasificarea după natura cheltuielilor sau după destinația acestora (metoda costului vânzărilor) în funcție de opțiunea entității	Clasificarea veniturilor și cheltuielilor după natura economică sau funcțiile întreprinderii în funcție de opțiunea statelor membre	Clasificarea cheltuielilor și veniturilor după natură, dar se solicită prezentarea unei note explicative privind clasificarea după destinație. S-a realizat trecerea de la curent-excepțional la ordinar- extraordinar
Elementele extraordinare sunt prezentate separat	Elementele extraordinare sunt clasificate în funcție de natura acestora (de exploatare sau financiare), dar sunt prezentate la clasele respective, separat de acestea	Elementele extraordinare sunt prezentate separat	Elementele extraordinare sunt prezentate separate
Există un singur tip de format: - listă	Există un singur tip de format: - listă	Există 2 tipuri de formate: - cont sau tabelară - listă	Există un singur format: - listă
Caracter flexibil - bazat pe raționamentul profesional	Caracter flexibil - bazat pe raționamentul profesional	Caracter rigid - limitează raționamentul profesional	Caracter rigid limitează raționamentul profesional

Sursa: Proiecție proprie a autorilor

la un **cont de profit și pierdere în format listă** și cu o structură a cheltuielilor după natură. Acest model a fost inspirat de Directiva a IV-a, dar spre deosebire de aceasta, impozitul pe profit nu era delimitat pe cele două categorii de rezultate (ordinar și extraordinar), ci era calculat și evidențiat global, iar variația stocurilor era prezentată în structura veniturilor de exploatare.

A doua etapă a reformei, realizată sub consiliere britanică, a fost marcată de aplicarea standardelor internaționale de contabilitate. Normalizatorii din România au ales varianta clasificării cheltuielilor de exploatare după natură, dar cer prezentarea unei note explicative privind clasificarea după destinație, pentru a răspunde cerințelor IAS 1 – Prezentarea situațiilor financiare.

Putem spune că, deși se apropie de structura normei IAS 1, structura contului de profit și pierdere este conformă cu Directiva a IV-a. Totuși, modelul promovat a inclus și elemente de practică contabilă internațională prin trecerea de la clasificarea curent-excepțional la clasificarea ordinar – extraordinar. În prezent, contul de profit și pierdere este reglementat atât din punct de vedere al conținutului, cât și al formei de OMFP 3055/2009 privind aprobarea *Reglementărilor contabile conforme cu Directivele Europene*. Cu scopul de a fi în conformitate cu standardele internaționale de raportare financiară și având în vedere că formatul impus clasifică elementele după natură, această reglementare include în notele explicative o notă prin care se face analiza rezultatului din exploatare pornind de la clasificarea cheltuielilor după funcție.

Principalele caracteristici ale modelelor studiate sunt prezentate în tabelul 2.

Limitele modelelor prezentate:

Acest studiu comparativ ne permite evidențierea unor limite ale contului de profit și pierdere în ceea ce privește analiza performanței financiare a entității și anume:

1. **Există diferențe în interpretarea performanței** – în abordarea financiară performanța este centrată pe contul de profit și pierdere, ca sinteză a contabilității de flux, iar în abordarea bilanțieră și patrimonială ea exprimă creșterea patrimoniului deținut de întreprindere. Determinarea rezultatului exercițiului, din punct de vedere financiar, este mai dificilă din cauza controverselor privind definirea și recunoașterea veniturilor și cheltuielilor unui exercițiu. Dar performanța unei întreprinderi nu se limitează la mărimea rezultatului, ci la determinarea unui indicator relevant care poate oferi posibilitatea comparării efectului obținut cu efortul depus pentru obținerea lui.
2. **Diferitele forme de prezentare ale contului de profit și pierdere răspund în mod distinct nevoilor de analiză și interpretare a performanțelor financiare ale întreprinderii** - modelul de prezentare în forma listă verticală și pe funcțiuni ale întreprinderii este întâlnit, în special, în țările anglo-saxone, cu un sistem de contabilitate de tip monist, în care contabilitatea financiară este conectată cu cea de gestiune, cât și în unele țări unde normalizatorul a prevăzut și această alternativă. Ea este reținută și în Directiva a IV-a și referențialul internațional, care răspunde mai bine nevoilor informaționale ale managerilor deoarece oferă în mod direct datele necesare gestiunii firmei (în special costul vânzărilor).

Prezentarea contului de profit și pierdere după natura economică a cheltuielilor se întâlnește, de regulă, în țările cu un

sistem contabil de tip dualist, caracterizat prin deconectarea contabilității financiare de cea de gestiune. El permite determinarea valorii adăugate la nivelul entității și furnizarea de informații necesare conturilor naționale, răspunzând astfel mai bine nevoilor informaționale ale administrației publice decât să faciliteze analizele financiare și luarea deciziilor economice. Această prezentare are inconvenientul că modul de determinare a valorii adăugate nu explică și modul ei de formare, ceea ce îi limitează utilitatea în gestiunea întreprinderii. De aceea se propune prezentarea contului de profit și pierdere după natura economică a veniturilor și cheltuielilor, cu o clasificare secundară a cheltuielilor după funcțiile întreprinderii.

3. **Prezentarea posturilor în contul de profit și pierdere poate avea caracter flexibil sau rigid** – contul de profit și pierdere, fiind o situație financiară destinată mai ales utilizării externe și mai puțin pentru gestiunea internă, are un format mai condensat în sistemul anglo-saxon decât în sistemul continental. În primul caz normele solicită prezentarea cu titlu obligatoriu a unui număr minimal de posturi, lăsând întreprinderilor posibilitatea detalierii și completării lor prin aplicarea principiului pragului de semnificație. În cel de al doilea caz, posturile sunt predefinite.

Elaborarea și prezentarea situației fluxurilor de trezorerie

Așa cum am precizat anterior, **bilanțul** prezintă soldul lichidităților și echivalentelor de lichidități ale întreprinderii la începutul și sfârșitul exercițiului financiar, putându-se astfel preciza dacă valorile acestora au crescut sau au scăzut în cursul perioadei. Acesta nu permite însă aflarea cauzei variației soldurilor lichidităților și echivalentelor de lichidități pe parcursul exercițiului.

Pe de altă parte, **contul de profit și pierdere** prezintă informații privind veniturile, cheltuielile și rezultatele diferitelor activități, sursele și utilizările lichidităților și echivalentelor de lichidități, dar nici această situație financiară nu explică cauzele acestor variații.

Astfel, apare necesitatea unei situații financiare - *Situația fluxurilor de trezorerie* - care să prezinte astfel de fluxuri, să arate sursele de proveniență a lichidităților și cum au fost ele utilizate, explicând cauzele variației lor.

Profesorul Bernard Colasse¹¹ definește trezoreria ca fiind „ceea ce rămâne din resursele stabile după ce au fost finanțate imobilizările și nevoia de finanțare legată de activitatea curentă sau nevoia de fond de rulment” și atenționează că această noțiune de trezorerie nu trebuie confundată, ca în limbajul curent, cu aceea de disponibilități.

❖ ÎN VIZIUNEA NORMALIZATORILOR AMERICANI

FASB prezintă problematica referitoare la Situația fluxurilor de trezorerie prin norma contabilă FAS 95 - *Tabloul fluxurilor de trezorerie (Statement of Cash Flow, engl)*. Ulterior, această normă este completată de FAS 102 - *Tabloul fluxurilor de trezorerie - Scutirea anumitor întreprinderi și clasificarea anumitor fluxuri de numerar corespunzătoare unor valori mobiliare achiziționate în vederea revânzării (Statement of cash-flow - Exemption of Certain enterprises and classification of cash-flows from certain securities acquired for resale, engl)* și FAS 104 - *Tabloul fluxurilor de trezorerie - Prezentarea încasărilor și plăților în numerar la valoarea netă și clasificarea fluxurilor de numerar rezultate din tranzacții de hedging (Statement of cash - net reporting of cash receipts and cash payments and classification of cash flow from hedging transactions, engl.)*.

În literatura de specialitate regăsim că obiectivele situației fluxurilor de trezorerie (așa cum sunt ele specificate în FAS 95)¹² vizează facilitarea evaluării de către investitori, creditori și alți utilizatori, a abilității entității de acoperire a obligațiilor sale și de plată a dividendelor; a necesarului de finanțare externă; a efectelor în bilanț atât ale investițiilor, cât și ale tranzacțiilor de finanțare.

Din cercetarea teoretică efectuată am constatat că, în ceea ce privește clasificarea încasărilor și plăților în numerar, reglementarea americană, ca de altfel și cea internațională, reține distincția acestora în activități de exploatare, de investiții și de finanțare. Totodată, pentru determinarea fluxurilor de numerar din activitatea de exploatare se poate utiliza metoda directă sau indirectă, însă indiferent de metoda utilizată întocmirea tabloului fluxurilor de trezorerie presupune transformarea informațiilor din contul de profit și pierdere. Astfel, metoda **directă** vizează încasările și plățile brute, iar metoda **indirectă** vizează ajustările necesare pentru a transforma venitul net în flux de trezorerie din activitatea de exploatare.

FAS 95 nu impune utilizarea uneia din metodele prezentate pentru determinarea fluxurilor de numerar din activitatea de exploatare, companiile având libertatea de alegere, însă recomandă metoda directă deoarece reflectă valoarea brută a principalelor componente ale încasărilor și plăților din exploatare.

Prin urmare, companiile care optează pentru metoda directă trebuie să prezinte într-un document separat o reconciliere dintre venitul net (rezultatul net) și fluxul net de numerar din activitatea de exploatare pentru a furniza informații referitoare la efectele nete ale tranzacțiilor de exploatare și ale altor evenimente care au incidență asupra venitului net și fluxului de numerar din exploatare în perioade diferite de timp.

În situația în care companiile utilizează metoda indirectă, reconcilierea dintre venitul net și fluxul de numerar din exploatare poate fi inclusă în cadrul tabloului de trezorerie sau poate fi prezentată separat.

Se impune menționat faptul că, pentru tranzacțiile generate de fluxuri de trezorerie în monedă străină, FAS 95 solicită utilizarea cursului de schimb de la data apariției fluxului. În cazul în care rezultatul obținabil este aproximativ egal cu cel obținut prin utilizarea cursului în vigoare la data apariției fluxului, se poate recurge la un curs mediu ponderat al perioadei. Indiferent de caz, situația fluxurilor de trezorerie trebuie să prezinte efectul modificării cursurilor asupra soldurilor deținute în monede străine, într-o rubrică distinctă.

❖ ÎN VIZIUNE INTERNAȚIONALĂ

În viziunea internațională, IASB prezintă problematica **Situației fluxurilor de trezorerie** prin standardul IAS 7 - *Situația fluxurilor de trezorerie*, revizuit, care a urmat majoritatea regulilor standardelor FASB.

Obiectivul standardului IAS 7 este acela de a trasa politicile de întocmire, prezentare și publicare aferente acestei situații financiare care au ca scop¹³ furnizarea de informații utilizatorilor privind baza de evaluare a capacității întreprinderii de a genera lichidități și echivalente de lichidități, precum și acoperirea nevoilor de utilizare a acestor fluxuri de către întreprindere.

Așa cum am specificat anterior, ca și în cazul reglementării americane, fluxurile de încasări și plăți în numerar sunt

11 Colasse B., (1995) – *Contabilitate generală*, Editura Moldova, pg. 324

12 Nobes C., Parker R.(2008) - *Comparative International Accounting*, 10th edition, op.cit., pg. 168

13 Standardele Internaționale de Raportare Financiară – Norme oficiale emise la 1 ianuarie 2009, op.cit., pg. 1036

clasificate în activități de exploatare, investiții și de finanțare. În ceea ce privește determinarea fluxurilor de numerar din activitatea de exploatare, reglementarea internațională reține, de asemenea, două metode: **metoda directă** și **metoda indirectă**. Standardul IAS 7 recomandă prezentarea fluxurilor de trezorerie aferente activității de exploatare folosind metoda directă, conform căreia informațiile furnizate se referă la încasări și plăți în mărimile lor brute.

În urma cercetării teoretice a literaturii de specialitate constatăm că metoda indirectă este în fapt întocmirea unui tablou de reconciliere a rezultatului net înaintea impozitării și a elementelor extraordinare cu fluxul net de trezorerie din activitățile de exploatare. Această metodă are o deficiență semnificativă, rezultată din faptul că informațiile necesare întocmirii Situației fluxurilor de trezorerie se obțin atât din situațiile financiare, cât și din înregistrările în conturi.

Deși standardul IAS 7 încurajează utilizarea metodei directe, mai ales pentru satisfacerea necesităților informaționale ale investitorilor (care pot proceda la estimarea dividendelor pe care ar putea să le încaseze în exercițiile viitoare), multe întreprinderi preferă folosirea metodei indirecte datorită concordanței ei cu contabilitatea de angajamente și a caracterului ei mai „discret” - mai ales atunci când publicarea acestei situații prin metoda directă nu ar fi în avantajul imaginii entității în cauză.

Un aspect care merită menționat, în opinia noastră, este faptul că unele tranzacții pot să includă fluxuri de trezorerie care sunt clasificate în mai multe activități. De exemplu, în cazul rambursării unui împrumut prin ieșiri de numerar, plata se referă atât la dobânzi, care pot fi clasificate în activități de exploatare, cât și la capitalul împrumutat, care poate fi clasificat atât la activitățile de exploatare, cât și la activitățile de finanțare. Reglementarea internațională lasă la latitudinea raționamentului profesional includerea într-o categorie sau alta.

În concluzie, conform standardului IAS 7, suma în sens algebric a celor trei fluxuri de trezorerie trebuie să fie egală cu variația de trezorerie, calculată ca diferență între trezoreria la închiderea exercițiului și trezoreria la deschiderea exercițiului. Prin urmare, matematic, această egalitate algebrică este de forma:

$$\sum_{\substack{\text{activități de} \\ \text{finanțare} \\ \text{de exploatare}}} (\text{Fluxuri de trezorerie}_i) = \Delta T = \text{Trezoreria la} \\ \text{îchiderea} \quad \text{Trezoreria la} \\ \text{exercițiului} \quad \text{deschiderea} \\ \text{exercițiului}$$

❖ ÎN VIZIUNEA NORMALIZATORILOR ROMÂNI

În prezent **Situația fluxurilor de trezorerie** este reglementată din punct de vedere al formei și conținutului prin OMFP 3055/2009 privind aprobarea *Reglementărilor contabile conforme cu Directivele Europene*. Normalizatorii români, în reglementarea acestei situații financiare, fac referire la aplicabilitatea normei IAS 7 - *Situația fluxurilor de numerar*.

Principalele caracteristici privind întocmirea situației fluxurilor de trezorerie în viziunea diverselor referențiale sunt sintetizate în tabelul 3.

Limitele modelelor prezentate:

Acest studiu comparativ ne permite evidențierea unor **limite ale situației fluxurilor de trezorerie** în ceea ce privește echilibrul financiar centrat pe solvabilitatea și flexibilitatea financiară.

1. **Definirea și rolul trezoreriei** - aceasta este considerată un sold rezidual, o variabilă dependentă de operațiile de exploatare, investiții și de finanțare
2. **Conținutul funcției de exploatare și modul de calcul al fluxurilor** care îi sunt asociate - structura fluxurilor care compun funcția de exploatare este influențată de o logică de natură contabilă, în conformitate cu care fluxul net de trezorerie din exploatare trebuie să reflecte efectele asupra trezoreriei a operațiilor care participă la formarea rezultatului. De aici apare și limita că în funcția de exploatare sunt incluse și cheltuielile financiare a căror mărime și evoluție depind de politica financiară a întreprinderii. În ceea ce privește norma IAS 7 aceasta lasă întreprinderilor posibilitatea să includă dobânzile și dividendele plătite fie în cadrul fluxurilor de exploatare, fie în cele de finanțare.

De asemenea, este recunoscut faptul că nu pot fi identificate toate fluxurile de trezorerie care fundamentează exploatarea. Recursul la metoda indirectă interzice orice clasificare a fluxurilor pe baza naturii activității. Dar practica contabilă a demonstrat că această metodă este cel mai des utilizată de întreprinderi din motive legate de organizarea sistemului de informare contabilă.

3. **Evaluarea performanțelor prin intermediul fluxurilor de trezorerie** - aceasta nu poate să aibă o valoare operațională decât pe perioade medii și lungi, în special prin intermediul fluxurilor de trezorerie din exploatare. Volatilitatea fluxurilor de trezorerie interzice utilizarea lor ca indicator al performanței pe perioade scurte.

Tabel 3 - **Tabloul comparativ al principalelor caracteristici privind întocmirea situației fluxurilor de trezorerie în viziunea diverselor referențiale**

FASB	IASB	România
Denumire nestandardizată: Situația surselor și utilizărilor sau Situația fluxurilor de trezorerie	Denumire standardizată: Situația fluxurilor de trezorerie	Denumire standardizată: Situația fluxurilor de numerar
Se bazează pe modelul minimului de informații	Se bazează pe modelul minimului de informații	Se bazează pe modelul maximului de informații
Scop – furnizarea de informații celor interesați pentru evaluarea valorii nete a numerarului rezultat din activitățile de exploatare, investiții, finanțare	Scop – furnizarea de informații pentru evaluarea capacității întreprinderii de a genera și utiliza lichidități și echivalente de lichidități	Scop - furnizarea de informații asupra modului în care o entitate generează și utilizează numerarul și echivalentele de numerar
Nu are o formă predefinită	Nu are o formă predefinită (recomandări privind structura și conținutul)	Are formă și conținut predefinite
Clasificarea pe activități a încasărilor și plăților în numerar	Clasificarea pe activități a încasărilor și plăților în numerar	Clasificarea pe activități a încasărilor și plăților în numerar
Posibilitatea determinării fluxului net din activitatea de exploatare prin metoda directă sau metoda indirectă	Posibilitatea determinării fluxului net din activitatea de exploatare prin metoda directă sau metoda indirectă	Posibilitatea determinării fluxului net din activitatea de exploatare prin metoda directă sau metoda indirectă
Recomandare pentru utilizarea metodei directe	Recomandare pentru utilizarea metodei directe	Recomandare pentru utilizarea metodei directe
Prezentarea reconcilierii rezultatului net și a fluxului net de numerar din activitatea de exploatare într-un document separat sau în cadrul tabloului de trezorerie	Reconcilierea rezultatului net și a fluxului net de numerar din activitatea de exploatare în cadrul situației fluxurilor de trezorerie	Reconcilierea rezultatului net și a fluxului net de numerar din activitatea de exploatare în cadrul situației fluxurilor de trezorerie
Caracter flexibil- bazat pe raționamentul profesional	Caracter flexibil- bazat pe raționamentul profesional	Caracter rigid- limitează raționamentul profesional

Sursa: Proiecție proprie a autorilor

4. **Insuficiența sa în aprecierea situației financiare a unei întreprinderi** – prin intermediul acestei situații financiare nu sunt luate în considerare o serie de operații care au o incidență asupra structurii capitalurilor și angajamentelor companiei, dar care au o influență directă asupra trezoreriei. Astfel de operații, în special cele din categoria angajamentelor financiare în afara bilanțului, tind să se prolifereze sub influența dezvoltării tehnicilor contabilității creative.

Concluzii

Din studiul comparativ (FASB-IASB-Directivele Europene-România) se pot desprinde următoarele concluzii:

- există încă numeroase **diferențe** între Directive și IFRS, chiar și după perioada de armonizare contabilă europeană și adoptarea IFRS pentru companiile listate. Diferențele există atât pentru **formatul situațiilor financiare** (acoperit pe larg în Directiva a IV-a, dar foarte puțin menționat în IFRS), cât și pentru **principiile contabile** (acoperite în detaliu de IFRS, dar foarte puțin și selectiv în Directive);
- **nu există o opinie unitară** asupra **conținutului** situațiilor financiare;
- **nu există omogenitate în definirea și recunoașterea elementelor** situațiilor financiare;
- cu privire la cantitatea și calitatea informațiilor prezentate în situațiile financiare – există **diferențieri** în ceea ce privește volumul informațiilor puse la dispoziție utilizatorilor prin situațiile financiare. Astfel, Directiva a IV-a a adoptat conceptul *”situațiilor financiare reglementate”* axate pe modelul maximului de informații, prezentând scheme și modele standard care definesc conținutul și formatul de prezentare a situațiilor financiare. Dacă un stat membru prevede mai multe scheme, el poate lăsa societăților alegerea între aceste scheme. De asemenea,

directivele europene lasă de multe ori posibilitatea adaptării cerințelor la specificul național și astfel, situațiile financiare ale societăților din diferite țări prezintă caracteristici particulare. Pe de altă parte, Standardele internaționale de contabilitate adoptă concepția de „*situații financiare dereglementate*”, bazate pe modelul minimului de informații, fără a reglementa o formă standard pentru elementele situațiilor financiare, rezumându-se numai la enumerarea elementelor componente ale situațiilor financiare de bază.

- **diversitatea modalităților de prezentare a Bilanțului** generează dificultăți în analiza poziției financiare a întreprinderii din cauza diferențelor în aprecierea semnificației poziției financiare și a valențelor în materie de analiză financiară (bilanțul în formă de cont care facilitează o

analiză de tip financiar-funcțional și bilanțul listă orientat pe o analiză de tip lichiditate-solvabilitate).

- **diversitatea modalităților de prezentare a Contului de profit și pierdere** generează dificultăți în analiza performanței financiare a întreprinderilor din cauza diferențelor în interpretarea performanței și a finalității acestei situații financiare de a răspunde nevoilor de analiză și interpretare a performanțelor financiare ale entității.
- **elementele situațiilor financiare pot avea caracter rigid sau flexibil:** în primul caz, elementele sunt predefinite, limitând raționamentul profesional, în timp ce modelul flexibil poate să ascundă anumite tendințe de manipulare a imaginii privind poziția financiară și performanța entității.

Bibliografie

Alexander D., Britton A., Lorissen A.(2003) - *International financial reporting and analysis*, Thomson Learning, London.
Black G.(2004) - *Applied Financial Accounting and Reporting*, Oxford University Press, New York
Colasse B.(1995) - *Contabilitate generală*, Editura Moldova.
Feleagă L., Feleagă N.(2007) - *Contabilitate financiară – O abordare europeană și internațională vol I – Contabilitate financiară fundamentală*, Editura Economică, București
Van Greuning, Hennie (2007) - *Standardele internaționale de raportare financiară*, ediție bilingvă, Editura IRECSO, București.
Feleagă N., Ionașcu I.(1998) - *Tratat de contabilitate financiară*, vol.I, Editura Economică, București.
IASB(1999) - *International Accounting Standards Board*, Study of Business Reporting on the Internet

Nobes C., Parker R.(2008) - *Comparative International Accounting*, 10th edition, Pearson Education, Edit.Prentice Hall.

Tabără N., Horomnea E., Mircea M.C.(2009) - *Contabilitate internațională*, Editura Tipo Moldova, Iași.

*** Directiva a IV-a a CEE, <http://www.cafr.ro/legislatie.php?id=1>

*** Standardele Internaționale de Raportare Financiară – Norme oficiale emise la 1 ianuarie 2009, traducere CECCAR, Editura CECCAR, București.

*** OMFP 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu Directivele Europene, publicat în MO 766 și 766 bis/ 10.11.2009 cu aplicabilitate de la 1 ianuarie 2010.

www.fasb.org

www.iasb.org

Calendarul activităților Departamentului de admitere, pregătire continuă și stagieri

Consiliul CAFR a aprobat calendarul anual al activităților ce se desfășoară în cadrul Departamentului de admitere, pregătire continuă și stagieri:

Februarie - organizare test de cunoștințe în domeniul financiar-contabil, în vederea accesului la stagiu

Martie - organizare cursuri restante pentru auditorii financiari și stagieri

Aprilie – Mai - înscriere stagieri în anul I, II și III

- finalizare anul I, II, III de stagiu

Iunie - organizarea examenului de competență profesională, sesiunea I

- organizarea testului de aptitudini pentru străini

Septembrie - organizarea cursului pentru formatori

Octombrie – Noiembrie - organizarea cursurilor de pregătire profesională pentru auditorii financiari și pentru stagieri

Noiembrie - organizarea examenului de competență profesională, sesiunea a II-a

- organizarea testului de aptitudini pentru străini

Calendarul de activități a fost aprobat în ședința Consiliului Camerei din data de 27.04.2011 și se aplică începând cu activitățile din septembrie 2011.

Din activitatea CAFR

Participarea delegației CAFR la Conferința de audit a statelor din Uniunea Europeană

În contextul deținerii președinției Uniunii Europene de către Ungaria, Camera Auditorilor din această țară a profitat de ocazie pentru a organiza o întâlnire a profesiei de audit la nivel înalt. Astfel, la data de 10 iunie 2011 a avut loc, la Budapesta, o conferință la care au fost invitate organismele profesionale care gestionează profesia de audit în cele 27

de state membre.

Invitații de onoare care au susținut discursuri-cheie au fost **Göran Tidström**, președintele Federației Internaționale a Contabililor, IFAC și **Philip Johnson**, președintele Federației Experților Contabili Europeni, FEE.

În calitate de organism coordonator al profesiei de audit din țara noastră, Camera Auditorilor Financieri din România a fost reprezentată la această conferință de **Ion Mihăilescu**, președinte, **Marius Burdușel**, director executiv și **Adriana Spiridon**, șef Departament relații internaționale.

Subiectele de actualitate pentru profesie dezbătute în cadrul acestei con-

ferințe s-au referit la impactul Cărții Verzi a Comisiei Europene asupra profesiei de audit, la importanța și valențele pieței unice europene și a rolului auditorilor, la organismele de supraveghere din Uniunea Europeană, precum și la rolul auditului în sectorul întreprinderilor mici și mijlocii, aplicarea ISA-urilor de către IMM-uri și adoptarea Codului Etic de către aceste entități

În cadrul sesiunii de dezbateri dedicate supravegherii, președintele Camerei Auditorilor Financieri din România a susținut o prezentare cu tema „**Calitatea misiunilor de audit și activitatea de supraveghere a auditului. Experiința României**”.

Important pentru autori!

Evaluarea articolelor științifice se realizează, în paralel, de către cel puțin doi membri din Consiliul Științific al revistei, în modalitatea double-blind-review, ceea ce înseamnă că evaluatorii nu cunosc numele autorilor și nici autorii nu cunosc numele evaluatorilor.

Criterii de evaluare a articolelor: originalitatea, actualitatea, importanța și încadrarea în aria tematică a revistei; calitatea metodologiei de cercetare; claritatea și relevanța prezentării și argumentării; relevanța surselor bibliografice utilizate; contribuția adusă cercetării în domeniul abordat.

Recomandările Consiliului Științific al revistei sunt: acceptare; acceptare cu revizuire; respingere. Rezultatele evaluărilor sunt comunicate autorilor, urmând a fi publicate numai articolele acceptate de Consiliul Științific. Articolele se

trimit redacției la adresa de e-mail: revista@cafr.ro, obligatoriu în format electronic cu extensia **.doc**, cuprinzând următoarele elemente: limba de redactare a articolului - **română**, pentru autorii români sau **engleză**, pentru autorii străini; textul în limba română se redactează cu diacritice, conform prescripțiilor lingvistice ale Academiei Române; dimensiunea maximă a articolului 7-10 pagini/2000 caractere grafice cu spații/pagină; în articol se precizează titlul în limba română și engleză, metodologia de cercetare folosită, contribuțiile autorilor și referințele bibliografice în subsolul paginii; un rezumat în limbile engleză și română de circa o pagină redactat la persoana a III-a, în care se prezintă obiectivul cercetării, principalele probleme abordate și contribuția autorilor; rezumatul este însoțit de 4-5 termeni cheie, în limbile română și engleză, inclusiv clasificarea JEL.

Detalii pe site-ul www.revista.cafr.ro, la secțiunile „Recenzii” și „Manuscrise”.

Important for the Authors!

The review of the articles is performed in parallel by at least two members of the Scientific Council of the „Financial Audit” Journal, a double-blind-review, which means that those who perform the reviews do not know the names of the authors, and also the authors do not know the names of the reviewers.

Assessment criteria for articles: innovative input, actuality, importance and the relevance for the subject matter of the review; the quality of the research methodology; presentation and argumentation clarity and pertinence; the relevance of the bibliographic sources used; contribution made to the research in the area.

The recommendations of the Scientific Council are: accepted, accepted with reviewing, rejected. The results of the

assessments are communicated to the authors and only the articles approved by the Scientific Council are published. The articles are submitted to the editor by e-mail at: revista@cafr.ro, compulsory in Microsoft Word format containing the following elements: the language the article is drafted is **English**; the maximum size of the article 7-10 pages/2000 signs/page spaces included; the article mention the research methodology used, authors' contributions, footnote references from the bibliography; an abstract in English presenting the subject of the research and authors' contributions; the abstract is accompanied by 4-5 key words, in English, and also by JEL Classification.

Details on our website www.revista.cafr.ro, section: „Reviews” and „Manuscripts”.

